

LJUDSKI TEDNIK

Leto III. - Lir 15. - Jugolir 10. - Din 6. - Poština plačana Trst 6. avgusta 1948 Speditions in abbon. postale I.L. gruppo Stev. 129

**Kdor razbija slovan-
sko-italijansko enot-
nost, je prvi izdajalec
interesov tržaškega
ljudstva**

Ali je bila dosedanja linija pogubna?

Mesec dni je že preteklo, odkar je bila objavljena resolucija Informacijskega urada o stanju v Komunistični partiji Jugoslavije. Ta resolucija, ki je povzročila po vsem svetu veliko pozornost, je izzvala v Trstu prav posebnost položaj, ker je izrekla ostro in nepravilno kritiko o Komunistični partiji Jugoslavije, ne samo sosed, temveč tudi zaveznice tržaškega delovnega ljudstva slovenske in italijanske narodnosti v borbi proti imperia-

lizmu. Netočna, nepravilna in nepravilna kritika je naletela pri skupini voditeljev tržaškega demokratičnega gibanja na neverjetno ugoden sprejem. Zdi se, da so ti voditelji že dolgo časa pričakovali pravi trenutek, da so komaj čakali, da zataje vse tisto, o čemer so še pred mesecem dni zatirali, da jim je program. Kar čez noč so pozabili na Jugoslavijo, zamolčali so skupno osvobodilno borbo proti fašizmu in imperializmu in popustili borbo proti kolonizatorskim anglo-ameriškim načrtom.

Pri tem njihovem početju je bila najbolj značilna naglica, s katero so se odločali oni sami, in naglico, ki so jo zahtevali od množic. Preudarka, premisleka in trezne sodbe niso dopustili. S svojimi drznimi vprašanji ali — ali so zanesli nemalo navidezne borbenosti, v resnici pa nekritičnosti med demokratične množice. In izbira, ki so jo predlagali, je bila zvit pre-

spremenili linijo, za katero se niso nikdar odkritosrčno zavzemali, je izjave Giorgio Jakseticha, ki je dejal, da je bila vsa naša nacionalna politika zgrešena in da je treba nacionalno vprašanje pri nas ponovno preučiti. Ali ne pomeni ta izjava, da so zatajili vse ono, za kar so se borile množice proti fašizmu in nacizmu ter po osvoboditvi proti imperializmu?

In vendar, ko mi trdimo, da je prešla Vidalijska skupina na revizionistične stališče, ko trdimo, da vodi njena politika k priključitvi k De Gasperijski Italiji, tedaj nam zabrusijo v obraz, da lažemo, da jih obrekujejo. Njih pisanje samo pa je najboljšje potrdilo, da so naše trditve točne.

Vidali seveda ne more sedaj še odkrito nastopiti z gešom revizije pogodbe in priključitve Trsta k Italiji, ker ve, da so vse tržaške delovne množice, tudi one, ki prisegajo na zastavo njegovega "internacionalizma", odločno nasprotne reviziji mirovne pogodbe s Italijo, povratku karabinerjev in črnosrajčnikov. Ve, da ga bodo v onem trenutku, ko bi to javno izrekel, vse te množice zapustile.

Dejali smo, da se je zelo mudilo in da so morali pohiteti. Zato množicam niso dopuščali, da bi preučevale vprašanja, ki jih je načela resolucija Informacijskega urada. O tako visokih, težkih in zamotanih vprašanjih državne in gospodarske politike, o ideoloških vprašanjih, o temeljnih pogojih izgradnje socializma v novih in posebnih pogojih ter o vprašanjih mednarodne borbe proti imperializmu je moral takoj vsakdo izreči svoje dokončno mnenje. Vprašali ga niso niti, ali je sploh sposoben o teh vprašanjih tako hitro odgovoriti, niti se niso ozirali pri tem, da ni bilo na razpolago podrobnejša gradiva za študij teh vprašanj.

Za to naglico so se skrivali posebni nameni Vidalijske skupine: v čimbolj neugodni luči so skušali prikazati Jugoslavijo, njeno politiko in politično vodstvo. S tem so hoteli pripraviti rodovitna tla za bližnjo bodočnost, ko bodo vsejali novo seme. To seme pa naj bi pomenilo revizijo mirovne pogodbe in priključitve k Italiji. Množicam bi tedaj rekli: Saj ste se odločili za našo politiko v vsem.

In v tej smeri se razvija borba. Ne gre več za to, kaj je rekel Informacijski urad, ne razpravljajo o teoretičnih vprašanjih marksizma-leninizma, temveč so vrgli med množice načrte za svojo bodočo organizacijo, to je, sedaj naj

se razpravlja o statutu in programu. Gre torej za vprašanja organizacije, ki naj bi jim služila tedaj, ko bodo odkrito govorili o revizionizmu in priključitvi k Italiji ter o "pravilnem" reševanju narodnega vprašanja.

Njihovo časopisje ne piše o izgradnji socializma v Jugoslaviji in o borbi Jugoslavije proti imperializmu. Časopisje te skupine je umolknilo o Jugoslaviji, zanj Jugoslavije skoraj ni. Ne prinaša vesti o uspehih ljudskega posojila, ne prikazuje graditve zadružnih domov tovarn, avtocest, — o Jugoslaviji molči, če le more. Kadar pa govori o njej, takoj začutiš zahrbtnje namene in iz vsakega članka štrlijo osti proti Jugoslaviji. Obravnavajo jo huje kot buržujsko državo, češ da tam vlada najnasilnejši teror. Zato so popolnoma molčali o procesu proti ustasem, mimo grede govore o vlogi Jugoslavije na donavski konferenci. O kongresu KPJ so prinašali površna, neresna in netočna poročila in citirali kratke odstavke govorov, iz katerih so si bralci ustvarili napačno mnenje. Do objektivnosti jim ni. Ko govore o terorju v coni B, govore na splošno, brez dokazov.

Toda jugoslovanski narodi so izrekli svojo odločno besedo. Sli bodo po poti borbe in s svojim delom uresničevali dejanski internacionalizem, gradili socializem in tako pokazali, da se niso izneverili načelom, ki so jih vedno vodili. Tudi Sovjetska zveza podpira pred Varnostnim svetom z vso odločnostjo jugoslovansko zahtevo po spoštovanju vseh določb mirovne pogodbe in jugoslovanski protest proti njenim kršitvam.

Nove osebne izkaznice

Zgodovina se je razvila tako, da smo tržaški Slovenci doživeli anglo-ameriško upravo. Zgodovinsko dejstvo smo sprejeli.

Nekajkrat sem že vzel peró v roko ter pokazal na nekaj primerov očitne kršitve zakonov. Udal sem se upanju, da se bodo krivice popravile. Redek je človek, ki ima toliko moralnega poguma, da reče "agresil sem", in kakor vse kaže, naši sedanji upravitelji ne spadajo med take redke, višje ljudi. Ampak upal sem, da že storjenim krivicam vsaj ne bodo sledile nove. Do takega upanja sem imel pravico: Saj sta ameriški in angleški narod tista, ki ljubita in gojita dobrohotno kritiko, da se od nje kaj naučita.

Zmotil sem se. Ne gre na bolje, ampak huje postaja, da, neznosno! Dokaz: Nova osebna izkaznica. Listi so že objavili besedilo in sliko nove izkaznice; sestavljena je izključno v italijanski. "Per fortuna" je zapisal neki italijanski list. Omenil bom pozneje, kako debele zvezke govori ta kratka opazka. — Torej: Tržaški Slovenci bomo morali zamenjati svoje do sedanje dvo — ali trojezične izkaznice za take, ki bodo imele zgolj italijansko besedilo. Stojimo pred novo kršitvijo zakona. Naši časopisi se ne zavedajo dovolj, kako dalekosežna, kako groba je ta kršitev in — ponavljam — kako neznosna.

Ce hočem kot jurist dokazati nezakonitost, se moram sklicevati na besedilo zakona in na tolmačenje, po možnosti uradno, ki ga je zakon deležen. Mirovna pogodba določa dobesedno sledeče:

"Uradna jezika Svobodnega tržaškega ozemlja sta italijanski in slovenski. Ustava naj določi, ob kakšnih pogojih

se lahko uporablja hrvaški jezik kot tretji uradni jezik.

To besedilo je jasno in ne potrebuje tolmačenja. Če bi mi zahtevali uporabo hrvaščine, bi nam lahko rekli: "Počakajte, da vidimo, kaj bo določila ustava!" Toda glede slovenščine je stvar že odločena: Slovenski jezik je v Trstu uradni jezik.

Mogoče pa je potrebno tolmačenje k vprašanju: Ali je mirovna pogodba za naše sedanje tržaške upravitelje obvezen zakon? Prepričan sem, da bi vsak Tržčan na to vprašanje odgovoril pritrdilno. Toda naj mi bo vendar dovoljeno, da navedem tolmačenje, ki ima vse predpogoje avtentičnosti.

Prejšnji naš upravitelj, polkovnik Alfred Bowman je podal obširno poročilo o svojem delu in službenem poslovanju v Trstu. To poročilo je objavljeno v junjski številki Military Government Journal-a v Washingtonu in pravi med drugim sledeče:

"... Moji prijatelji in nekdanji sodelanci, ki zdaj vodijo zavezniško vojaško upravo na Svobodnem tržaškem ozemlju, so poklicani, da nastopijo proti novemu in različnemu kompleksu dejstev, krajevnih in mednarodnih. Njihova oblast sloni na mirovni pogodbi in ne, kakor je bilo to pri ZVU Julijske Benečije, ki je temeljila na vojaški zasedbi.

Torej: Če je mirovna pogodba podlaga za oblast sedanje uprave, je jasno, da ta mirovna pogodba mora biti tudi podlaga za njene ukrepe. In če mirovna pogodba določa, da je slovenščina

(Nadaljevanje na 13. strani)

Sovjetska zveza odločno podpira zahteve ljudskih demokratičnij za brisanje imperialističnih privilegijev v Podonavju

PODONAVJE PODONAVSKIM NARODOM

Dne 30. julija se je začela v Beogradu podonavska konferenca, ki ima nalogo izdelati novo konvencijo za mednarodno plobovo po Donavi, skladno s sklepi Sveta štirih zunanjih ministrov od 12. decembra 1946. Na konferenci je zastopanih 10 držav. To so vse podonavske države, in sicer: sovjetska Ukrajina, Bolgarija, Romunija, Jugoslavija, Madžarska in CSR.

Austrija je tudi podonavska država, ker pa še niso sklenili mirovne pogodbe z njo, prisostvuje na konferenci s samo posvetovalnim glasom. Poleg tega so zastopane na konferenci vse štiri velesile:

SZ, ZDA, Anglija in Francija od katerih je samo SZ podonavska država, medtem ko so ZDA celo izvenevropska sila.

Glavna značilnost konference je ta, da je dokončno zrušila vso strategijo zapadnih sil, ki so jo le-te gradile na tako imenovani "akominformovski zgodbi". Jugoslavija in SZ sta namreč složno nastopili z ramo ob ramo za obrambo skupnih koristi proti zapadnemu imperializmu. Saj drugače tudi ni bilo mogoče. Kakor smo že v eni izmed zadnjih številk poudarili, je namreč razpravljanje v okviru Informacijskega urada ena

zadeva, medtem ko so diplomatski odnosi SZ z drugimi državami čisto nekaj drugega. Vsaka spekulacija na kako oddaljitve med SZ in ljudskimi demokratičnimi je bila zato že v naprej obsojena na neuspeh. Le-to je potek podonavske konference v polni meri dokazal.

Druga zanimivost beograjskega zasedanja tiči v tem, da so SZ in ostale podonavske države zastopane s svojimi najvidnejšimi predstavniki, ki so hkrati tudi vplivne politične osebnosti. Na eni strani je Višinski, pomočnik sovjetskega zunanjega ministra, ki je hkrati po svojih globoko zasnovanih, odločno dokumentiranih in duhovitih razpravah, brez dvoma osrednja osebnost vse konference. Dalje zastopajo podonavske države njihovi zunanji ministri, odnosno pomočniki. Kot je n. pr. Dr. Bebler za Jugoslavijo, Ana Pauker za Romunijo, Clementis za CSR itd. Nasprotno pa so zastopane zapadne velesile zgolj z drugorazrednimi predstavniki, poklicnimi diplomati, ki niso politične osebnosti, to je s svojimi poslaniki: Cannon za ZDA, Peak (izg. Pik) za Anglijo in Thierry za Francijo. Kakor da bi hoteli simbolično prikazati, da se zapad bori tu brez upa zmagan.

In res zapadne sile se oprijemljejo zelo šibke "rešilne bilke" za uveljavljanje svojih nakan. Sklicujejo se na privilegije, ki so jih izsilile v stoletju od šibkih podonavskih držav, zlasti pa na konvencijo iz 1921, ki je izročila podonavsko komisijo za plobovo po Donavi popolnoma v roke zapada.

(Nadaljevanje na 2. strani)

VISINSKI IN BEBLER
NA ZEMUNSKEM LETALISCU

računana. Taktiko, ki so jo ubrali, so prav gotovo že prej dobro premislili, med seboj preresetali in odobrili. Čakali so samo trenutka, kdaj bi jo najuspešneje uporabili. In prišla je prava prilika: resolucija Informacijskega urada.

Sedaj je bilo treba hiteti, množic niso hoteli pustiti do sapa, da ne bi začele razmišljati s svojo glavo. To nam potrjujejo njihovi članki. Naj navedemo dva značilna primera! V članku Drama (Lavoratore 31. julija 1948) so zanikali vso dosedanje borbo partije in vso njeno usmeritev, češ da je zgrešena. Kaj drugega pa naj bi pomenile naslednje besede: "... obtožbe proti Babiču in Uršiču ter njunemu navdihovalcu, tej mračni pojavi, ki je takorekoč prestolovala in ... je vedno metala pogubno senco na vse življenje in linijo naše partije". S tem mislijo na prvega sekretarja partije pri nas, na tisto linijo, ki so jo tedaj zastopale vse množice, za katero so naši ljudje tudi po osvoboditvi prelivili kri in žrtvovali svoje življenje. Ta linija je bila po njihovem sedanjem mnenju zgrešena in pogubna. Takrat so se množice borile za priključitev FLRJ, za sedmo federalno enoto in kasneje, da se ohrani mir v svetu, za neodvisnost Tržaškega ozemlja.

Drugi primer, ki dokazuje, da so

Po širokem svetu

KRONIKA

* **FRANCOSKE OBLASTI** so odgovorne za nesrečo v Ludwigshafenu, kjer je bilo 14 tovarni anilina in sode uničenih zaradi eksplozije. Ta industrija, ki so jo zaplenili Francozi, je spadala nekoč pod I.G. Farbenindustrije. Francozi se menda izdelovali v tovarni močno eksplozivne snovi, ki naj bi služile za V-2.

* **MADZARSKI PREDSEDNIK** Zoltan Tildy je podal odstavko menda, ker je neki njegov sorodnik škodoval interese države. Za novega predsednika so izvolili predsednika stranke delovnega ljudstva Arpada Sakasica, ki je socialdemokrat.

* **V GRČIJI** je vojaško sodišče obsodilo zopet nekaj desetih demokratov na smrt, policija pa je aretirala glavnega tajnika grških sindikatov.

* **ITALIJANSKI** klerofašistični voditelji zakrivajo zločine italijanskih fašistov in se hočejo izogniti določbam mirovne pogodbe o kaznovanju vojnih zločincev.

* **REAKCIONARNI TISK** je sprožil močno protisovjetsko kampanjo v zvezi z vprašanjem italijanskih vojnih ujetnikov v ZSSR. S tem so dokazali italijanski reakcionarji, da hočejo pozabiti na zločine italijanskega fašizma v Rusiji. Italijanski ekspedicijski korpus ARMIR je pobijal in italijansko prebivalstvo, rušil mesta in vasi plenil kolhoze. In sedaj te vojne zločince zagovarjajo celo v italijanskem parlamentu.

* **SOVJETSKE ZVEZE** pošilja v Berlin živila za preskrbo vsega prebivalstva. Prvi dve ladji str pripeljali v Rostock 5.500 ton žita. Ladje prihajajo dan za dnem.

* **NA POLJSKEM** so praznovali spomin na četrto obletnico herojske varšavske vstaje. Razvaline 93 odstotno uničene prestolnice poljske republike še vedno spominjajo na strahotna razaranja nacističnih okupatorjev. Ob prazniku so okrasili razvaline poslopj z zastavami in venci. S teh poslopj so hitlerjevci množično streljali na prebivalstvo.

* **V FURLANIJ** je po splošni stavki zavladal močan policijski teror. Neko tovarno so zasedli karabinerji, demokratom so prepovedali zborovanja, celo urednike stencasov so aretirali.

* **PALMIRO TOGLIATTI** se je vrnil s klinike. Izjavil je, da bo nastopil po preiskavi o atentatu kot privatni tožilec proti Pallanteju, ki je streljal nanj.

* **ZASTOPNIKI TREH** zapadnih držav so obiskali generalisima Stalina in se z njim razgovarjali glede berlinskega vprašanja. O razgovorih so poslali poročilo svojim vladam, niso pa prišle v javnost niti ke podrobnosti. V zvezi s tem je zelo značilna vest, da bo general Clay odšel na dolg dopust. Verjetno je, da se ne bo več vrnil kot poveljnik v Nemčiji.

* **NEMSKA** katoliška duhovščina podpira nemški revizionizem in izjavlja, da je revizionizem glavno sredstvo v sveti vojni papeža in Vatikana proti ljudskim demokracijam. Pod zaščito koelnškega kardinala in papeškega odposlanca se ustanovili ekatoliški svet za begunce. Prvi je sprožil revizionistične akcije papež v pismu nemškim škofom, kjer je moledoval, naj odpušče vojnim zločincem njihove grehe in naj se vojni zločinci pozabijo.

* **V CSR** je že 95 odst. industrije v državnih rokah. Od poldruga milijona industrijskih delavcev na Češkem in Moravskem jih dela 85.000 v zasebnih podjetjih. Podržavljena industrija je sicer samostojna, vendar dela s pomočjo generalnih ravnanstev posameznih industrijskih panog.

PODONAVJE PODONAVSKIM NARODOM

(Nadaljevanje s 1. strani)

Le-ta je postal s podonavskimi državami — po prispodobi Višinskega — kot kuhar s krompirjem. Od tedaj se se pa razmere močno izprevergle: novi časi — nove pesmi! Podonavske države so se z uvedbo ljudskodemokratskih režimov osvobodile tujega imperikalizma in zato je tudi Višinski predložil osnutek nove konvencije, ki sicer potrjuje načelo svobodne plovbe za vse, po katerem pa bi odpadli vsi dosedanja privilegiji zapadnih velesil, tako da bi v upravi Donave sodelovale samo obrežne države.

Toda ne samo v načelnih, temveč tudi v postranskih vprašanjih, kot je zadeva postopka, so bili zapadni zastopniki popolnoma razoroženi. Za uradna jezika konference sta bila priznana samo ruski in francoski jezik in ne angleški, kot je zahteval zapad. Dalje le-ta ni mogel prodreti s svojim predlogom, da bi konferenca sprejemala sklepe soglasno, to je, da bi bili polnoveljavni samo tisti sklepi, s katerimi bi soglašale tudi zapadne velesile. Nasprotno pa je zasedanje sklenilo, da bo sklepalo z navadno večino.

O tej zadevi lahko rečemo, da zapad žanje to, kar je sejal. ZDA so s svojo glasovalno večino izrinile ruščino kot uradni jezik iz OZN. V OZN tudi ni po njihovi želji v veljavi načelo soglasnosti, marveč načelo navadne večine. Kakor je dr. Bebler pripomnil, je Jugoslavija morala sprejeti proti svoji volji krivično mirovno pogodbo glede svojih mej z Italijo. Stori la je to zaradi ljubelega miru, vendar zapadne velesile se niso nikoli zmenile za to, če je Jugoslaviji pogodba všeč ali ne.

Mimogrede naj omenimo, da se je s sklepi podonavske konference močno uveljavila francoščina kot diplomatski jezik, ki je po vojni že bila v zatonu. Se lani so Anglosasi hoteli zaradi »štednje« odpraviti

francoščino kot uradni jezik pri OZN, kar jim pa ni uspelo.

Kakšen bo izid konference, je jasno napovedal Višinski, ko je dejal, da se bo morala manjšina pokoravati večini. V koliko pa bodo zapadne velesile soglašale s sklepi, pa je odvisno od sporazumne rešitve višjih vprašanj na drugih mestih mednarodne pozornice: Berlin, Trst in Podonavje so med seboj povezani. Morda nam bo zaključek sedanjih tajnih pogajanj med velesilami glede Nemčije, pomagal odgovoriti na ta vprašanje.

Vsekakor se razprave na podonavski konferenci lahko samo razširijo. Tako ni izključeno, da utegnejo sprožiti vprašanje Dardanel, ki je samo podaljšek podonavskega problema. Svobodna plovba po Donavi ima resnično vrednost, če je plovba stvarno svobodna tudi do odprtega morja to je iz Črnega morja v Sredozemlje.

Ruščina in francoščina uradna jezika

Šef sovjetske delegacije Višinski je predlagal, naj bosta na konferenci uradna jezika ruščina in francoščina, poleg njih pa naj bi bila kot poslovni jezik konference priznana še angleščina. Pod uradnim jezikom razumemo jezik, v katerega bodo prevedli vse listine konference, pod poslovnimi pa one, v katere bodo prevedli govore in razprave.

Ameriški delegat Cannon je nato ponovno spregovoril in se je skliceval na mirovno konferenco leta 1946, ko so bili sprejeti kot uradni jeziki francoski, ruski in angleški jezik.

Na to je odgovoril šef jugoslovanske delegacije dr. Aleš Bebler, ki je med drugim dejal: »Kakor je znano, je bila mirovna konferenca sklicana po zmagi zaveznikov nad Nemčijo in njenimi sateliti. Torej je bilo povsem naravno, da je bil takrat sprejet tudi angleški jezik kot uradni jezik na tej konferenci. Ne smemo pa pozabiti, da gre sedaj za Donavo in ne za donavsko konferenco ZSSR, je podonavska država, Amerika pa ne samo, da ni podonavska država,

ampak ni niti evropska država. Anglija prav tako ni podonavska država. Važno je tudi to, da je vsem podonavskim državam bližji ruski jezik. Mi vsi govorimo in znamo ruski jezik. Končno niti ni navzočnost Velike Britanije in ZDA na tej konferenci popolnoma v skladu z demokratičnimi načeli.«

VECINA ODLOCA

Šef francoske delegacije veleposlanik Adrien Thierry je izjavil: Francija, kakor tudi nekatere druge sile, ki niso zastopane na tej konferenci, vztrajajo na prejšnjih sklenjenih diplomatskih instrumentih; zato ne bodo priznale prav nobenih sprememb dosedanje koncepcije o Donavi, pa naj bodo sklepi sprejeti z enostransko, kvalificirano ali kakršno koli večino glasov, razen če bodo soglasno sprejeti.«

Proti temu je odločno nastopil vodja jugoslovanske delegacije dr. Aleš Bebler, ki je dejal:

»Jugoslavija je dala podobno izjavo že nekajkrat ob raznih prilikah, posebno v Parizu, ko so razpravljali o jugoslovansko-italijanski meji, ko je šlo za usodo nekaj stotisoč ljudi jugoslovanskega porekla in kulture. Tedaj je jugoslovanska delegacija zahtevala, naj ne odločajo brez njenega pristanka. Ko je Jugoslavija pred mirovno konferenco zastopala svoje pravice v zvezi s temi vprašanji, so bile tedaj Francija, Velika Britanija in ZDA ter njihova »pariška večina« na sprotnega mnenja in so glasovale proti zahtevam Jugoslavije, in proti njeni volji. Takrat so glasovale proti življenjskim interesom stotisočev Jugoslovancev, ki so ostali na drugi strani meje in vsilili Jugoslaviji svojo voljo. Jugoslavija je takrat iz ljubezni do miru kljub temu podpisala pogodbo, ki ji je bila vsiljena.

Danes pričena Francija podobno vprašanje, toda topot ne gre za usodo stotisočev Francozov. V tem primeru gre po besedah francoskega delegata za »pridobljeno pravico«. Vprašati se moramo, kakšno moralno vrednost ima ta »pridobljena pravica«? Mirovna pogodba, sklenjena v Parizu, je

bila krivična, mi tu pa hočemo pripraviti pravično konvencijo. Večina v Parizu in večina na tej konferenci se v mnogočem razlikujeta. Upam, da bomo to dokazali takrat, ko bomo začeli pripravljati samo konvencijo.«

TU NI BENELUKSA

Višinski je poudaril, da predstavniki zapadnih držav postavljajo konferenco pred ultimatum: ali sprejme njihove pogoje, ali pa ne bodo podpisali nove konvencije. Nato je Višinski izjavil: To ni jezik sodelovanja temveč jezik ukazovanja. Sovjetska delegacija odločno zavrača take izjave. Ne bomo se ozirali nanje in izjavljamo: Vrata so odprta tako za vhod, kakor tudi za izhod. Tako lahko govorimo samo na konferencah, kjer pripada večina Beneluksu. Tam je tak jezik umesten. Tu ni Beneluksa, tu so enakopravne države in jezik mora ustrezati temu položaju.

»PRIDOBLENIH PRAVIC« NI

Zapadni zastopniki govorijo o »pridobljenih pravicah in o konvenciji iz leta 1921.

Gre za to, da se obnovi konvencija iz leta 1921. Tukaj govorijo, da le-ta obstaja in da bo obstajala vse dolej, dokler ne bodo vse države, ki so jo podpisale pred 27. leti, sklenile, da jo razveljavijo ali spremenijo.

V konvenciji iz leta 1921, je člen 42, ki določa da se konvencija lahko spremeni samo tedaj, ako sta za spremembo dve tretjini držav, ki so podpisale omenjeno konvencijo. Znano je, da je konvencijo iz leta 1921, podpisalo 12 držav, da bi jo pa lahko spremenili, bi bila potrebna privolitev vsaj 8 držav. Videli smo, kako je to bilo v resnici. Konvencija iz leta 1938, s sklepom treh držav (Velike Britanije, Francije in Romunije) za hrbitom 9 držav. Spremenjena je bila leta 1939, s sklepom petih držav (plus Italija in Nemčija) za hrbitom 7 držav. G. Thierry, ali ste se tako držali »pridobljenih pravic« vseh držav, ki so podpisale konvencijo iz leta 1921?

Kako naj v takih pogojih govorimo da še obstaja konvencija iz leta 1921? Ni je več zato, ker ste jo poteptali 1938. in 1939. leta.

KONVENCIJA IZ L. 1921

IZKLJUČUJE SZ

Važno je tudi vprašanje — kako je prišlo do konvencije iz leta 1921? Ta konvencija je s svoje strani grobo prekršila tiste pravice, ki so pripadale nekaterim državam do 1921. leta.

Velika Britanija in Francija, ki sta podpisali leta 1921. donavsko konvencijo brez udeležbe ZSSR, sta sprejeli določbo, s katero je bila Sovjetska Rusija izključena iz evropske podonavske komisije, v kateri je Rusija sodelovala po konvenciji iz leta 1856 in 1878. Vi ste tedaj ravnali z donavsko konvencijo tako kot ravna kuhar v kuhinji s krompirjem. Konvencija iz leta 1921, g. Peake, je bila groba kršitev tistih določb mednarodnega prava, o katerih ste tukaj govorili.

Rad bi samo opozoril na to, da je vaše načelo o nedotakljivosti »pridobljenih pravic« utvara, ki so si jo izmislili vaši pravniki, da bi opravili čili teptanje pravic podonavskih narodov. S tem se ne moremo strinjati. Zgodovina ni za to, da jo izkoriščamo kot star kožuh, ki ga preobrnemo na drugo stran.

NOVI ČASI — NOVE PESMI

Do pred kratkim so spremembe, ki so jih vnašali v prejšnjo konvencijo, utrjevale privilegije nedonavskih držav. Sedaj je stvar drugačna. Gre za to, da se podonavske države rešijo nepravilnosti takšnih privilegijev. Včeraj je britanski delegat govoril, da so se časi baje spremenili. To je točno. Nastopili so novi časi. Novi časi — nove pesmi, pravi ljudski pregovor. To mora angleška delegacija upoštevati. Razumeti mora, da ni mogoče več na Donavi peti starih pesmi.

Ta konferenca se je sestala zato, da bi izdelala novo konvencijo. Brez dvoma bo to nalogo izpolnila in bo tukaj sestavljena konvencija začela veljati, čim bo dobila obvezno moč na osnovi sklepa večine. Oni, ki s tem ne bodo soglašali, se bodo morali ali priključiti večini ali pa se umakniti.

AVSTRIJA S POSVETOVALNIM GLASOM

Avstrija bi rada imela odločujočo pravico glasovanja. Podpirajo jo angleška, francoska in ameriška delegacija.

Poudarjam, da je Avstrija dobila pravico posvetovalnega glasu na pobudo vlad ZDA, Velike Britanije in Francije in da je bilo na tej osnovi tudi doseženo soglasje.

„Zmeren optimizem“ o Berlinu

Končno je »tajna diplomacija«, ki je stopila v delo pred dobrim tednom, rodila svoje prve rezultate. Prišlo je do toliko pričakovane sestanka veleposlanikov treh zapadnih sil v Moskvi s samim generalisimom Stalinom. Ko to pišemo, še ni znano, kakšne zaključke je rodil ta sestanek, ker vsebino razgovorov držijo v največji tajnosti. Vendar je že obisk sam povzročil po tako razburilivi 45-dnevni živčni vojni za Berlin lahko pomiritev, ki jo označujejo mednarodni opazovalci kot »zmeren optimizem«.

Zapadna propaganda je skušala dokazati, da SZ ni mogla izgnati zapadnih velesil iz Berlina in da se zato mora zadovoljiti z razpravljanjem o nemškem vprašanju.

Kako je ta trditve iz tre zvit, najbolje dokazuje pisanje vplivnega novinarja Lippmana, ki pravi naslednje: »V diplomaciji kot v vojni ni imel Marshall težje naloge, kot je sedanja, ko mora spremeniti lasten strateški načrt, v katerega se je nevarno pognenil do vrata. Sedaj je očitno, da se mora vrniti k štiristranskim pogajanjem o Nemčiji, če hoče ostati v Berlinu, ne da bi izzval vojn. To pomeni, da bo moral londonske sklepe treh zapadnih velesil o Zapadni Nemčiji ponovno pretresati skupno s Sovjeti. To pomeni velik diplomatski uspeh Molotova. Ta sovjetski uspeh bo pa še večji, če bomo trdovratno omalovaževali varšavske sklepe vzhodnih držav o Nemčiji.«

Tako postaja vedno bolj verjetno, da bo ameriški general Clay plačal zunanje politični preokret kot daritvena ovčica.

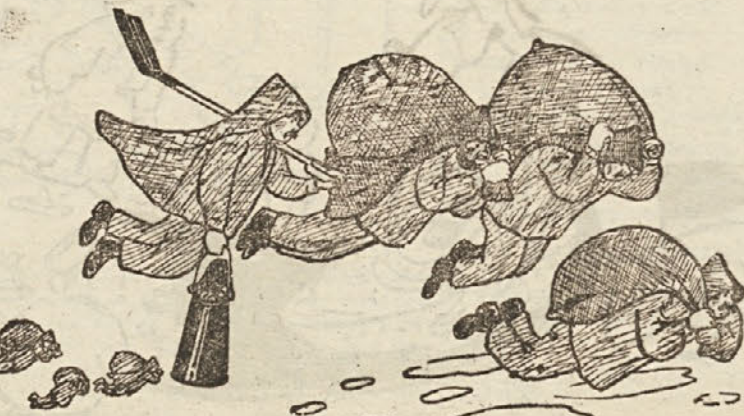
Zapadni poslaniki so se zadržali

pri generalisimu Stalinu 2. t. m. celi dve uri in je to najdaljši razgovor, kar jih je imel Stalin z inozemci, odkar je sprejel Gottwalda 1.1947 zaradi Marshallovega načrta. To je tudi prvič po 17 mesecih, da je predsednik sovjetske vlade sprejel ameriško osebnost. Poslaniki so nemudoma poslali dolga poročila svojim vladam, ki jih poslednje skrbno in v največji tajnosti preučujejo. Poslaniki pa so ostali v Moskvi, kar pomeni, da se bo položaj naglo razvijal in da bo prišlo do novih sestankov. Je glede na razna ugibanja, je gotovo, da pripravljajo konferenco štirih velesil in morda celo vseh štirih državnih poglavarjev. Reševali naj bi ne samo nemško vprašanje, marveč vsa ostala viseča vprašanja hkrati kot n. pr. vprašanje Trsta, Avstrije in grške državljanske vojne.

Medtem pa ni blokada Berlina popustila. Pač pa hitijo sovjetske oblasti z dovažanjem žita in živali

za vse Berlinčane vstevši zapadne sektorje, medtem ko se v Angliji že močno pritožujejo, da je anglo-ameriško oskrbovanje zapadnih sektorjev z letali že neznožno draga zadeva.

Prenaglili bi se, če bi skušali predvidevati razvoj položaja, preden ne prejmemo uradnega poročila o izidu stikov med štirimi velesilami. Nekoliko jasnejša nam pa postane vsa zadeva, če upoštevamo, da je sedaj ameriška zunanja politika pod močnim vplivom volivne strategije v ZDA. Umik zapadnih velesil iz Berlina, — do katerega bi nujno prišlo, če bi sedanje stanje še trajalo, — bi pomenil polom Trumanove doktrine in njegove volilne propagande. Zato je treba ustaviti »živčno vojno« in sprejeti pogajanja s SZ, kajti v nasprotnem primeru zgubi Truman ne samo Berlin, marveč tudi svoj stolček pri bližnjih predsedniških volitvah.

ZAPADNI ŠKRATELJČKI
PO ZRAČNEM MO STU V BERLIN

Današnja Indija

Ko se je Indija avgusta 1947 formalno osvobodila angleške nadvlade, so mnogi upali, da bo nova država zavzela podobno mesto, kot ga imajo osvobodjena Kitajska, indonezijska republika, Vietnam in azijski narodi, ki se bore proti kolonialnemu pritisku. Toda namesto tega je indijska vlada skoraj za leto dni opustila vsa napredna načela, za katera se je indijsko ljudstvo borilo in trpelo.

Sedanja indijska vlada je postala zatočišče indijske reakcije in velekapitala. Cinično je zavrgla obljube o socializaciji, ki so se jih voditelji indij-

sil: «Ne bomo izvedli nobene nagle spremembe v našem gospodarstvu in, če bo le mogoče, ne bomo izvajali nacionalizacije sedanje industrije».

Nehru je prelomil tudi svoje obljube, da bo izvedel agrarno reformo. Grabežljivi indijski veleposestniki še nadalje brez skrbi izkoriščajo indijskega kmeta. Zato ni čudno, če si mali posestniki v raznih pokrajinah Indije na lastno pest poiščejo svoje pravice, razlaste veleposestnike in se spuščajo v partizanske boje.

Nadaljnja obljuba, ki jo je Nehru tudi snedel, je bilo uničenje srednje-

Ni dvoma, da bodo tiste sile, ki souveljavile protifašistično gibanje na Kitajskem, v Indoneziji, na Malajskem in v ostali Aziji, storile to tudi v Indiji.

Pozna ljubezen

«Vabim tisk, kino in radio na svatbo», je dejal Herbert Golle 24-letni mladenič iz Kiela (Nemčija) novinarjem in njegova zaročenka Marija Hagemeister mu je veselo pritrdila. Letos 17. julija je dopolnila 81 let in ponosno pristavlja, da ji pripisujejo samo 6 križev. Novinarji so morali to priznati, ko so jo videli v njeni elegantni rožnati obleki. Toda na žalost njen krstni list izkazuje rojstno leto 1867, zaradi česar je civilna oblast odklonila to nenavadno zakonsko zvezo.

Vsi soglasno zatrjujejo, da zaročencema ne narekujejo združitve kakšni trgovski ali špekulantski raz-

Z LOBANJAMI IN KOSTMI ZA LAKOTO UMRЛИH INDIJCEV SE NE DOLŽNO IGRAJO NJIHOVI POTOMCI. TUDI OTROKOM MORDA NE BO PRIZANESLA...

skega kongresa posluževali, da bi si pridobili podporo ljudskih množic. Prilicno prosijo Američane, da bi investirali dolarje v Indiji. Vladni krogi igrajo pomembno vlogo v ameriških in britanskih načrtih proti Sovjetski zvezi. Celo podpirajo teroristično gonjo proti naprednim indijskim silam in to v taki meri, ki docela presega teror proti demokratičnim silam v ZDA.

Proti vsem vodečim činiteljem Vseindijske zveze je bila izdana tiralica prav tako kot proti zastopnikom Kmečke zveze (vsaka od teh zvez ima nad milijon članov). Tudi voditelji študentov so vrgli v ječo. Komunistično stranko pa so prepovedali v celi vrsti pokrajin in njene liste zatrli. Vendar pa ne samo vsi komunistični listi, temveč tudi vsi časopisi, ki se drznejo izreči najmanjšo kritiko proti Nehrujevemu režimu, so izpostavljeni pritisku in nasilju.

Uporabljajo teroristične metode, ki močno dišijo po nacističnemu režimu v Nemčiji. Poročila z Malabarov, kjer so si kmetje vzeli veleposestniško zemljo v svojo last, govore o napadih oborožene policije proti docela nedolžnim državljanom. Poročajo tudi o nezasišanem mučenju zaprtih komunistov, katerim so lomili roke in jih nato poglivali v džunglo, kjer jih čaka smrt.

Mnogo ljudi je presenetilo dejstvo, da se take stvari morejo dogajati pod vlado Pandita Nehruja, ki je sam trpel mnogo let v ječi in ki je bil simbol mučnikov v bojih za svobodo Indije.

Prva in najbolj presenetljiva sprememba pri Nehruju je ta, da je zavrgel socialistična načela. Že po nekaj mesecih, ko je prevzel vlado, je proglasa-

veških fevdalnih kneževin (radž). Nekaj manjših knezov, ki so izgubili svoja ozemlja in morali pobegniti, je dobilo kot odškodnino delež, enak dohodkom, ki so jih imeli v svojih prejšnjih kneževinah.

Tudi obljube, da se bo britanska vojska umaknila iz Indije, ni Nehru popolnoma izvedel. Vlada se je premislila glede imenovanja indijskega vrhovnega poveljnika oboroženih sil in je na njegovem mestu zadržala generala Butcherja, nekdanjega britanskega poveljnika.

Pritisk proti naprednemu gibanju in izdajstvo naprednih načel sta izzvala nepričakovan odmev v vsej Indiji.

Notranji položaj je zelo napet, zlasti zaradi obupnega stanja kmetov, ki so upali, da jim osvoboditev Indije izpolni njih davnin sen, da stresejo s svojih ramen veleposestniški jarem in tlačanstvo.

Po vsej Indiji se širijo velike stavke in mnogo največjih industrijskih podjetij ne obratuje že dolge mesece. Vpliv in sila KP rasteja kljub pritisku in terorju.

Nobena določba Marshallovega načrta ni naletela v Angliji na tako ostro kritiko kot nedavni predlog «kanclerja šahovnice» (to je angleška finančnega ministra) Stafforda Crippsa. Le-ta se je namreč na konferenci v Parizu zavzel za ustanovitev posebnega anglo-ameriškega odbora, ki naj bi nadzoroval «produktivnost» britanske industrije.

Ameriški poslovni krogi so zahtevali nujne ukrepe za pogon gospodarskega mehanizma, na katerem sloni ves Marshallov načrt. Tako je prišel v Pariz Paul Hoffman, glavni upravnik ERP-eja («Marshallova pomoč») z nalogo, da «prebudi» zastopnike 16 marshalliziranih držav. Čeprav so delegati razpravljali za zaprtimi vrati, vendar je znano, da je Hoffman obdoličil zapadnoevropske države, češ da jemljejo vso zadevo premalo resno in da njihova obnova ne napreduje. «Zato je pristavil Hoffman, — vam bo Amerika odšlej pošiljala poleg gospodarske pomoči tudi svoje ljudi, ki bodo pripomogli, da se bo ta pomoč tudi pravilno izkoriščala v interesu tistih, ki so vložili svoje kapitale v to veliko podjetje».

Hoffmanova izjava pomeni, da zahtevajo ZDA neposredno nadzorstvo nad delovanjem industriji in trgovine vseh tistih držav, ki prejema ameriško pomoč. Ta zahteva je spravila vse delegate v veliko nejevoljo in posebno močne pomisleke so izrekli Francozi.

Nasprotno pa je britanski «kancler šahovnice» Cripps sprejel ponudbo in prosil Hoffmana, da ne mudoma ustanovijo nadzorstvene anglo-ameriške odbore, v katerih bodo zastopani ameriški monopolisti na eni strani, na drugi strani pa predstavniki britanske industrije in britanski sindikati.

Lahko si mislimo, v kakšnem položaju bodo zastopniki angleškega delavstva, ki ga bodo stiskali anglo-ameriški industrijci, in nobene dvoma ni, kakšni bodo sklepi omenjenih odborov. Po Crippsovem predlogu bo angleška industrija samo «podružnica ameriške», kakor piše Daily Express, in visoki angleški poslovni krogi se bodo končno oddahnil, ker bo nevarnost socializacije odstranjena. Saj si ne moremo zamisliti socializacije odnosno nacionalizacije britanskih industrij, ki bi jih nadzirale ame-

Proti predlogu o priključitvi Trsta k Italiji

Sovjetska zveza krepko podprla jugoslovanski protest

Ukrajinski delegat Manuilski je pred Varnostnim svetom zagovarjal pravico jugoslovanske vlade da protestira pred Varnostnim svetom zaradi postopanja ZDA in Velike Britanije glede Trsta. Pridržal si je pravico, da dodatno poda odločen protest, in je obtožil ZDA, Francijo in Veliko Britanijo, da zavlačujejo s postopkom, z namenom, da se izognejo razpravi.

Tudi sovjetski delegat Malik je poudaril, da ima Jugoslavija vso pravico predložiti to zadevo Var-

logi, kajti oba sta enako uboga. Čeprav jima županstvo ni dovolilo poroke, vztrajata zaročenca pri svojem načrtu in sta vložila priziv na višjo oblast.

nostnemu svetu. Oba sta izjavila, da Varnostni svet ni pristojen, da bi raztegnil razpravo na vse Tržaško ozemlje, ki vsebuje jugoslovansko in angloameriško cono.

Odgovarjajoč na jugoslovanske izjave, ki obtožujejo ZDA in Veliko Britanijo, da kršijo mirovno pogodbo, ko si prizadevajo, da bi priključile Svobodno tržaško ozemlje Italiji, je ameriški delegat Phillip Jessup izjavil: «Čeprav je ameriška vlada kakor tudi vladi Velike Britanije in Francije prepričana, da se mirovna pogodba z Italijo glede Trsta ne more izvesti, vendar zavezniška vojaška uprava v Trstu upravlja področje držče se točno pogodbe».

Našel se je kandidat za guvernerja?

Bowman napoveduje...

Polkovnik Alfred C. Bowman je imel pred tremi meseci v nekem vojaškem krogu v Washingtonu predavanje o svojih dveletnih izkušnjah v Trstu, ko je vodil vojaško upravo v letih 1945-47. Predavanje je objavila strokovna vojaška revija «Military Government Journal» v svoji junjski številki.

Bowman sicer pristansko in s predhodki opisuje dogodke v Trstu in pogreva znana načela ZVU, ki smo jih sami izkusili na lastni koži, pristaviti pa moramo, da so tu pa tam tudi odstavki, ki bodo rahločutnost italijanskih šovinistov in jih je eden od njihovih večernih listov «sramežljivo» izpustil.

Nas zanimajo predvsem zaključne misli tega predavanja, v katerem ta ameriški vojak izraža svoje mnenje o bodočnosti Trsta, ki ni ravno skladno s sedanjo uradno politiko o priključitvi Trsta k Italiji.

To je že drugi ameriški vojaški upravnik Trsta v «penziji», ki predava v Ameriki o Trstu. Pred njim se je namreč Bowmanov naslednik general Gaither tudi kot «penzionist» zavzemal za STO ravno v času, ko je sedanji vojaški poveljnik general Airey (ki je Anglež) predlagal Varnostnemu svetu, naj priključijo Trst k Italiji. In ravno

prejšnji teden je zastopnik angleškega zunanjega ministrstva ponovno potrdil, da «vlada Njegovega Velikanstva še vedno vztraja pri tristranskem predlogu o priključitvi Trsta k Italiji».

Ali ta predavanja po Ameriki pomenijo, da se raznim Bowmanom toži po Trstu in da ponujajo svoje sposobnosti za službo toliko pričakovane tržaškega guvernerja? Ali je pa to samo izraz dvolične politike zapadnih imperialistov, ki iz propagandnih razlogov obljubljajo Trst Italiji s skrito mislijo, da bo formalno STO še nadalje ostal in da bodo njihove vojske tako v nedolgi tu taborile?

To velja predvsem za Američane, ki imajo poleg Berlina tudi Trst za skrajno «vojno krajino» zapadne poloble pod njihovim vodstvom. Nasprotno pa Anglija kot drugorazredna sila, ki se umika iz najoddaljenejših svojih postojank ni toliko zainteresirana nad tržaškim oporiščem. Zato je tudi nič ne stane, če tako glasno obljublja, kar ni njeno in od koder jo tudi Amerika izpodriva. Anglija s tem samo upa, da si bo pridobila naklonjenost pri Italijanih in jim s tem izmaknila del njihovih kolonij.

Bowmanove zaključne misli so tudi značilne zaradi tega, ker do-

kazujejo, kako globoko je — kljub vojnihojskaški propagandi — zakoreninjena v ameriškem mnenju vera v OZN in v možnost sporazumne rešitve vseh svetovnih vprašanj.

Bowman sicer trdi, kakor smo tega že vajeni iz ust njegovih sorojakov, da «Trst nedvomno pripada kulturno in narodnostno Italiji». Vendar mora priznati, da je Trst gospodarsko usodno povezan s svojim zaledjem. Samo da to zaledje išče Bowman tam daleč v «Avstriji, ki ji je bil (Trst) odvzeta». Najbližjega tržaškega zaledja — Jugoslavije pa seveda Bowman ne vidi in to sosedno državo, ki je najbolj zainteresirana pri pravilni rešitvi tržaškega problema, predavatelj enostavno ignorira.

V primeru, da se vse štiri velesile ne sporazumejo glede nedavnega predloga o priključitvi Trsta k Italiji, meni Bowman, da «utegne priti do enostranskega dejanja, katerega obliko in značaj pa ne more napovedati».

Nato nadaljuje Bowman dobesedno takole «Medtem ne smemo pozabiti, da je pravno Svobodno tržaško ozemlje nova in samostojna država in da obstaja vedno možnost, da bodo mirovno pogodbo izvajali v njeni sedanji obliki».

Ce se bo to zgodilo, bo puščala pogodba in njena priloga, ki govori o Svobodnem ozemlju, usodo Trsta na široko v rokah tega izmikajočega se guvernerja, ki bo moral delovati v mejah pravic, ki mu jih daje pogodba in Varnostni svet, kakor tudi s sredstvi, s katerimi bo razpolagal za izvajanje zaupane mu naloge.

Ce bo le-ta res velik in spreten in če bodo svet ter v prvi vrsti «sosedje» v to privolili (če ne drugače, vsaj v mejah in po vodilu zgolj gospodarskih koristi brez političnega vpliva), potem lahko postane Svobodno ozemlje eno največjih zgodovinskih dejstev naše dobe, prva trdna stvarna odgovornost narodov v sodelovanju z organizacijo Združenih narodov, ki — poudarjam — se lahko obdrži končno pri življenju, kakor upa večina Američanov.

Ce se bo to zgodilo, ne bo tržaški primer ostal vprašanje samo krajevnega pomena, marveč bo s časom postal proizvod tistih višjih činiteljev, ki bodo od dolgi črti od Sčetiina do juga odločili, ali se Vzhod in Zapad lahko srečata in na nek način sodelujeta za zgraditev boljše sveta. Ce bodo v tem uspehi, utegne STO postati prvi sad združitve in krasi simbol nove dobe sveta. Ce pa tega ne morejo storiti, potem se bo treba sporazumeti za nemudno operacijo.

Prvi novorojenec OZN, tako smo krstili Svobodno ozemlje lanske leto... Priznam, da je to bitlje rahlično, toda menim, da utegne zrasti v lepo ženo, če mu damo zaščito, dobro hrano in vso nego. Mi (namreč Bowman), ki smo ga tudi pomagali negovati med najhujšo otroško boleznijo, upamo, da bo živel, dokler bo v oskrbi adoptivnih staršev. In to upanje imamo ne samo zaradi ljubezni do njega... So namreč še važnejši činitelji v širokem svetu dogajanja.

Brez komentarja!

ANGLEŠKA INDUSTRIJA POD NADZORSTVOM ZDA

BANDIT NEHRU

KRONIKA

Dne 13. t. m. vsi tržaški planinci na Triglav, na najvišji vrh Julij-skih Alp in k otvorili Tržaške koče na sedlu Dolci — Odhod v soboto 14. avg. od 14. uri iz ul. F. Severo. Vpisovanje v ul. F. Filz 10/1 pri Slovenskem gospodarskem združenju vsak dan od 17 do 20. ure do četrtka 5. avg. t. l.

* 780 OTROK se je vrnilo iz počitalskih kolonij v Jugoslaviji, ki jih je organiziral RK za Trst in ozemlje.

* PO ENOMESECNI STAVKI so zopet začeli delati petrolejski delavci. Stavka se je končala, ker so delodajalci v glavnem ugodili delavcem. S sporazumom pa niso zadovoljni delavci in nameravajo nižjih kategorij, ki so dobili le majhne poviške plače.

* POLICIJA JE ZAPRLA 23 letnega Calista Marija iz Rima, ki je za denar posredoval med mornarji in lahkiimi ženskami. Policija je celo ugotovila, da je pošiljal na lov za mornarji tudi svojo ženo, na katere račun se je preživljal.

* PET POLICIJSKIH INSEK-TORJEV so pred kratkim povišali v višje inšpektorje. Med njimi je tudi policijski inšpektor Luciano Salva-tore, ki je besnel s svojimi policaji proti slovenskim materam in ženam na Proseku, ki so hotele nečisti ven-ce na grob padlih talcev.

* NOVO LADJO «STAR OF SUFZA» so v nedeljo splovili v ladje-delnici Sv. Marka. Pri splovlitvi te 6400 tonske ladje je bilo navzočih okoli 3000 delavcev in njihovih svojcev. Ladja, ki ima hitrost 14,7 milj na uro, je skupno s dvema drugima motoriziranimi ladjama naročila neka pomorska družba iz Aleksandrije. Pri tem je zanimivo, da ni ravnanstvo ladjedelnic pove-bilo k splovlitvi ladje nobenega predstavnika oblasti niti novinarja kakor da bi hotelo skriti ta velik uspeh tržaške industrije.

* TATOVE-KRTE, ki so vdirali v trgovine iz podzemlja, so končno odkriti. Ti tatovi so v zadnjih treh letih izvršili več drznih tatvin, saj so iz raznih trgovin odnesli za več milijonov lir vrednosti blaga. Zad-njo tako večjo tatvino je napravil to-ta 23. julija, ko je vdril v trgo-vino Ettoreja Steccinella v ul. Glu-ria 48. Policija je nato preiskala okoli 1000 metrov podzemeljskega kanala in našla v nekem stranskem kanalu 7 zavojev sukna, ki je bilo ukradeno iz omenjene trgovine. Po-licija je aretirala devet tatov, ki so vsi že njeni stari znanci.

* USLUZBENCI «BOLNISK» BLAGAJNE so v torek stavkali v znak solidarnosti z italijanskimi uslužbenci Zavoda za socialno za-varovanje.

* O APOLITICNOSTI SOLE so se vedno čuto mnogo besedi, toda le tedaj, ko je šlo za slovenske Sole v Italijanskim solah pa učitelj vzga-jajo mladino v sovinskem duhu. Toda šola jim še ni dovolj v počitalskih kolonijah. «Postbelice» nadaljujejo razni učitelji svoje de-lo in vzgajajo otroke v mržnji de-vsega, kar je slovensko. Tako jih tam učijo tudi znane pesmice: «Ce hočete sčastin Sole...». To pesmico so pred dnevi peli po Trstu, ko so se vrščali iz kolonije.

* SKUPINA TRACANOV, ki je bila na letovisku v Bovcu, je posla-la «Primorskemu dnevniku» in ita-lijskemu pismu, v katerem se toplo izraža o gostoljubju, d. za je uživa-la za časa svojega letovanja. V pismu tudi pravijo, da so se n-lasne oči prepričali, kako se izva-jajo v Jugoslaviji načela bratstva in enakosti.

* NOVO LETALSKO PROGO bo uvedla SISA iz Milana v Bari. Ta proga bo imela redno zvezo s Tr-stom. Letala bodo vozila trikrat na teden in vožnja bo trajala tri ure.

* VELIKO NEZADOVOLJ-STVO je nastalo med državnimi uradniki v Trstu, ker je vojska uprava odvzela uradnikom razne izredne dodatke, ki so jih doslej prejimali. Vojska uprava je to stori-la, da bi malce razbremenila svoje finance. Ta ukrep bo držav-ne uradnike, ki imajo že itak nizke plače, zelo prizadel.

Razbijači sindikalne enotnosti

Vidalijeva frakcionaška skupina je vnesla spor, ki je nastal med Informbirojem in CK KPJ, tudi v Enotne sindikate. Že prve dni po objavi resolucije Informbiroja je sklical predsednik Enotnih sindika-tradisti sestanek sindikalnih voditeljev in aktivistov. Na tem sestanku so v največji naglici sprejeli resolucijo, v kateri so ob-sodili CK KPJ in pozvali jugoslo-vansko ljudstvo, naj se upre svo-jemu vodstvu ter ga odstavi. Zna-čilno je bilo pri tem, da je bil na tem sestanku navzoč frakcio-naš Vidali, ki se je malo prej vrnil iz Rima, čeprav on ni sindikalist.

Po zavzetju stališča do resolu-cije Informbiroja so frakcionaški voditelji sindikatov takoj prešli na razbijanje sindikalne enotnosti ter z vsi močjo delali na tem, da odstranijo iz izvršilnega in cen-tralnega odbora vse one, ki niso trobili v njihov rog. V ta namen so sklicali sestanek centralnega odbora in prisilili tov. Vojmira, tajnika ES, da je podal ostavko na svo-je tajniško mesto.

Posledice tega razbijanja sindi-kalne enotnosti so se kmalu poka-zale. Tržaški industriji so skupno s svojimi gospodarji z onstran oceana začeli izvajati na delav-stvo vedno večji pritisk ter pričeli hkrati pravo ofenzivo proti tovar-niškim odborom, ki so jim bili že dolgo časa trn v peti. Sledila je obsodba članov tovarniških obo-rov tovarne strojev in ladjedelnic Sv. Marka in Sv. Roka, končno pa še njih odpuščaj.

Ob tej priliki pa se je tudi po-kazalo, da so Enotni sindikati za-radi razkola, ki je v njih nastal sprčo delovanja frakcionašev, mnogo izgubili na svoji borbenosti. Na obsodbo in odpuščaj delavcev ni bilo dejansko s strani Enotnih sindikatov nobenega odgovora. To pasivno stališče nam najbolje potrjuje, kako kvarno je bilo vna-sanje diskusije o resoluciji Inform-biroja v sindikate, in nam jasno kaže, da so zašli Enotni sindikati s svoje dosedanje razredno-revolucionarne poti. Vsi izgovori vidi-lijevecev, da bi bil odločnejši pro-est proti obsodbi in odpuščaju de-lavcev le v korist delodajalcev, vse reakcije in okupacijskih oblasti, so tako jalovi in smejni, da jim nihče ne verjame.

Predsednik Destradji pa še ni bil zadovoljen. Sklical je pretekli pe-tek sejo centralnega odbora ES. Na tej seji so nekateri člani obo-ra predlagali, da se izključijo iz centralnega odbora tov. Vojmir, ki je že bil prisiljen dati ostavko

na svoje tajniško mesto, tov. Pe-rić Guerrino, član centralnega od-bora in predsednik okrajnega od-bora za bujski okraj, Sergej Fran-čević, član izvršilnega odbora ES ter Gvidon Lukša, član izvršil-nega odbora ES in tajnik tovarni-škega odbora tovarne strojev. Za izključitev vseh teh članov cen-tralnega odbora so našli zelo ne-tehtne in naravnost smešne izgo-vore, kajti bilo je jasno, da hoče Destradji in njegova skupina vreti iz vodstva vse one, ki se z njim ne strinjajo.

To samovoljno ravnanje ljudi, ki tako lahkomišlno razbijaajo sindikalno enotnost, ki je bila sko-vana v težkih in krvavih borbah vsega slovenskega in italijanskega delovnega ljudstva, a je kmalu na-lefelo na odpor vseh onih, ki jim je resnična sindikalna enotnost res pri srcu. Mnogi delavci so sprevi-deali, da vodi tako razbijanje eno-tnosti do propada vsega tega, kar je bilo v teh letih zgrajenega s tolikimi napori in mukami. Spoznali so, da vodi taka politika v likvidatorstvo Enotnih sindika-tov, v oportunitizem; da taka politi-ka pomeni odvzemanje ostrine razredni in revolucionarni borbi vsega tržaškega proletariata, kar je le v interesu indistrijev in okupacijskih oblasti, ne pa svetov-nega demokratičnega gibanja, o katerega enotnosti ravno Vidalije-

vi in Destradijevi pristajali toliko klepečejo.

Tudi člani Enotnih sindikatov v istrskem okrožju so zavzeli proti razbijaškemu delovanju izvršnega odbora ES v Trstu odločno stališče. 2. t. m. je bila v Kopru izredna okrožna skupščina Zveze Enotnih sindikatov za istrsko okrožje. Na skupščini je podal poročilo tovariš Turković, član centralnega odbora ES, in povedal, da je bila skup-ščina sklicana zaradi frakcionaških manevrov v Enotnih sindika-tih. Tov. Turković je poudaril, da je treba napeti vse sile, da se o-hrani enotnost delavstva obeh po-dročij Tržaškega ozemlja. Vsi go-vorniki so nato v diskusiji odloč-no obsodili vnašanje razdora v Enotne sindikate in zahtevali, da se ohrani v sindikatih enotnost. Končno je skupščina 350 delegatov soglasno sprejela resolucijo, ki jo na kratko povzemamo.

Ohranitev sindikalne enotnosti je temeljni pogoj borbe za demo-kratične pravice in za dosego bi-stvenih težnj prebivalstva. Skle-pi enega dela centralnega odbora Enotnih sindikatov na zasedanju 30. julija 1948 so posledica spletke skupine, ki ji načeljuje predsednik zveze Destradji Aleksander. Ta skupina se je polastila sindikata ter vnesla vanj razdor, kot se je zgodilo v KP STO-ja. Skupščina obsoja delo omenjene skupine, ki

hoče na brezvesten način razbiti naše sindikalno gibanje, ne glede na politično — sindikalni položaj obeh con STO-ja, in ki ravna na pobudo osebnih interesov in dolo-čenih stališč, ki so jih zavzeli v KP STO-ja.

Skupščina je sklenila, da bodo v interesu enotnosti delavcev obeh področij STO-ja, imeli sklepe, ki jih je sprejel tisti del centralnega odbora Enotnih sindikatov STO-ja, za illegalne, razdiralne in naper-jene proti statutu. Sklenili so tudi, da ne bodo priznali sedanjega iz-vršilnega odbora Enotnih sindika-tov kot predstaviški in vodilni organ za istrsko okrožje, ker nje-govo delovanje povzroča razkol na sindikalnem področju in vodi sin-dikate v kapitalantsko in oportu-nistično politiko nasproti imperia-lizmu, kar vse neizogljivo jemlje razredno in revolucionarno vsebi-no sindikalnemu gibanju. Zato smatra do nadaljnjega okrožni od-bor za Istro kot edini vodilni in izvršilni organ Enotnih sindikatov istega področja STO-ja, ki ga upravlja jugoslovanska vojska.

Končno poziva skupščina tržaški delavski razred, da ohrani sindi-kalno enotnost z delavci istrske-ga okrožja, tisto enotnost, ki je nad vsak organ in vodilno skupi-no, ki spletkari in spekulira s to enotnostjo; da vztrajno nadaljuje težko borbo proti imperializmu in da ohrani nezlomljiv revolucionar-ni duh, ki je dal tržaškemu de-lavskemu gibanju častno mesto v borbi svetovne protimperialistične demokratične fronte.

PROGLAS PARTIZANSKEGA GLAVNEGA SVETA

Tržaškega ozemlja, sprejet na zasedanju v nedeljo 1. avgusta

V tem važnem trenutku, v ka-terem poskušajo pod geslom in-ternacionalizma vtihovaljati v na-še vrste uničevalno politiko, sma-tra Vrhovni svet partizanov Trža-škega ozemlja za svojo dolžnost, da odkrije podlo mahinacijo, pri-ključujoč v spomin ostro in krva-vo borbo, ki jo je moralo vzdržati naše ljudstvo s svojimi najboljšimi sinovi na čelu, s partizani, najprej proti nacifašizmu in potem proti anglo-amerikemu imperializmu.

Tovariši!

Zgrabili smo za orožje proti tistim, ki so nam odrekli Slove-ške pravice, da bi si priborili ko-ne težkemu izkoriščanju, ki smo mu bili podvrženi, da bi presekali vsako vez s suženjsko preteklost-jo za delavski razred.

Borili smo se z vsemi našimi si-lami, sledeč pozivu, ki je prihajal

iz Moskve. Pridružili smo se slav-nim in legendarnim Titovim parti-zanom, ki so prvi dali vzgled in pokazali z dejanji, kaj vse se lahko doseže, kadar se dvigne ves narod k odporu. Slovenci, Italijani in Hrvatje Julijske krajine, skupaj z jugoslovansko armado, smo očistili našo deželo tujih zavojalcev. Iz-dajalcev in fašistov. Pozneje, pod drugačnimi pogoji, toda v istem duhu, smo krepko vzdržali napad anglo-amerikanskega imperializma, ki je imel namen uničiti naše pridobi-tve, sad ogromnih žrtev.

Ta nasprotnik ni nikoli uspel razbiti našo enotnost in našo naj-večjo pridobitev: slovensko-itali-jansko bratstvo, ki ga danes pred-stavlja SIAU.

Nekateri frakcionaši, ki so se jim pridružili tisti, ki so vedno ži-veli ob strani borbe, in tisti, ki so neradi prenašali njeno ostrino in

disciplino, ki je bila nujno potreb-na, ter se skrivajo za besedami, ki so drage vsakemu delavcu, bi radi speljali poštene demokrate na pot revizije, da bi prišli tja, ka-mor je že poskušal priti imperia-lizem.

Tovariši!

Hote ali nechte so ti ljudje so-vražničkovi pomagači, ki hočejo uničiti naše junaške tradicije in presekati naravne vezi Tržaškega ozemlja z njegovim zaledjem; ho-čejo ga izolirati, da bi ga oslabil in pozneje z manjšim trudom la-hko vrgli De Gasperijski Italiji v naročje.

Naši padli se niso žrtvovali za tak cilj: kri nešteti delavcev ni za ta cilj tekla po tržaških ulicah. Revolucionarno slovo, ki smo jo ustvarili in utrili v borbi, se mo-ra zdaj pokazati z vso svojo moč-jo, da uniči ta kriminalen po-zivus.

Bolj kot kdaj koli mora poka-zati svojo življenjsko moč, da pre-preči revizionistom doseči to, če-sar se ni posrečilo doseči imperia-lizmu.

Naša naloga sedaj je, da zadene-mo sovražnika v živo in ga raz-krinkamo do njegove popolne izo-lacije.

Naša naloga je, da dosledno uresničimo Svobodno ozemlje: v imenu spoštovanja mirovne pogod-be zahtevamo, da se odpravijo kri-vice pregraje med conama A in B Tržaškega ozemlja in da se oja-čajo povezave z zaledjem. Zato je danes potrebno je močnejše slo-vensko-italijansko bratstvo, je trd-nejša enotnost vseh demokratov proti imperializmu in njegovim agentom.

Da bi dosegel te cilje, poziva Vrhovni partizanski svet Tržaške-ga ozemlja vse poštene, ki so se pustili zapeljati, da naj se vrnejo na svoje borbeno mesto, in vabi vse demokratično prebivalstvo, da se zagne okrog svojih najbolj do-slednih sinov z istim navdusenjem, kot ga je pokazalo v narodno osvo-dilni borbi.

Naj žive junaški sinovi ljudstva, partizani Tržaškega ozemlja!

Naj živi slovensko-italijansko bratstvo, največja pridobitev na-še borbe!

Naj živi revolucionarna eno-tnost v borbi proti imperializmu, proti frakcionašem in proti uniče-valcem naših pridobitev!

Odkod Vidalijevi uspehi

«Mi smo za Vidalija», slišiš čisto na terenu, «ker je on za Kominforma. Če pa izprašuješ nadalje, kaj je Kom-inform, se jim odgovor zatakne in ne vedo kaj povedati. Njihova zadrega jasno priča, da stvari ne razumejo in da so se odločili ter dali celo svoj po-dpis na nekaj, kar sami dobro ne po-znajo.

Nehote nastane vprašanje, kako je moglo naše ljudstvo kar zdvrteti v Vi-dalijevo past, ne da bi stvar v sebi poprej premozgalo. Odgovor je zelo enostaven. Vidalij je izgrabil naše ljudi s tem, da se je oslonil na sveta čustva, ki jih goje do Sovjetske zveze in do tovariša Stalina. Podredil jih je tako svojemu skrivnemu namenu, v kate-rega oni v svoji preprostosti in poštenosti ne morejo verjeti. Od ljudi, ki mu danes sledijo, pa naj bodo to Slo-venci ali Italijani, slišiš tale odgovor: «Ce bi vedeli, da je Vidalij za to, da pridemo pod Italijo, bi se takoj odv-rnili od njega. Enkrat smo bili pod Ita-lijo, drugi ne maramo več biti. Tam za Trst ni bodočnosti.

Da si demokratični Tržani ne že-lijo priti pod Italijo, tega se tudi Vi-dali dobro zaveda. Če bi tako ne bilo, bi si upal priti pred množice s stvar-no, odkrito besedo. Tako pa govori nekaj povsem drugega kakor to kar v resnici misli in kar hoče izvesti za vsako ceno. Njegove besede pa ne

razodevajo, a razodevajo ga dejanja. To moramo proučiti, če hočemo, da vstane pred nami tak, kakršen v resni-ci je in kakršen so njegovi najbližji so-delavci.

Pršla je resolucija Informacijskega urada, ki je prinesla kritiko Komu-nistične partije Jugoslavije. Ze sama njena vsebina je težka in dotika se vprašanj, katerih mi, ki živimo sicer v njeni bližini, a vendarle izven nje-nih meja, ne poznamo. Poznajo jih pa jugoslovanski narodi. Živeti skupno v domači hiši. Vsi, od generala do zad-njega vojaka v vojski, od ministra do čisto navadnega terenskega delavca, so se nad to resolucijo zamislili in jo začeli proučevati. Ko pa so jo prouči-li, je bil odgovor ta, kakor bi govoril en sam. Partijci in nepartijci, vsi so se povezali čvrsto med seboj in vsi so sklenili, da bodo delali s podvojeno silo za izgradnjo socializma, da doka-žejo tovarišu Stalinu, drugim državam nove demokracije in demokratičnemu ljudstvu vsega sveta, da ne odstopa-jajo za korak od skupne demokratične fronte proti imperializmu. V tovarnah so rastle norme, državno posojilo je daleč prekoračilo predpisano vsoto. Takšen je bil odgovor jugoslovanske-ga ljudstva na resolucijo Informacijskega urada. Predsednik Vseslovenske-ga odbora Božidar Maslarić je pozneje na V. kongresu Komunistične partije

Jugoslavije izrekel pomembne besede, da mimo volje šestnajst milijonov ju-goslovanskega ljudstva ne bo mogel nihče.

Pri nas na Tržaškem ozemlju in to zlasti v coni A je ta resolucija našla drugačen odmev. Vidalij se je izognil vprašanjem, ki jih vsebuje, ni mu bilo do tega, da bi se ljudstvo vanje pogo-bilo, zato ker je vedel, da bi to silno okrnilo njegov uspeh. Vse skupaj je poenostavil tako močno, da je od vsega ostalo le vprašanje: Ali za Moskvo ali za Beograd, ali za Informbiro ali za Jugoslavijo? Zahteval je odločitev v nekaj urah in, kdor ni dal svojega podpisa za Informbiro, je bil trockist, šovinist, nacionalist, skratka izdajalec delavskega razreda in svojega naroda. Nekateri ljudje so se podpisali za In-formbiro, ko še niti vedeli niso, kaj je to, in so tako storili v dobri veri, da je to neka oseba, ki predstavlja morda tovariša Stalina. Kaj je in kakšna je vloga Informbiroja, so zvedeli šele mnogo pozneje. Primeri, ko ljudje pri-ključujejo to, kar so tedaj po enem sa-mem sestanku morali podpisati, niso osamljeni.

V nasprotju z Vidalijevim postop-kom je tov. Babič hote: zaradi naše-ga posebnega položaja in zaradi naše borbe proti angloamerikanskim imperia-listom, da bi se ne dotikali vprašanj, (Nadaljevanje na 5. strani)

Koprake ulice so se oddahnile od popoldanske vročine. Zrak je še vedno gost in težak, toda tista strašna soparica mineva. Sem od zaliva je zavel rahel veter in prinesel vonj po morju in ribah, ki je tako svojstven vsakemu obmorskemu mestu.

Bili smo v Istri in zdaj se tlačimo na verandi starinske Loggie. Beseda se nikakor ne more razvzlati in duša nam je še vedno polna tisočih vtisov, ki jih je vravala vase in ki bodo živeli v njej še dolgo potem, ko bo že vse drugo izginilo. «Istra je čudovita zemlja, me je znanec predramil iz zamišljenosti, »skadar koli grem, da jo obiščem, se mi zdi, da bi moral trajati ta obisk vsaj teden dni, če bi jo hotel le nekoliko dojeti. Tako pa jo nosim s seboj samo po koščkih. Podobni so nedodelani sliki, ki kliče umetnika, da napravi še zadnje odtiske na platnu.

«Prav imaš, sem mu odvrnila, »tudi sama sem čisto razmišljala o tem in vselej, ko jo znova zagledam, se mi povrnejo iste misli. V enem dnevu se še človek dobro razgledati ne more, kaj šele, da bi se poglobil v lepoto pokrajine in v te preproste, kar nekam preveč dobre in vdane ljudi. Ko smo bili v Izoli, sem se že videla, kako bi živela kot učiteljica na tisti lepi, moderni šoli. In žal mi je bilo le, da nimam več 20 let in da bi na takile šoli, kot bo izolska, pričela svoje delo. Mnogo bridkega bi mi življenje prihranilo.

Moj znanec se je dobrohotno nasmehnil: »Opazil sem, kako te je prevzelo. Moram ti povedati, da je tudi mene, ki sem vsega le nekaj mesecev poučeval. Zdi se mi, da bi tista zgradba prevzela vsakogar, tudi onega, ki ni imel z mladino nikoli nič opravka. Če nanjo pogledaš, živo začutiš vse, kar se danes dogaja v Istri in mahoma spoznaš, da nima besedičenje Voče libere in Lavoratorja ničesar skupnega s to stvarnostjo.

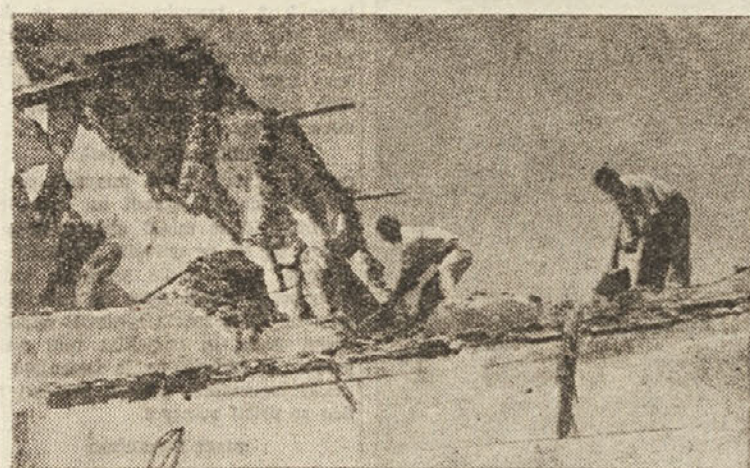
Obmolnil je in tudi sama sem nekaj hipov molčala. Nisva si imela kaj povedati, zakaj vse, kar sva čutila v sebi, sva si povedala v tistem kratkem razgovoru. Pred najinimi očmi se je zonet zablščala slika nove, moderne izolske šole. «Mnogo šolskih poslopij sem že videla, a tako lepega, kot ga bodo imeli v Izoli, ga najbrže nimajo nikjer, sem premožgavala v sebi. Dolga pritrilna stavba s širokim hodnikom in okni na morje. Ob njegovih levih straneh so zapovrstjo vrata v štiri prostrane, parketirane učilnice. Toliko svetlobe bo v njih, da ti kar vid jemlje. Od stene do stene in malodane od stropa do tal eno samo velikansko okno. Mladina, ki obiskuje šolo v takih razredih, mora biti zdrava in učitelju se ni treba bati, da stakne jetiko. Poleg šole stanovanjsko poslopje za štiri učne moči. Delavci so postavljali v kopalnici umivalne kadi. Skozi okna sobe se vidi daleč daleč na morje. Zazrla sem se preko njega v obronke gričev na nasprotni strani. Za menoj se je nagnil človek, ki je pravkar prinesel okenski okvir. »Zvečer se lepo vidi, kako se prižiga in ugaša lučka na svetilniku v Trstju, je rekel v slovenščini s tistim posebnim istrskim prizvokom. Po njem spoznaš, da so živeli vedno pomečani z Italijani. Vprašala sem ga, če je Slovenec in kaj misli on o resoluciji Informacijskega urada, ki je napravila v Trstu takšen razdor. »Kaj bi tisto, je odvrnil, to se bo poravnalo. Mi imamo svoje delo in ga bomo dobro opravili. Tako bomo storili največ.

Zdaj sem tu v Loggi mislila na tistega delavca in na njegov odgovor, ki bi ga morali slišati vsi tržaški kričarji, ker bi se potem morda malo manj lajali. In še sem mislila na težko natovornice osličke po beli puljski cesti, ki so nosili poleg vsega še gospodarja domov na zelene oljčne gaje in bogate vinograde.

«Istra ni bila že 70 let tako zelena, nam je rekel neki kmečki čuk. »Letos pa je pridelka, letos, je momljal in odložil pipe iz ust. »Kako pa blago, ali gre kaj v denar?« ga je vprašal moj znanec. »Zakaj

bi ne šlo? Lepe denarce smo že skupili in zadrage so letos polne robe. Nič več ne rabimo dragih tržaških trgovcev.

Na zemljo je počasi legal mrak. Skupina delavcev je prečkala trg. »Kje pa delajo tiste?« Se je zdajci obrnil moj znanec do človeka pri sosednji mozi. »Pri podiranju kaznilnice so zaposleni. Kaj niste videli, da je na eni strani podrt skoraj do tal? Tri šole bodo stale na tistem mestu, je hotel pripovedovati. »Osnovna, gimnazija, učiteljske, vse tri slovenske in italijanske, pa tudi dijaški dom po vrhu. Kar je čelga kamenja bodo porabili, ostalo pa vozijo na novo športno igrišče. Govoril je to s takim zanosom, kot bi hotel reči: »Vidite, tako je pri nas v Kopru in v Istri, tam v Trstu pa so se tako grdo razpisali o nas. «Oglevala vsa si novo šolo v Izoli, je spregovoril moj znanec. Da, tako, kakor bo v Izoli, tako je v Šmarju in še 6 takih bomo pri nas v tem letu spravili pod streho. Ali kaj to še ni nič. Morali bi videti novi zadržni dom v Bujah, novi operacijski oddelki piranske bolnice, mehnično delavnico pri Semedeli, ki je tudi že v zidavi in še in še. Toliko blata so nekateri časopisi v Trstu skupno z Lavoratorjem vrgli v zadnjem času na nas, ali Tržačani kljub temu radi hodijo k nam in v kopalnici Sv. Nikolaja jih je vsak dan polno.

Vedno novi zakladi za obnovo prihajajo z zidov sedaj še skoraj podrti »Bastilije« v Kopru. Tu bo dovolj materiala za šole in zadržne domove, ki jih grade v istrskem okrožju.

Poživimo partizanskega duha in preprečimo nesrečo, ki jo kličejo

Zgodovina bo kdaj pozneje brezdvomno označila današnje dni kot najtežje, ki jih je demokratično ljudstvo našega ozemlja doživelo v zadnjih sedmih letih, odkar se je odločilo za neizprosno borbo z vsim in vsemi, ki bi mu branili, da ne bi postalo edini pravni in dejanski gospodar zemlje, ki jo imenuje svojo domovino, in življenja, do katerega ima vsa pravico, da si ga uredi na njej po svoji volji. Ko mu je to vprašanje vsiljevalo stvarni premislek, ali naj ostane doma in s prekrizanimi rokami čaka, da ga bodo drugi zanj urejali ter naj gleda, kako ga bodo urejali v svoj lasten prid, ali naj v vrtincu, ki ga je zajel, samo uravnava krmilo svoje ladje, se je odločilo za poslednje.

Ta njegova odločitev je bila prav tako, kakršno so sprejeli jugoslovanski narodi, živeči v neposrednem in globokem tržaškem zaledju. Z njo je podiralo državne meje in žične ovire, ki so takrat še tekale na Snežniku, Javorniku in Triglavu. Ni je določil zgolj slučaj, določala jo je v veliki meri narodnostna in krvna povezanost Slovencev to in ostran državne meje, prav v taki meri pa so vplivali nanjo tudi socialni momenti, ki so zlasti tržaške demokratično ljudstvo italijanske narodnosti pritegnili v osvobodilno borbo jugoslovanskih narodov, ki je imela socialno-revolucionarno vsebino. V štirih letih vojne, v štirih letih skupnih borb, skupnih naporov in skupnih žrtvih je zraslo primorsko partizanstvo, ki predstavlja v bratski povezanosti eno tistih temeljnih sil, ki so nam še do sedaj dajale jansko zadržne svoje čvrstosti in klenosti, da an-

Pri tretji mizi se je zdajci nekdo oglašil, ki je ves čas tiho sledil temu pogovoru. Spregovoril je z mirnim, odločnim glasom: »Nič ni čudnega, če piše Lavorator tako o nas sedaj, ko se je na tak način izmislil. O Sovjetski zvezi so tudi podobno pisali. Takrat, ko so se časi obrnili na bolje, je vsa reakcija planila nanj.

Blizal se je čas večerje. Loggia se je polnila z ljudmi. Med njimi sem končno zagledala znanko, kateri bi rada zastavila vprašanje, ki me je ves dan glodalo. Dobro poznam, kaj vsega so zmogli ljudje, da se domislijo v svoji zlobi tedaj, ko bi radi uničili nevarnega političnega tekmeča, ali resnica je le resnica in samo to sem hotela zvedeti.

Stopila sem k njej in nekako takole: »V zadnjem času da skoraj ni dneva, da bi ne zasledila v Lavoratorju znanih in neznanih imen ljudi, ki ste jih tu aretirali, pretepali, odstavili iz službe. Povej mi vendar, kaj je na tem. «Beži, no beži, me je zavrnila. »Ali ne poznaš političnih trikov, da to veruješ. Vsem onim partijcem, ki so se izrazili za Vidalija, so ponudili javne službe, na svojih mestih pa kot funkcionarji seveda niso mogli dalje ostati, ker jim partijska in ljudstvo ne zaupa. Nekdo med temi — Semili se je o priliki izjavil, da je čas, da se konča s slovenskim šovinizmom. Finisci una volta con sciovinismo sloveno, je

rekel, ko je bilo treba prevajati govore. Degradirani je 10 dni po resoluciji zadrževal slovenske časopise. Kako naj takim ljudem ljudska oblast in ljudstvo se kaj zapata? Po vrsti bi ti lahko našli Koprača te primere. Rečem ti le eno, da se ni nobenemu skrivil niti las na glavi, in da je vse, kar pišejo, le zlonamerno obrekovanje.

Ničesar več nisem spraševala. Bilo mi je že to dovolj. Ko pa sva se že pozno zvečer z znanec poslavljala iz Kopra, sem se na cesti mimo grede ozrla na velikanske sklade bukavih drv. Električna žarnica je metala nanje svoj odsvit. Kopračani niso bili nebrže še nikoli tako preskrbljeni s kurivom, mi je prišlo kar tako na misel. Moram priznati, da me klevete, ki dežujejo na račun naših ljudi tarna doli, niso več bolele in da sem v svojem srcu začutila še enkrat večji gnev do onih ki jih razširjajo.

Odkod Vidalijevi uspehi

(Nadaljevanje s 4. strani)

Ki so bila postavljena v resoluciji Informacijskega urada. Vedel je, da pri naša to našemu demokratičnemu gibanju, naši enotnosti in našemu bratstvu, samo nesrečo in pogubo, katere se lahko veselijo le angloameriški imperialisti, ker je to le v njihov hasek. Vidali je tedaj zagnal huronski krik, da je tov. Babič proti Informacijskemu uradu in proti Sovjetski zvezi, ter noče, da bi se o resoluciji razpravljalo v množičnih organizacijah. Šel je še dalje in proglasil za izdajalce naše najbojše aktiviste in najdoslednejše borce, ker mu niso hoteli slediti v njegovih nakanah.

Kako naj bi to storili? Upiralo se je vsej njihovi notranjosti in bilo je proti vsem načelom, za katere so že 1941 leta pograbili za puško. Kdo more prešteti kilometrske poti, ki so jih v štirih letih prepešili s hruba v dolino in iz doline v hrib, kdo more izmeriti vse trpljenje, ki so ga vsak dan znova okušali?

Vidali ne razume, kaj je bila našemu ljudstvu narodnoosvobodilna borba, zato se tudi s tako lahko igrano z njenimi pridobitvami, zato gre lahko s hladnim srcem mimo žrtvih. In kakor je on ne razume, tako je tudi ne razumejo mnogi, ki so mu zdaj blizu. Nekot so se naših borcev bali Italij-

janski skvadristi, Hitlerjevi vojaki in belogardisti. Danes se jih najbrže beji Vidalij. Toda ne more nanje z orožjem, ne z aretacijami, zato so jih odtegnili od ljudstva. Ono ne sme slišati njihovega glasu, njihova beseda jim ne sme odkrivati resnice. Potem bi bil zaman ves Vidalijev trud, ljudstvo bi se mu izmuznilo iz rok, zavzelo bo znova svoje stare položaje ter se znova tako neizprosno borilo proti angloameriškim imperialistom, kakor se je vsa tri leta doslej. Borilo bi se za spoštovanje mirovne pogodbe in bi jo končno tudi izvajalo. Zgodilo bi se prav to, kar hoče Vidali preprečiti in za kar je njemu tako uspešno služila resolucija Informacijskega urada.

Naši ljudje pa naj vzamejo v roke ponedeljsko številko »Voce libere« z dne 2.VIII.48 in tam bodo brali, da je Istrski CLN poslal organizaciji ZN kot dokazno gradivo poleg dveh števil »Voce libere« tudi dve številki Lavoratorja. Če bi drugih dokazov ne bilo, je že ta dovolj močan, da je Vidali le po svojih besedah za našo enotnost in za to, da se izvedejo sklepi mirovne pogodbe, da v resnici teži za revizijo in priključitev Trsta k Italiji, tako kot teži vsa tržaška reakcija.

Mogoče bo potem kdo manj verjel njihovim besedam in bo vrgel na tehtnico tudi njihova dela.

zvezi, le vprašanja, ki naj služijo kot predmet proučevanja našega demokratičnega gibanja, katero naj se bi ob njih še bolj učvrstilo v svoji protimperialistični borbi. Namesto, da bi se obravnavala tako, jih je Vidali skupno s svojimi ljudmi izbral, da odtegne z njimi naše ljudstvo od borbe, ki jo mora voditi, še hoče, da si bo izvajalo spoštovanje sklepov mirovne pogodbe. Na ta način je Vidali razkidal naše demokratično gibanje in razbil enotnost slovenskega naroda na tržaškem ozemlju ter bratstvo med Slovenci in Italijani.

Danes se sicer še mnogo govori o enotnosti in bratstvu, piše in govori se celo to, da sta enotnost in bratstvo čvrstejša kot kdaj koli prej, ker je tako govorjenje in pisanje Vidalijevim ljudem potrebno, če hočejo izvesti svoj skrivni namen. Povsod poudarjajo, da so za obrambo sklepov mirovne pogodbe, čeprav sami vedo, da na tako in da je vse njihovo delo usmerjeno v to, da bi se ti sklepi nespoštovani, s takimi besedami in podobnim pisanjem varajo še nadalje ljudske množice. Zdi se, da ne mislijo več na našega pravega sovražnika, na angloameriške imperialiste, ki si manjšajo od zadovoljstva pri tem, kar se dogaja. Naši ljudje pa se bodo nekega dne, oropani svojega edinega orožja, svoje enotnosti in bratstva ter svojega enotnega hotenja, znašli pred strašnim dejstvom, pred revizijo mirovne pogodbe, ki je v svojem bistvu priključitev Trsta k Italiji, ki jo Vidalijeva frakcija pripravlja.

Partizanski pokrajinski svet ni mogel na vse to molčati, ker bi s tem kršil svetle tradicije partizanstva. Izglasoval je proglas na vse demokratično prebivalstvo Tržaškega ozemlja ter bil prisiljen iz svojih vrst izključiti Vidalija in Gruzoviča, ker ne za stopata onih načel, za katere so se naši partizani borili in umirali in ki morajo biti vsakemu partizanu sveta.

Po slovanskem svetu

KRONIKA

* Pri gradnji avtoceste Bratstva in edinstva Novega Beograda in tovarne »Jedinstvo« pomaga 24 mladinskih brigad iz Dalmacije s 5928 mladinci. Dalmatinska mladina pomaga tudi doma pri gradnji zadrugnih domov ter pri melioraciji kraških polj. Pri teh delih dela 15 mladinskih brigad s 16.290 mladinci.

* V Leningradu so odprli razstavo »Ljudska umetnost in narodne noše slovanskih narodov«. Razni okraski na izdelkih, posebej na na nošah, kažejo, da je ljudska umetnost slovanskih narodov ohranila svoj poseben nacionalni izraz, prav tako pa je na njih mnogo potez, ki so skupne vsem slovanskim narodom.

* Pred nekaj dnevi je pričel voziti prvi moderni izletniški parnik po Ohridskem jezercu.

* V Jugoslaviji so otvorili na dan vstaje novo gozdno železniško progo Dubočica-Careva Cuprija. Dolga je 16 km, na njej je največji most dolg 83 m — progo bodo naslednje leto še podaljšali.

* V Sremu, Banatu in Bački so pričeli v prejšnjem tednu z odkupom belih žitaric. Prvi presežki so se pa že pojavili na svobodnem trgu.

* Prvega avgusta je odpotovalo 22 čeških rudarjev v Jugoslavijo. En mesec bodo delali v jugoslovanskih rudnikih, nekaj dni pa bodo preživeli na Jadranu.

* V Makedoniji so proslavili 45 obletnico Ilendenske vstaje. V Kruševu — središču vstaje, kjer so pred 45 leti proglasili »Kruševsko republiko«, so imeli svečano akademijo. Tja so prispele tudi štafete s pozdravi iz vse Makedonije. V Skoplju so imeli v nedeljo velik festival, na njem so sodelovale tudi folklorne skupine raznih narodnih manjšin. V Tetovu pa je nastopilo 11 makedonskih in 22 albanskih folklornih skupin.

* Pred nekaj dnevi so na Češkoslovaškem spustili v vodo drugo ladjo. Vsega skupaj jih sedaj vozi osem novih, izdelanih po vojni. Ta zadnja ladja ima nosilnost 725 ton in bo vozila na rečni progi Praga-Hamburg.

* V Bratislavi bodo letos zgradili 2.000 novih stanovanj. Češkoslovaški listi pišejo, da je to največja gradbena delavnost, katere niso dosegli niti v času prve republike.

* V Varšavi bo v teh dneh (8-12 avg.) konferenca delovne mladine sveta. Po zadnjih podatkih se je zanj prijavilo 500 delegatov iz 49 držav. Prireditelji pričakujejo, da se bodo te konference udeležili zastopniki 60 držav.

* V tekmovalstvu za V. kongres KPJ so graditelji zadrugnih domov v Sloveniji dosegli naslednje rezultate: V surovem stanju je zgrajenih 144 domov, 116 od teh v času predkongresnega tekmovalstva. Gradnja pritičja je končana na 26 gradiliščih, temelji so zabetonirani na 56 gradiliščih, na 128 pa so končana vsa zemeljska dela. Ti rezultati so bili doseženi kljub dolgotrajnemu deževnemu in kljub povodnjim, pri katerih je ponekod voda zalila gradilišča.

* V kolegiju »Maršal Titov« v Pragi se je pričela s. l. avgustom letna slovanska šola, ki bo trajala 4 tedne. Obiskovali jo bodo pred vsem slušatelji slavistike na inozemskih univerzah. Šola je pod pokroviteljstvom češkoslovaškega ministra za prosveto dr. Nejedljiya. To šolo obiskuje med drugimi tudi 20 francoskih in 30 angleških študentov.

* V soboto je delovno ljudstvo Ljubljane pozdravilo delegate iz Slovenije na V. kongresu Komunistične partije Jugoslavije.

Za zgraditev socialistične domovine

Vsak človek, ki ima količjak odprte oči, vidi, kako se lice Jugoslavije iz dneva v dan spreminja. Tam, kjer so bili še pred pičlimi dvema letoma še prsti travniki, se dvigajo nove tovarne, šole, bolnišnice, zadrugni domovi, rastejo nova mesta, ceste, železnice itd. Vse to grade za boljše življenje delavca, kmeta in delovnega inteligenta.

Da bi omogočili še hitrejšo izvedbo petletnega načrta in še v večji meri dvignili življenjsko raven, so se delovni ljudje Jugoslavije odločili, da bodo dali državi čim več, da bo tako ljudsko posojilo bolje uspelo.

Zavedajo se ogromne koristi, ki jo daje petletni načrt vasi. Zavedajo se, da jim bodo stroji v veliki meri olajšali delo, da je industrializacija in elektrifikacija nujna za izvršitev rekonstrukcije zaostalega kmetijstva.

Iz te zavednosti, prepričevalnosti in zaupanja v novo Jugoslavijo in v ljudsko oblast so dali delavci in kmetje svoje obveznosti za vpis.

Pretekli je en mesec od prvih obvez. Prvega junija se je pričel vpis posojila. Ze zgodaj so stale dolge vrste pred poslovalnicami, tako v Beogradu, Zagrebu, Ljubljani, kakor tudi po vseh drugih

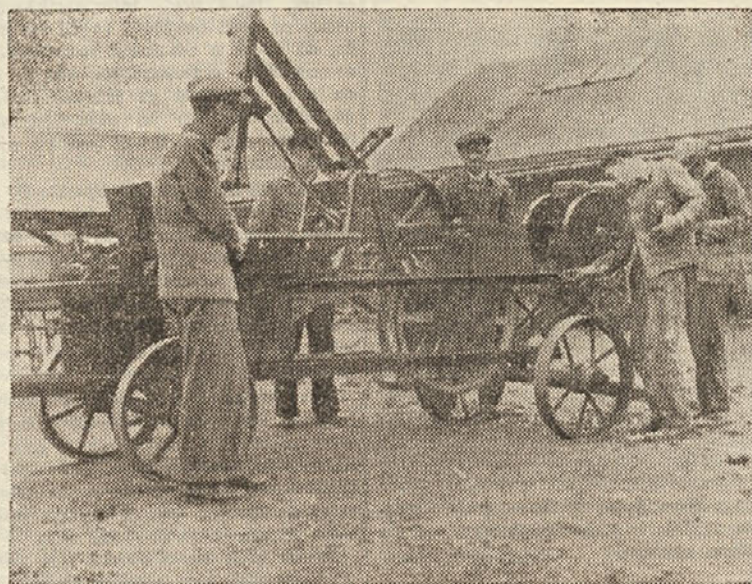
JUGOSLAVIJA

mestih, na vasi, v tovarnah itd. Naval je bil tako velik, da so poslovalnice v prvih dneh komaj zmagovalle svoje delo.

En še več. Nešteto je bilo delovnih ljudi, ki so vpisali večje vsote, kakor so se bili obvezali. Tako so na primer delavci podjetja »Prvi partizan« vpisali še en milijon dinarjev in tako podvojili že prej vpisano vsoto. Rudarji aleksinskih rudnikov so prav tako znatno povišali prej vpisano vsoto. Udarnik Sreten Stepanović je najprej vpisal 10.000, pozneje pa še 7.000 dinarjev.

Med povratniki, ki so se vrnili iz prekomorskih krajev, ni nikogar, ki ne bi vpisal posojila. Ante Macinović, ki se je vrnil iz Avstralije in je sedaj zaposlen v Dubrovniku, je najprej vpisal 100.000 din, pozneje pa je vpisano vsoto podvojil.

Lahko rečemo, da je bil kakor vedno tudi sedaj delavski razred v prvih vrstah. Številni udarniki - novatorji so vpisali vsote, ki večkratno presegajo mesečne plače. Na podeželju se je tudi izkazal njegov najnaprednejši del - člani kmečkih zadrug.

Zito je dozorelo. Poželi so ga in omlatili, sedaj pa je na vrsti odkup. Zopet bodo vozili žito na kmečkih vozovih pred zadrugo, ki ga bodo odkupovale, kmetje bodo dobili denar in nakaznice za blago in industrijske izdelke, ki jih potrebujejo za dom in posestvo. Toda delo res nikoli ne počiva. Dobro se je bilo potrebno pripraviti za drugo setev, saj strnišča ne bodo ostala prazna do jesenske setve. Pred to akcijo so nameščenci kmetijskih postaj temeljito pregledali svoje stroje, da ne bo sedaj, ko morajo ti stroji delati, nikakih »presenečenj«.

„Brzovlak števil. 25“

SOVJETSKA ZVEZA

Zopet sem v Moskvi. Tako sem si mislil lansko leto, ko sem prišel zdoma v Sovjetsko zvezo nadaljevati študij.

Moskva, koliko pisateljev velikih in malih te je opevalo, toda nihče ne more opisati občutkov človeka, ki je prišel prvič v to prestolnico delovnega ljudstva.

Vse formalnosti s potnim listom sem opravil kaj hitro, imam že vozni listek za brzovlak Moskva-Leningrad. Taksu me potegne na leningrajsko postajo. To je velikansko poslopje, ki se precej razlikuje od postaj, ki sem jih videl po Evropi. Pri nas postaja pomeni nekaj nepopisno umazanega, če greš nanjo, si oblečeš najslabšo obleko. Tukaj to ni tako, namesto umazanih čakalnic prvega, drugega in tretjega razreda je velika dvorana, kjer je po pristno sovjetski navedi polno časopisov in revij. Ob stenu so kot povsod police s knjigami, šahovske mizice in druge igre. Vse je urejeno tako, da bi čakanje na vlak ne bilo niti mučno niti dolgočasno.

Meni ni bilo treba čakati, prišel sem nekaj minut pred odhodom vlaka. Čeprav je tračnica precej in tudi nekaj vlakov istočasno od-

pelje, ni nobene težave najti svoj vlak. Na listku, ki sem ga kupil, je napisana številka vlaka, ura odhoda, številka vagona in police. Dobro se spominam, brzovlak Moskva-Leningrad ima št. 25.

Ruske proge so zelo dolge, tukaj skoraj ni kratkih razdalj. Saj ko sem vprašal nekega ruskega študenta, kje je doma, mi je odgovoril, da v Moskvi. Sele v razgovoru sem prišel od tega, da prav za prav ni iz Moskve, ampak »samoy 500 km daleč. Najdaljša proga Moskva - Vladivostok ima na tisoče km in vožnja po njej traja cele tri tedne.

Zato so sovjetske proge in sovjetski vagoni prirejani tako, da se v njih ne sedi, ampak leži in potuje kolikor mogoče udobno. Vse daljše proge sploh nimajo naših običajnih vagonov, temveč samo spalne. Samo na električnih vlakih, nekoliko podobnih italijanski littorini, so sedeži. Ti vlaki pa ne vozijo več kot po nekaj ur.

Jaz nisem šel ravno predaleč, kajti iz Leningrada v Moskvo je 22 ur vožnje.

Zvezna komisija je izdala za zaključek vpisa posojila naslednje obvestilo:

Po nepopolnih podatkih je bilo vpisanega od 1. do 30. julija 3 milijarde 900.923.000 din ljudskega posojila. S tem je razpisana vsota presežena za 11,45%.

Posojilo je podpisalo brez pripadnikov JA 3.609.575 naših državljanov. Vlada FLRJ je izdala odlok, po katerem je z večerajšnjim dnem vpis ljudskega posojila zaključen.

Delavci, uslužbenci in ostali državljani naše države so z vpisom posojila ponovno manifestirali svojo zavednost in predanost naši Partiji, Centralnemu komiteju in tovarišu Titu, pod čigar vodstvom grade naši narodi socializem.

Po nepopolnih podatkih so vpisali:

kmetje 819.825.000 din,

delavci	596.625.000 din,
uslužbenci	803.598.000 din,
obrtniki	105.201.000 din,
mladina	384.761.000 din,
ostali	437.870.000 din,
pripadniki JA	612.998.000 din,

državljeni FLRJ v inozemstvu 10.502.000 din, Množične in družbene organizacije 128.900.000 din.

V teh podatkih vidimo, da je skupna borba vsega jugoslovanskega ljudstva, borba delavcev in kmetov za čimprejšnjo zgraditev socialistične domovine našla svoj odraz tudi pri vpisovanju ljudskega posojila.

Naj h koncu napišemo še značilno izjavo, ki velja za vse ljudstvo in ki jo je podal ob vpisu udarnik Dimitrije Janković: »Stojim v milijonskih vrstah delovnih ljudi, ki bodo z množičnim vpisovanjem ljudskega posojila pokazali svojo odločnost, da hočejo s Partijo graditi socializem in omogočiti razcvet naše domovine«.

Do konca leta bo v Lidicah 50 hišic

ČEŠKOSLOVASKA

Le obrisi temeljev gospodarskih poslopij in delavskih domov ter velik lesen križ s trnovim vencem, na mestu, kjer so pokopane vojne žrtve, nam kažejo med dozorevajočim žitom kraj, kjer so stale Lidice. Nedaleč od tega žalostnega kraja pa rastejo že nove Lidice.

Lidice bodo živele

morajo živeti, kajti mladina se je odločila, da jih zgradi na novo. Na stavbišču done mladi glasovi brigadnikov, ki so se odločili, da bodo za gradnjo novih Lidic žrtvovali tedne in mesece svojega dela. Za delo češke mladine se je začela zanimati mladina vsega sveta in obljubila tudi svojo pomoč. V Lidicah se je izmenjalo že nekaj inozemskih brigad; pretekli teden so prišli pomagat

mladi Kanadčani

strokovnjaki, dijaki in zastopniki krajevnih zvez društev narodne federacije, ki spremlja mladino. Teh 43 mladink in mladincev ostane v CSR 3 tedne, nato gredo nekateri v Varšavo na sestanek mladine, drugi v Bolgarijo in na Madžarsko v brigade. Mladina nekaterih dežel ni mogla pri tem pomagati na CSR, ker jim to brani protidemokratski režim v njihovi deželi. Na osrednji odbor SCM pa ne prestopajo prihajajo iz vsega sveta pozdravi inozemskih organizacij, ki se kljub dobri volji ne morejo pridružiti češkoslovaški mladini pri gradnji.

Prvo hišico v novih Lidicah so dozdali prejšnji teden. Postavili so jo v 6 tednih. Vseokrog rastejo hišice z 2 sobama in kuhinjo; takih hiš bo do konca leta 50. Če pregledamo stavbišče, vidimo že danes, koliko dela je bilo opravljenega: ni lahko kopati v skalnatem terenu temelje novih hiš, graditi ceste, kanale in vodovode, izravnati teren, betonirati, zlagati opeko in odvažati zemljo. Z najpreprostejšim orodjem, s krampi in lopati so izkopali v treh tednih že pol drug kilometer kanalizacije ter prekop širok 1 1/2 m, globok 3 1/2 m. Dogradili so 2 1/2 km vodovoda ter prekop, globok 2 m in širok 80 cm. Med mladinci je bolnih komaj 1%.

Dekleta na stavbišču

se ne branijo tudi najtežjih del. Prav tako kot dečki kopljejo temelje in prekope ter pomagajo zidati hiše. Nekaj 18 letno dekle iz Ostrave, izučena šivilja, pomaga zidarjem in se je zidarske obrti že tako priučila, da že sama zida in je njeno delo prav uspešno.

Delo brigadnikov,

katerih je na stavbišču Lidic okrog 150, je doseglo povprečno 160%. Občudovanja vredni so nekateri posamezniki, ki so s svojim delom dosegli 300%.

Temelji starih Lidic

so bili izravnani brez sledu in zdaj jih na novo odkrivajo. Pri tem sodelujejo brigadniki. Previdno odstranjujejo porušeno zidovje s temeljev, tako da bodo ti stali kot zgoreni opomin na višek nacistične besnosti, ki se je zlija na češkoslovaški narod.

namreč svojo radio oddajno in sprejemno postajo. Ob pol dvanajstih smo poslušali za Rusijo skoraj obvezna poročila in legali spat. V kupeju so štiri police zelo podobne poštnim posteljam. Sprevodnik prinese vsakemu zapečateni vrečko s čistim, svežim perilom. Pripravil sem si posteljo s slekel in legel. Gledal sem skozi okno mimodruvečo pokrajino. Zunaj je bil že velik mrz. Meni pa je bilo tako prijetno in toplo, da se mi celo domotožje po Jugoslaviji, ki je bila nekje daleč, daleč, ni preveč pojavljalo.

Zjutraj me je zbudil radio, v prijetnem polnu sem poslušal poročila o novih uspehih sovjetskih ljudi pri izvrševanju petletnega načrta, poročila iz vsega sveta in tudi iz Jugoslavije. Vstal sem, se oblekel in se umil v umivalnici, sprevodnik pa nam je medtem že prinesel vroč čaj. Zopet sedim s svojimi potnimi tovariši in zopet teče pogovor. Jaz govorim o Jugoslaviji, o našem načrtu, govorim o bogastvu in lepota svoje domovine.

»Pri nas nikoli ne bomo pozabili Jugoslavije«, mi je govoril delavec leningrajske tovarne Skorohod, »kajti o njej smo mnogo čuli posebej 1942. leta, ko je bilo mesto obkoljeno in ko je v njem vladala lakota in mrz.«

BOGO

Mara FLANDROVA

pesnica iz ljudstva

Francoski pesnik Baudelaire je menda rekel, da je vsak človek umetnik, samo da ni vsem dano, da bi umetniško izrazili svoja čustva in doživljanja. V naši preteklosti je bilo mnogo ljudi, ki smo v njih slutili pesniški talent, a teh talentov niso mogli izrabiti. Pesmi iz narodnega zaklada nas potrjujejo v domnevi, da smo imeli mnogo pesniško nadarjenih preprostih ljudi, a njihova imena in njihove usode so ostale neznane. Prav gotovo je imel slovenski narod več pesnikov, kot sta jih zabeležila slovstvena zgodovina in biografski leksikon.

Tudi v najnovejših časih se je med slovenskim delovnim ljudstvom pojavilo mnogo pesniških talentov in se še vedno prikazujejo. Če listamo po našem partizanskem slovarju, naletimo na delavce, kmete, dekleta, fante, žene in moške s pesniškim talentom. V meščanski družbi se niso mogli razviti in izobraziti, a ljudska oblast jim bo pomagala do svobodnega raznaha njihovih sil.

Med take talente, ki jim ni bilo dano, da bi se razmahali, spada tudi Mara Flandrova, ki se je pred tridesetimi leti preselila v Trst. Sem je prišla z Ravnika, ki ga opeva takole:

Ti, Ravnik, vas tu vrhu griča,
bila si vedno draga mi...
Primek naš nazaj tja sega
v stoletij temno noč...
Tam gori prav na vrhu hriba
pa bela cerkva stoji,
v njej sveta Barbara patrona
poslušaj stiske teh ljudi...

Njena mladost je bila težka:

Kot otrok nisem imela
igrač ne tovarišic,
bila sem vedno sama,
bolečna, bledih lic.

Hodila je v šolo in pasla čredo, vriskala in pela. Toda največja želja, da bi se izpopolnila v znanju in razvila svojo nadarjenost, se ji ni izpolnila. Polastila se je je druga želja, hrepenenje po daljnem svetu in življenju. Srce je bilo polno nad, doraščala je v samotni, želela si je nekam v daljave, čez hribe in doline. Iskala je srečo, a ljubezni ni srečala. Nad vse je ljubila mater, ki ima najboljšo srce in prijazno besedo, oči polne ljubezni in častiljive srebrno-bele laske. Nič se ji ni zgodilo tako, kakor si je zamisljala. Težko ji je bilo slovo od domače hiše in bregov, dvakrat težko ji je, ker tlači domovino tuji nasilnik in ne ve, ali bodo slovenski kraji še kdaj svobodni.

V tujino moram se podati
bog zna, če kdaj se vrnem se...
Oj zbogom, domovina draga,
pod tujim tarmom zdaj zdihuješ,
boj li svobodna še kdaj?

Vendar upa, da bodo nekoč strti okovi suženjstva ali da bodo vsaj zrahilani. Ob slovesu zapoje dve pesmi. Iz prve čutimo vpliv Simona Gregoričiča, najljubšega pesnika vsega primorskega ljudstva (ki mu je zapela tudi pesem), druga je pa v slogu narodne poezije:

Ptički pojo lepo,
oni pač ne vedo,
da jaz od doma
jemljam slovo.

Ptički pač ne vedo,
kaj je jemal slovo,
ptički nič ne vedo,
da je meni hudo.

Trst je zanjo veliko mesto, ki jo duši in kjer ne najde prostora za sebe in svoje misli. Doma je spala pri odprtem oknu vse lepe majniške noči in poslušala murne, a tu nima miru. Velebno mesto je zanjo tužina, zlasti je zato, ker je tudi narod v suženjstvu. Toda njena osebna usoda je bridka. Nekoliko jo tolaži ljubezen do fanta, ki mu zapoje:

Kaj pa ti je danes, fantič,
da ti glas tako drhti?

Zatrjuje mu, da mu govori resnico, in svari ga, naj ne posluša laži drugih:

Mene samo ti poslušaj,
kar ti rečem, mi verjemi...
Tukaj v prsih vsa ljubezen
le za tebe mi gori.

Kadar mu gleda v jasni obraz, pozabi na vse skrbi in trpljenje, iz njegovih sinjih oči govori neizmerna ljubezen. Zaveda se, da njegove besede niso sladke, ker je pošten, zato mu zaupa in bi hotela deliti z njim vse svoje dni. Tudi ljubezen je rodila razočaranje. Svojo boleost v prvi ljubezni izraža z besedami drugega, na Gregoričičev način, in vzdihuje nad nemilo usodo:

Ljubezen le hlini mi,
kruto vara me.

Toda tolaži jo misel, da se sreče kolo neprestano vrti. Predaja se usodi:

Miruj, srce, ni zate sreče,
življenje prazno, pusto teče.

V težkih dneh jo tolaži veter:

Zunaj je razsajal veter,
dež na okna je škrobil.

Njen duh je bil potrjen in nemiren, kakor da bi ga vil veter. In veter jo je umirjal in ji dopovedoval, da je njen fatalizem pravilen nazor. Mnogo naših ljudi se je predajalo usodi, ne samo zaradi osebnega razočaranja, temveč ker niso videli rešitve iz suženjstva v fašistični ječi.

Usodo slovenskega naroda na Primorskem primerja s hrastom:

Ob cesti tam beli
stal hrast je krasan,
mogočno je širil vejeve...
Prihrumel je vihar
čez hribe in plan...
In vedno močnejše
hrumel je vihar,
gosteje so udarjale strele...
Res veter bo suho vejeve polomil,
a močne in sveže so še korenine.

Nato se sprašuje:

Bog zna, če usojeno nam je še kdaj,
spet z brati skupno živeti.

Vendar upa, da se bo to zgodilo, in rojakom svetuje: Čeprav je jarem težak, se ne smemo ukloniti.

V tistem času so ji prihajale v roke italijanske sentimentalne knjige, ki so odgovarjale njenim čustvom in razmišljanju ob večernih urah. Napisala je celo nekaj italijanskih verst. Prišla je do spoznanja, da ima vsak človek svoj roman, roman svojega življenja, vesel, žalosten ali tragičen. Toda ona svojega ni pisala, temveč je ušla samo nekaj trenutkov iz svojega življenja v pesmih. Njena pesem je molčala od 1934 do 1945.

Njena beseda je v težkih dneh fašističnega nasilja umolknila, oglašila se je šele v aprilu 1945, ko so se rdečearmeji borili v fašističnem brlogu, v Berlinu. Zaklicala je svojemu ljudstvu:

Moj narod teptan,
Moj narod prodan,
bliža se čas rešitve,
bliža se tvoj dan.

In na koncu:

Prešla je noč, se bliža dan!

Njena poezija postaja aktualna. Prvi maj 1945, dan osvobodjenja, narodnega in družabnega, jo je navdušil, čeprav doslej ni imela jasne politične sodbe. Kakor tisočim našim ljudem je tudi njej vstopila narodnoosvobodilna borba jasno zavest.

Prišel je prvi maj,
nepozabni prvi maj,
ko so prinesli partizani svobodo
Trstu, in zaživel smo in

pod varstvom partizanov
smo spet dihati začeli.

Toda zbolelo jo je, da so nekdanji zavezniki, Angleži in Amerikanci, prelomili besedo in nas

tujcu spet izročili.
Nastali so bridki časi, ko so nas
bratje-partizani morali zapustiti:

Crto Morgan smo dobili,
brez imena smo ostali.

Sedaj nas imenujejo cona A in
cona B. Poskuša zapeti pesem
STO-ja z refrenom:

Za Slovence, Italijane
eno geslo naj postane:
Bodimo si bratje vsi!

O Trstu nima lepih besed. Mlada in neizkušena je prišla sem kakor toliko slovenskih kmečkih deklet, ki jih je mojstrsko opisoval France Bevk. V začetku se ji je zdel raj, ozirala se je po izložbah in zahajala v kino, včasih tudi dvakrat na dan, vozila se po morju. Toda domotožje je bilo presilno, srce si je želelo tja,

kjer veter s smrekami igra se,
kjer roj čebel in črmljev
po cvetlicah išče med.

Stala je ob morju in gledala, kako
se vetrič igra z zeleno vodo:

Nad morjem pa je krožil
galebov lačnih trop,
ogledoval je željno,
kje bi pričel svoj rop.

Sedanji Trst se ji zdi kot babilon:

Tu hodijo Angleži v kikirijah,
Amerikanci kot pierot,
tu videli smo še Kitajce,
zastopan je japonski rod,
rdečkasti Indijanci
in Etiopcev črni rod,
tu Slanci, Albanci, Grki, Turki,
Bolgari, Rusi, tu vsak rod,
največ beguncev iz vseh krajev
je našlo tukaj varen prod.

Huda je posebno na »Strica Sama«,
ki nas izroča svojim in našim so-
vražnikom:

Kje si se učil,
da bi svet delil?

Svetuje mu, naj deli svojo zemljo
in naj takim »prijateljem« pomaga
iz svojega polnega žepa, a nam naj
pušča svobodo, ki smo si jo pri-
borili:

Ne branimo ti moliti
zanje tudi očenaš.

Ta prikaz ljudske pesnice zaključujemo z besedami, ki jih je namenila kritikom:

S poeti in pa s kritiki
v polemike jaz ne bom spustila,
ker nikdar se v življenju nisem
pesmic pisati učila.

Naša pesnica je ponosna, da
iz skromnega srca v preprosto
srce govori.

Čistimo jezik

Napačna je tudi raba besede gotov v takem pomenu, kakor jo imamo v sledečem stavku: Amerika daje posojila pod gotovimi pogoji; pravilno je: Amerika daje posojila pod določenimi pogoji (pod varnimi, zanesljivimi pogoji). Besedo gotov rabimo danes zelo pogosto in napačno. Zato je potrebno, da napišem tudi o njej nekaj besedi. Slišimo in beremo: gotov je s študijami, pravilno: končal je študije ali pri kraju je s študijami; gotov je za pot (-ovanje), pravilno: pripravljen je za (na) pot (-ovanje); gotov je z delom, pravilno: končal je delo; gotovi smo s pisanjem, pravilno: spisali smo; gotov sem s čitanjem (s knjigo), pravilno: prebral sem (knjigo); si gotov s pripravami? pravilno: si vse pripravil? Izplačaj mi z gotovim denarjem (v gotovem denarju)! pravilno: Izplačajte mi s pravim denarjem ali kratko: Izplačajte mi z denarjem! to se pravi: ne z nakaznico, s čekom ali s čim drugim; toliko dobivam gotovega druge v blagu, pravilno: toliko dobivam v denarju druge v blagu; ob gotovem času, pravilno: ob določenem (pravem) času; vsaka stvar gre do gotove meje, pravilno: vsaka stvar ima svoje meje. Se večje napake napravimo, kadar pravimo: gotovi ljudje namesto neki ljudje; gotovi pojavi namesto neki pojavi ali prišlo so gotove stvari vmes namesto prišlo so neke stvari vmes ali kratko: nekaj je prišlo vmes.

Pismo jezikovni in slovstveni akademiji v Eliziju

Prisrčno se Vam zahvaljujemo za Vaše ljubeznivo pismo, ki smo ga kljub počasnosti in radovednosti tukajšnjih poštarij prejeli predvčerajšnjim. Zelo smo se razveselili, da ste tudi Vi, blažena Akademija, enakega mnenja o tržaških dogodivščinah kakor mi. Res je tako, kakor pravite: Govore, da so demokrati, da sovražijo turški terorizem in da se zavzemajo za bratstvo, hočejo pa se čimprej prodati za sklado leče, svobodo iščejo zase in zalajujejo brate ter jih ponujajo sovražnikom.

Toda ker se Vi kot ljudje starega kova — saj ne boste zamerili? — ostali po večini neutralni in izražate željo, da bi se pogovarjali o strokovnih zadevah, Vam izpolnujemo željo in bomo govorili o jezikovnih in slovstvenih stvareh.

Popolnoma se strinjamo z Vami, ko ste imenovali zbirko Calarnega genija s pravim imenom: proza v plemenitih teharskih lokalizmihi. Na uho Vam povemo, da se v Trstu zanimajo zanjo v resnici samo volčki in osleki. Nekdo se je celo tako navdušil, da jo bere v postelji, da laže zaspi. Slišali smo tudi novico iz Argentine da se je tam vnel med nekdanjimi Slovenci prepir, ali ni morda Calarni genij prekosil samega Renana. To zatrjuje večina novinarjev od ranjkega Glasu zaveznikov. Oni pa, ki bolj poslušajo jezuitske patre, so se pričeli zgražati nad sonetom o šakalih in kamnu (II, 20), sedaj pa iščejo še drugih spotekljivosti in lascivnosti. Najnovejša vesti z Vatikanu znajo povedati, da se bo stvar končala tako, da bodo gorečnejši postavili knjigo na indeks, ker nespodobno in nesposlljivo govori o oslih. Neka ameriška agencija pa je sporočila, da Truman ne bo mogel sprejeti posvetila, ako pesnik pripravi angleški prevod. Intimne zveze Wall-Streeta in Vatikanu bi se ulegle trgati ka-

kor: slaba vrva, če bi Bela hiša odobraval peto dogmatiko.

Toda vrnimo se k strokovnosti! Da se je marsikateri sonetni mojster zgražal nad številom zlogov in nad takimi rimami: molitveposvetitve-daritve-odkupitve, nam je razumljivo. Tudi to razumemo, če pravita Levstik in Stritar, da ju zadnje čase bole ribniška ušesa. Tudi razburjanje skromnega Pletersnika, ki pravi, da si pridržuje vse pravice za slovar, odobravamo. Vsekakor drži Vaša ugotovitev, da so se v Trstu vrinili med belogar iste, o katerih ste domnevali, da so sami trdi Kranjci, nekateri štajerski elementi. To, kar napovedujete, se že uresničuje: Vse, kar je begun, se združuje.

Zopet smo zašli. Naj končamo o temi! Radi bi Vam še povedali, da je v pasjih dneh izšla nova slovnica. Kakor je Koseski pesnil Iljado iz Vossovega trebuha, tako govori ta nova slovnica iz globin — slovenske slovnice, ki je izšla lani v Ljubljani. Toda moža sta jo zatajila in se skrila za besede: Sprejela pa sva vse najnovejšo ugotovitve slovenskih slovnicaarjev. Naj bi spoštovani profesor Breznik ugotovil, kaj sta počela. Oprostil jima bo, da nista samostojna, saj ne smeta biti, toda povedala naj bi, od kod njuna knjiga prihaja. Če nekdanjemu diktatorju slovenskega šolstva v Trstu ni bila povseči izvirna izdaja in je ni hotel uvesti v šole, bi lahko moža brez strahu povedala, kje sta največ našla.

Ker je slovnica šolska knjiga, ima krasne šolske primere: Janez je dobil danes v šoli afajfos. Dijak mora biti marljiv. Pridni učence je učitelj pohvalil. Peter je od vseh v razredu najpridnejši. Pridni učence piše nalogo. Pojdite domov in se učite! itd. itd.

Ker pa je knjiga napisana iz kljubovalnosti, govori o Peku in Pekatetah in rabi namesto »Smrt

fašizmu - svobodo narodul» izrek »Moli in delaj!« Ker so jo napisali ljudje, ki se jih polasča domotožje, vzdihujejo: »Pozdravljam te, ljuba domača vasica!« Ker nimajo obstanke med nami, tožijo: »Sreča, vsi te iščemo!« in rimajo »Devet sršenov za eno kačo« s stavkom »Vsakega prvega v mesecu dobivamo plačo«.

Govorili smo o strokovnih stvareh, a obenem so politične. Saj boste tudi Vi, ljudje prejšnjih rodov, — ne bodite hudi! — prišli do spoznanja, da same strokovnosti ni in je ni bilo. Pisatelja te nove slovnice sta to resnico še priznala, saj sta se lotila čisto politične naloge.

Toda še nekaj imamo. To je kar preveč. Slovnščina, ki jo piše Vidaličev dne. ik Il Lavoratore. Najbrž tega lista ne boste dobili v roke. Tako vnet je za razbijanje, da je nevarno pošiljati ga po svetu. Lahko se zgodi, da kakor začarana batina vse razbije in pretepe na svojem potovanju. Zurnalisti pri njem skoraj ne poznajo vejice, včasih se jim zde strešice taklo neestetične, da jih kar izpuščajo. Če le morejo, zapišejo vsako drugo besedo z veliko začetnico, slovenski besedni red jim je španska vas, prevajanje v slovenščino pa preprosto obračanje besed. Tam se govori o tovarišicah, ki se je po pravici »samokritizirala«, o »dediščinah« partije itd. Ker se že njim zdi nerazumljivo, kar napišejo v slovenščini, se izgovarjajo na tiškarskega škrafa. Če bi bilo res kaj o škrafu, je prišel v juliju 1948 v Trst najhujši škraf, ki je doslej strašil v zgodovini črne umetnosti. Dična časnikarja Lipe Haderlap in Jaka Alekovec sta bila v primeri z današnjimi skazami prava mojstra in se gotovo čudita, kako sedaj v Trstu mrcvarijo slovenščino.

Mislimo, da o tem ne bomo več govorili. Prepričani smo, da si bo Il Lavoratore najel dobrega prevajalca in da bo stvar v redu.

Pozdravljam Vas in pričakujemo odgovora!

V Trstu 5. avgusta 1948.

Stran naših kmetovalcev

Zelena krma = več mleka Pomen paše za uspešno živinorejo

Vsak živinorejec dobro ve, da pride dobe krave na mleku, brž ko pridejo na svežo krmo. To si razlaga s tem, da je zelena krma boljše in morda tudi vrednejša kot pa suha krma. Brez dvoma, da je krma v svežem stanju boljše kot istovrstna krma v posušenem stanju.

Naravnejša in zato najprimernejša krma za živino je zelena krma in to predvsem paša. Čim bolj je zelena krma stara, tem manj je vredna. Mlada trava in detelje vsebujejo mnogo vode in sorazmerno precej visok odstotek beljakovin; sploh je sestav mlade trave takšen, da je za živino lahko prebavljiva. S starostjo trav, oziroma detelj, to je, ko so že odcvetele, se v rastlinah odstotek vode znižuje, zvišuje pa se odstotek surovih vlaken, ki so težko prebavljiva, v večji meri pa sploh neprebavljiva. Zato ima svojo polno vrednost le mlada zelena krma.

Napačno ravnanje tisti živinorejci, ki čakajo, da trava odcvete in šele dozorelo kosijo, češ da se na ta način pridela več krme in da se seno lažje posuši. Res je, da je količina sena večja in tudi prej se posuši, ker je v stari travi manj vode kot v mladi. Res je pa tudi, da tako seno po kakovosti zaostaja in da vsebuje manj prebavljivih hranilnih snovi kot pa seno iz mlado pokošene trave. Bistvo konserviranja sena s sušenjem je, da spravimo iz trave toliko vode, da se nam seno zaradi tega ne kvari. S tem pa se zniža tudi prebavljivost sena v primeri s travami.

Pri sušenju sena se izgube hranilne snovi; pri ugodnem vremenu se jih izgubi le okrog 10%. Ako pa med sušenjem nastopa še deževno vreme, se odstotek izgub hranilnih snovi more zvišati tudi nad 50%. Tako seno je potem za polovico manj hranljivo kot trava, saj je tudi videti, kakor da imamo pred seboj vejčje, a ne seno. Tega se naši kmetovalci tudi dobro zavedajo in če je le mogoče, rešijo seno pred dežjem in celo pred roso. Ni pa toliko znan vpliv sončnih žarkov, ki so pri naravnem sušenju sena potrebni in ki uničijo del nekaterih vitaminov, to je snovi, ki so za pravilni razvoj in za zdravje živine nujno potrebne.

Sveža krma ima zlasti močan vpliv na proizvodnjo mleka. Ze njen sestav deluje povoljno na izločanje mleka v vimeni, ker vsebuje neke snovi, ki se ob sušenju pretvorijo v druge spojine in ta ugodni vpliv ne pride več toliko do izraza.

Suha krma, ki je sama po sebi težje prebavljiva, se bolje izkoristi, ako dobiva žival vzporedno tudi zeleno krmo, ki torej napravi vrednejšo tudi suho krmo. Razen tega jo živina bolj s tekom žre. Prav tako kot ljudje lažje jemo kruh, ki je za nas sicer osnovna hrana, če je zraven še solata, bo živina svojo osnovno krmo seno lažje prebavljiva z zeleno sočno krmo-travo. Iz tega sledi, da ima

zelena krma prednosti pred istovrstno suho krmo v tem:

1. je lažje prebavljiva kot suha krma,
2. vsebuje sorazmerno več hranilnih snovi kot suha krma,
3. vsebuje tudi tiste vitamine, ki jih pri sušenju krmi uničijo sončni žarki,
4. vsebuje lahko prebavljive spoje, ki vplivajo na povečano proizvodnjo živine,
5. zelena krma, pomešana s suho krmo, poveča njeno prebavljivost; krma se bolje izkoristi.

Zelena krma ugodno vpliva tudi na zdravje in odpornost živine. Pridobivanje zelene krme je lažje in cenejše kot pa sušenje krme, razen tega imamo večje zagotovilo, da sveža krma ni pokvarjena, kot je lahko suha.

Ze iz teh razlogov bi morala živina

dobivati dokler je le mogoče krmo v svežem stanju. Živina na paši pa se razen tega še pregiblje na zraku in na soncu, kar je za njeno zdravje in pravičen razvoj velikega pomena. Ker moremo le od zdrave in odporne živine pričakovati, da nam bo dajala trajne koristi, moramo poskrbeti, kolikor je le v naši moči da, ji v hrani nudimo take snovi, ki proizvedejo neke živali najbolj ustrezajo. Zelena krma mora izpolniti to pričakovanje v polni meri, zato pokladajmo živini vsaj preko poletja zeleno krmo, oziroma čim več puščajmo živino na pašo.

Preko zime, ko nimamo zelene sveže krme, jo z uspehom moremo nadomestiti s silažo, krmilno peso in pa repki imajo iste prednosti in prav tako ugodno učinkujejo na proizvodnjo živine kot sveža krma.

L. T. — ZDRAVILNE RASTLINE

Brez paše si ne moremo misliti prave in uspešne živinoreje. Če nimamo pašnikov za vso plemensko govejo živino, je nujno potrebno, da pride vsaj mlado plemensko govedo na pašo. Res je, da je mogoče tudi v hlevu vzrediti mlado živino, toda takšna hlevska vzreja ni nikdar prava. V hlevu ne moremo nuditi mladim živalim onih naravnih pogojev, ki so potrebni za njih razvoj in njih rast, za ohranitev in utrjevanje zdravja. Če žival stalno biva v hlevu, vidno oslabi njena življenjska sila, predvsem za radi pomanjkanja svetlobe, zraka in zadostnega gibanja. Uredimo si hleve še tako dobro, pa krmimo in oskrbujemo mlado živino po vseh pravih umne živinoreje, vedno

se ji bo poznalo, da je vzrejena v hlevu. V hlevu vzrejene živali navadno niso brez telesnih hib, so občutljive in mehkužne, zato le malo odporne proti zunanjim vplivom in bolj podvržene vsakovrstnim boleznim. V hlevu torej ni mogoče vzrediti zdravih, utrjenih in lepo razvitih živali. Vsak pravi živinorejec in gospodar pa gleda na to, da ima v hlevu predvsem zdravo in utrjeno govejo živino.

Sonce - zrak - ribanje

Zdravo, utrjeno in lepo raslo govedo je mogoče vzrediti le na dobro urejenem pašniku. Na njem imajo živali predvsem dvojce: svetlobo in zrak. Svetloba je vir življenja in potrebna za ohranitev zdravja. Sončni žarki uničujejo razne bakterije povzročitelje bolezni. Čim jače delujejo sončni žarki neposredno na živalsko telo, tem več rdečih krvnih telescev je v krvi. Torej vplivajo sončni žarki ugodno na sestavo krvi. Popolno pomanjkanje sončne svetlobe povzroča bledico. Kako vpliva čist in sveži zrak na živino, ve dobro vsakdo ki pozna zatohli hlevski zrak, v katerem se nabirajo razne škodljive snovi pri razkrojanju hlevskega gnoja, gnojnice itd. Kakor hitro morajo že mlade živali v najvažnejši dobi svojega razvoja pogrešati neposredno sončno svetlobo in sveži zrak, se nikakor ne smemo čuditi, če postanejo šibke, bolehe, slabe izkoriščevalke krme in se izprevržejo tudi v svojih pasemskih lastnostih.

Velikega pomena je za mlado govejo živino tudi gibanje, ki ji ga nudi v polni meri zopet le pašnik. Ljudje sicer skušajo omogočiti živini gibanje v nalašč za to ograjenih prostorih v bližini hleva, na tako imenovanih tekalščih, toda tudi v dovolj obširnem prostoru ne dosežemo nikdar tega kakor na pašniku.

Žival je na tekalšču sicer morda na zraku in soncu, o zadostnem gibanju pa ne more biti govora.

PREDNOSTI PASE

Ugodno vpliva na zdravje in razvoj živali tudi hrana na pašniku. Sočna, mlada paša vzbuja po svojih vonljivih snoveh tek in prebavo. Zaradi obilnih prebavljivih beljakovin in rudinskih snovi, ki so na pašniku, se telo izredno okrepi in postane odporno. Če je mlado govedo res kaj trpelo in postalo pozimi mršavo morda zaradi pisle krme, se na pašniku v nekaj tednih popravi; dlaka mu postane gladka in svetla. Na paši dobi mlada žival redilnih snovi v takšnem razmerju, v kakršnem jih potrebuje. Pri najbujnejši paši žival ne postane vampasta in ne dobi višesega trebuha, kakor to lahko opazujemo pri obilnem krmiljenju v hlevu. Ako živali v hlevu dobro krmimo, postanejo sicer včasih okroglega telesa kakor živali na paši, vendar pa ne pridobe na teži zaradi močnejših in gostejših kosti ter krepkejših in napetih mišic, temveč edino-le zaradi večje množine vode v staničevju in zaradi toličče. Mlado govedo potrebuje redilne in posebno beljakovinske krme. Pri takšni krmi se mora obenem privaditi krmi, ki jo v večji meri pridelujemo v lastnem gospodarstvu. Tudi to najlažje dosežemo na pašniku. V hlevu ne moremo nuditi mladim živalim niti približno tako sestavljene tečne krme, kakršno dobi prav na paši.

Paša je za goveje živine, posebno takšne, ki je namenjena za plemo, nujno potrebna. Le na paši se okrepi zdravje in odpornost živali. Izboljša se telesnost, zviša dobičkonosnost in pospešuje rodovitnost. Pri mlečnih plemenih kravah, ki hodijo redno na pašo, se dvigneta mlečnost in kakovost mleka, olajša se otelitev. Paša nam prihrani tudi obilo dela in sploh vso rejo pomeni.

Kmetovalec v avgustu

POLJEDELSTVO: V tem mesecu mladijo žito, grah in drugo. Kdor ni že ob žetvi odbral najlepšega klasja za dobavo semen, naj to stori ob mlačvi. Odbrano najlepše klasje omlati posebej, očisti zrnje in shrani seme zase. Le od zdravega, zrelega, klenega, polnega in težkega zrnja je pričakovati tudi dober pridelek. Podobno kakor žito odbiraj tudi razna druga semena. Kdor ni še posejal repe, naj se podviza, da ne bo prepozno. Za setev rdeče detelje je najprimernejši čas mesec avgust.

Na njivi kopljemo krompir. Pazimo, da bo zrel in da ga spravimo pod streho suhega. Zato ga pustimo na njivi, da se osuši na soncu. Sele potem ga spravljamo v vreče. Napačno ravnanje tisti, ki mečejo izkopani krompir v koš in ga takoj stresejo v vreče. Krompir, ki smo ga spravili pod streho vlažnega, rad gni. Doma ga hranimo na suhem prostoru in v ne prevelikih kupih. Tam, kjer sadimo po krompirju zelje, je že izkopan. Če njiva ni posebno dobra, jo pognojimo z nitratom, da se bo zelje hitreje in lepše razvilo. Tudi repi lahko prignojimo z nitratom, če nismo dali krompirju dovolj gnojla. Kačijevega nitrata potrebujemo 1 kg na 100 m².

Cinkvantin naj ima vedno zrahljano zemljo, da se bo hitreje, razvijal. Ker ima od setve do zorenja le kratko dobo, zahteva dobro gnojeno zemljo. Vsak kilogram nitrata nam dobro poplača.

Košnja je povečini končana. Letošnje slabo vreme je delalo pri sušenju mnogo nepravil. Kdor je imel srečo, ima pod streho seno,

toda vsakdo ni ujel pravega časa. Ko spravljamo pod streho seno, ki ga je večkrat premočil dež, vržimo po njem nekoliko soli, da ga bj živina rajši jedla.

ZIVINOREJA: Gnoj naj izgine iz hleva vsak dan, okna naj ne bodo zamašena, gnojnice naj se ne zbira v hlevu, ako hočeš imeti zdravo in lepo uspevajočo živino. Pri krmi pazi na to, da ne bo prišla razgreda k jaslom. Sveže krompirjeve tudi ne dajaj živini, ako se hočeš izogniti napenjanju. Ob zelo vročem dnevnem času ne spuščaj živine na pašo. Ne vozi in ne delaj vprežno živino v prehudih vročinah. Razgreda živali napadaj šele potem, ko so se popolnoma ohladile. Kdor še ni cepil proti rdečici, naj ne odlašaj. Prav tako naj dajo gospodinje cepiti kokoši proti davici. Živnozdravniki cepijo v posameznih krajih po urniku, kot smo to že javili v naši zadnji številki.

VINOGRADNISTVO: Zaradi letošnjega vlažnega vremena, je moral vinogradnik škropiti trte zelo pogosto. Zato se bo oddahnil, ko odloži za letoš v tem mesecu škropilnico. Škropilnico je hraniti najboljše v kleti, če ni preveč vlažna. V suhem prostoru je tudi ne smemo hraniti, ker popokajo gumijasti deli. V vinogradu ni posebnega dela: V tem mesecu je treba predvsem opleti plevel, ker pozneje ni priporočljivo delati v vinogradu, zlasti ne ob vlažnem vremenu. Nekateri vinogradniki privzdigujejo rožge in izpostavljajo grozde soncu, češ da bo bolj dozorelo. To delo ni potrebno, ker grozd dozori v senci prav tako kakor na soncu. Samo trtno listje mora biti izpostavljeno soncu.

Skrbimo posebno za one vinograde (Zgonik-Repenč), ki jih je pobila toča, da dosežemo dozoritev lesa in si zagotovimo pridelek za drugo leto.

Sadjarstvo: Še je čas, da cepimo sadno drevje na oko. V avgustu dozori poletno sadje. Obiraj ga ob pravem času, previdno in skrbno, da ne poškoduješ drevja. Odpadlo in črveno sadje pridno in večkrat pobiraj, da iz njega ne izlezejo molji, ki gredo na drevo prezimovat. Na deblo priveži zvitek slame. V ta zvitek se bodo zatekli molji, ki jih potem jeseni z zvikom vred sežgeš. Ako se je na breskvah, češnjah in češnjah pojavila smolika, okoplji okoli takih dreves in pognoj jim z apnom. Smolo obriši s cunjjo in rano operi s kisom. Nato napravi čez rano nekaj podolgastih zarez, globokih do lesa.

Kletarstvo: Velika vročina je zelo škodljiva vinu. Klet naj bo podnevi zaprta, a v hladnih urah jo odpiraj, da se prezrači. V vino ne pozabi dati kakih 5 do 10 gramov kalcijevega sulfita in morda tudi 40 do 100 gr. citronske kisline. Obe sredstvi sta odlični proti vsakemu kvarjenju vina. Klet dobro pometemo in pobelimo, pokvarjeno posodo popravimo. Splošno mora vsak pameten kletar že v tem mesecu

misliti na trgatve in pripraviti potrebno, da ne bo v zadnjem hipu letal od kovača do sodarja.

Vrtnarstvo: Nadaluj z deli meseca julija. Sej jesensko korenje, motovilec, zimsko špinačo in navadno solato. Proti koncu meseca lahko seješ zgodnje zimsko zelje. Odberi za špinačo bolj zavetne lege in pripravi jih tako, da bo proti jugu obrnjena stran nekoliko nižja od severne strani. Pred setvijo zemljo dobro pognoji. Presajamo še vedno lahko navadno solato, zimsko endivijo in zimsko redkev. Vzgoji si za prihodnje leto čebulice. V ta namen sej čebulno seme v začetku avgusta precej gosto v dobro zemljo. Zeleno odgrni, li odstrani gornje korenine in zalij jo ob deževnem vremenu z gnojnico. Zatiraj gosenice na zeljnatih rastlinah in repi. Rastline pridno okopavaj, posebno, če pritisneta vročina in suša. Če vidimo, da napada paradižnike peronospora, škropimo jih z žvepleno-apneno brozgo.

Cebelarstvo: Kdor ni peljal svojih čebel na gozdno pašo, mu bodo čebele v tem mesecu lenarile in trosile svojo zalogo. V krajih, kjer ni paše, se število čebel krči. Cebelar naj odstrani mediče, če tega še ni napravil. Če pusti mediče še nadalje v panju, se naselijo v nezasedene satnike molji in drugi škodljivci. V krajih, kjer pričakujemo paše na ajdi, skrbimo, da se število čebel ohrani. Če imaš slabica v čebelnjaku, pa ga misliš olajšati ali pa porabiti pozneje za pojačenje drugih družin, zmanjšaj panju žredo, da ne bi hodile vanj ose in sršeni. Če imaš kaj opravičiti z medom, ne raztresaj ga, da ne privabiš roparic, ki so v tem času zelo nadležne. Sedaj je zadnji čas, da si preskrbiš dobre matice.

Sedaj zatirajmo fižolarja

Kdor je opazil v pretekli zimi fižolarja v svoji shrambi, naj takoj spravi fižol, kolikor ga še ima, v goste tkaninaste ali pa v močne papirnate vreče ter jih dobro zaveže, da fižolar ne bo mogel ven, če ga je kaj med fižolom. Shrambe, podstrešja, kjer se je fižol v stročju sušil in kjer smo ga hranili, pa temeljito počistimo.

Če v okuženem kraju en sam pridelovalec ne bo pravočasno in dovolj skrbno očistil shramb in podstrešij ter ne bo fižola razkužil, oziroma shranil v neprodorne vreče, bo fižolar zopet letos okužil njegove pa tudi sosedove nasade, ker leti po cel kilometer daleč in še dalje.

Za razkuževanje shramb uporabljajte ogljikov žvepec, za katerega dobite nakazilo pri kmetijskem nadzorništvu. Opozorjamo pa, da moramo biti z ogljikovim žveplem zelo previdni; ker so njegovi hlapi lahko gorljivi

Zdravilne rastline

MELISA, MATICNIK, ROJEVICA, MEDENIKA, MEDENI LIST, CEBELOPERKA, MATERNJAK.

Cvete od junija do avgusta.

Raste: Doma je v Prednji Aziji, pri nas pa goje po vrtovih.

Gojitev: Priporočljivo je posebno razmnoževanje z delitvijo, ker s semenom razmnožena rastlina pozno vzklije. Zemlja mora biti rodovitna, pa ne pregosta in ne prevlažna. Čeprav je rastlina vztrajna, vendar ni umestno puščati rastline nad 4-5 let, ker izgubi na odpornosti. Nabiramo liste in vso rastlino preden se razcvete, torej v začetku junija in avgusta. Nabrane liste, oziroma rastlino sušimo v senci.

LASTNOSTI

Vsa rastlina diši po citronah in vsebuje precej hlapnega olja, ki posebno pospešuje potenje, lajša bolečine itd., grenke snovi, česlovino, smolo in sluz. Krepi živce, odstranja krče, vpliva blagodejno na možgane, srce prebavila in maternico.

UPORABA

Zaradi zgoraj omenjenih lastnosti je upravičena uporaba melise kot no-

tranje zdravilo, in sicer v obliki čaja (1 veliko žlico ali 5-8 gr. na skodelico vode), ki ga daš bolniku 2-3 skodelice dnevno pri živčnih bolečinah v želodcu in srcu, pri motnjah v prebavi, krčih v črevesju, koliki ali zavijanju v maternici, napenjanju, nadihu, živčnih zobo — in glavobolih ter bolečinah v ušesih, srčni nervoz, nevrasteniji, migreni in splošno pri živčnih boleznih (melanholija, histrija itd.).

Zlasti je priporočljivo dodati meliso, lisi spajke (baldrijana) kot sredstvo za spanje.

Namesto same melise moreš pri nervozu uporabljati za čaj tudi mešanico rutice, melise, hmelja in baldrijana. Zunanje za trenje (masažo) in obkladke pri glavobolu, revmi, ranah, čirih, oteklinah in bodljajih žuželk moreš uporabljati tinkturo, ki jo pripraviš, da namakaš v alkoholu, ki si mu dodal eno kavino žlico vode melisnih cvetov.

Ponekod rabijo zunanje tudi zmehkane melisne liste, ki jih stavijo na rane, ali pa jih izpirajo z vodo melise. Tudi obkladki so v rabi.

Stran naših gospodinj

Tržaška kuhinja

Petek: Krompirjeva juha; mešana solata; češpljevi cmoki.

Večerja: Ocvrta jajca; dušene paprike; sir.

Sobota: Zdrob na juhi; dušen grah; ocvrt krompir; sadje.

Večerja: Polenta z maslom in sirom; radič; kompot.

Nedelja: Kurja juha z vlivanci; pečena piška; krompir; solata; rižev narastek z jabolki. 1)

Večerja: Juha; ribe; mešana solata; sir; kompot.

Ponedeljek: Spinačna juha; zrezek; krompirjev piré; nadevane buče 2); sadje.

Večerja: Testenine z mesno omako; pesa; sadje.

Torek: Testenine na juhi; telečji zrezki; solata in fižol; ocvrte breskve.

Večerja: Rižot; solata z jajci; sadje.

Sreda: Mineštra iz graha in riža; mesne pogačice; solata; 200 gr. radiča, 2 paradižnika; 2 sladki papriki, 2 kumarici, česen.

Večerja: Ocvrte ribe; zelenjadno cvrtje; pesa.

Četrtek: Fižolova juha z opranim kruhom; kuhana govedina; melancani; dušen krompir; kompot.

Večerja: Polenta s paradižnikovo omako; čokoladna krema.

1) Rižev narastek z jabolki.

Skuhaj 7 dkg. riža v 3/4 l mleka ter hladnemu primešaj 7 dkg sladkorja, 5 dkg. masla in 4 rumenjake. Dodaj nato prav rahlo trd sneg 4 beljakov ter razdeli testo v 2 dela. Polovico ga deni v namazan model, položi nanj tanko zrezanih jabolč, potresi jih s sladkorjem, pomaži z marmelado, marmelado, deni gor še drugo polovico testa in ga peči v pečici 1/2 ure; potem pa stresli na krožnik in potresi s sladkorjem.

2) Nadevane buče.

Vzamemo majhne buče, jih poparimo v slani vodi, po dolgem razpolovimo,

MODA

NA SLIKI VIDIMO TRI PLATNE OBLEKE. PRVA JE BELA, DRUGA ROZA, TRETJA MODRA Z BELIMI PIKAMI

previdno izdolbemo in položimo tesno drugo poleg druge v dobro namazan pekač. Pečemo pol ure.

Nadev napravimo iz zmletih pečenic ali mesa (ki smo ga opekli na maslu)

drobno sesekljane peteršilja, enega jajca in naribanega sira (lahko dodamo namočen ožet bel kruh), sol poper in začimbe po okusu! Vso zmes obdamo še s koščki surovega masla.

Moj otrok slabo napreduje

(Nadaljevanje iz predzadnje številke.)

Od otroka, ki se duševno normalno razvija pa do «idiota», ki ne kaže najmanjšega sledu bogastva ljudske duše, se vije dolga vrsta otroških tipov, ki so si med seboj prav zelo različni, tako po duševnih sposobnostih kakor po značilnostih, ki se kažejo posebno pri njih šibkem in slabotnem ustvarjalnem delu. Od vseh teh tvorijo idioti in slaboumni skupino zase. Njim ni mogoče najti mesta v veliki, delovni ljudski masi, ker jim manjka telesnih in duševnih sil, da bi se povezali z množico in doprinali k njeni skupnosti. Tem nesrečnejšem, ki predstavlja suh list na velikanskem drevesu človeštva, je bila bodočnost določena že v zibelki, ker jih je mati narava ob delitvi svojih bogatih darov mačehovsko prezrla ter jim krivično naprtla breme grehov njihovih očetov, dedov, pradedov in jih iznakažene postavila v posmeh brezvestnemu svetu.

Ker bo marsikatero mater, zlasti mlado mater, ki zaskrbljeno pričakuje svojega prvega otroka, zanimalo, kako se kažejo znaki normalnega razvoja novorojenčka, naj v pojasnilo služi naslednji primer: V starosti 4 - 5 tednov normalno se razvijajoče dete gleda na predmet, ki mu ga pokažemo, po nekaj tednih mu že sledi z očmi, t. j. obrača pogled za predmetom. Prav tako se razvija sluh. Novorojenček najprej ropot sliši, a že čez nekaj tednov se bo obračal proti tisti strani, odkoder bo ropot prihajal. Istočasno spoznava mater in tudi sega po predmetih, ki so v njegovi neposredni bližini. Nedolgo zatem nosi te predmete k ustom. Kmalu se oglasi s svojim «ggg», kateremu sledijo prvi znaki govora. Po 2 mesecih se smešlja, potem se glasno smeje in igra z ročicami in nožicami. Tako se otrok razvija v zadovoljstvo in srečo družine, razvoj je pravilen, razvoj je normalen.

Ce ni opaziti nobenega teh znakov, če je dete le mirno in premirno, če je glava in vse telo brez lastne moči, kakor se tudi splošno pravi «mlahavo», če dete ne obrača oči za predmetom ali proti svetlobi, če se ne prestraši ropota, če se kosti prepočasno razvijajo, če se roke in noge predolgo slabotno, šibke, če ga ne zdrami potreba po hrani, če je slina obilna in trajna, potem je materin strah upravičen. Njen otrok je telesno in duševno bolan. Prišel je na svet družini v žalost in nesrečo, ker bo ostal popoln bebec ali pa težko prizadet vse svoje življenje.

Idiot in težko duševno prizadeti otrok spadata v zavod, da se rešita zasmeha okolice, da se rešita žalostnega življenja, ki ga taki revčki čestokrat živijo v lestni družini. Družbi je nevaren le drugi, ker zlahka zapade zablodi, ki ga privede do kriminalnih dejanj, ker je zaradi težke duševne napake za življenjsko borbo povsem nesposoben.

V nekaterih državah se trudijo, da bi bilo čim bolj dostojno poskrbljeno za vse take revčke, ki ne kažejo do dela nobene sposobnosti. V ta namen ustanavljajo

domov.. ker menijo, da teh nesrečnejšev ne smejo zanemariti.

V našem mestu in okolici, med našim narodom je bilo pred prvo svetovno vojno le neznatno število duševno prizadetih ljudi, število teh se je povečalo po vojni. Zelo občutno pa je naraslo število laže prizadetih, o katerih vedo mnogo povedati učitelji osnovnih razredov. Vprašajmo po vzroku tega žalostnega napredka, ki tako v živo zadeva vse nas, naš narod in človeštvo. Krivdo nosi v prvi vrsti alkohol, kateri se naš človek noče in ne mara odreči. Kjer se zapravlja za pijačo, nastaja pomanjkanje za pravilno in zadostno prehrano, a temu sledijo težke bolezni. Ošibela deca je vedno žrtev, ker jo posledice skoro vedno postavijo v vrsto duševno manj vrednih.

S. P.

(Nadaljevanje prihodnjic)

Zvečer se umivajmo!

Včasih smo zvečer tako utrujeni, da se nam ne ljubi umiti se in si mislimo: se bomo jutri. Zjutraj pa tudi radi poležimo in tako nam za umivanje ne ostane dovolj časa.

Temeljito čiščenje kože pa ni samo s higienskega, temveč tudi z zdravstvenega stališča zelo važno. Koža mora dihati. Da nas pa varuje pred mnogimi boleznimi, jo moramo negovati. Zato ne smemo čiščenja obraza in telesa šteti med nečimrnosti. Kdor se navadi umivati se vsak dan, in sicer posebej zvečer temeljito, ta se bo počutil bolje in bo manj občutljiv za prehlad in druge bolezni. Podnevi pobere naša koža mnogo prahu in umazanije, ki jo moramo zvečer odstraniti. Otiranje ali krtačenje kože po vsem telesu povzroči prijeten občutek in je potrebno za obtok krvi. Važno pa je, da uporabljamo za obraz dobro milo. Bolj kot umivanje z milom je priporočljivo, da si obraz očistimo s kako obrazno kremo ali vodo. Na vsak način pa je nujno, da se zvečer temeljito umijemo in tega nikdar zaradi udobja ne opustimo. Prav tako je potrebno, da si zvečer očistimo zobe.

zarcev. Potrebno je torej, da vkuhavamo vsakokrat samo kozarce enake višine, ker bi sicer segala voda v loncu nizkim kozarcem previsoko, velikim pa prenizko.

Nato začnemo vloženo sadje vkuhavati, to je, segrevati vodo, da doseže toplino, ki je predpisana za vkuhanje posameznih vrst sadja, oziroma zelenjave. Predpisani in v navodilih navedeni čas vkuhanja računamo od onega trenutka dalje, ko je dosežena voda v loncu predpisano toplino. Opozorjam, da voda v loncu pri vkuhanju mnogih vrst sadja ne sme zavreti, temveč da vkuhavamo pri nižji temperaturi. Zato potrebujemo pri vkuhanju tudi toplomer, ki ga vtaknemo v vodo med kozarce (če nimamo lonca z že vdelanim toplomerom). Če toplina v loncu ne dosega predpisane višine, se glivice v vložnem sadju ne uničijo in sadje se pokvari; če pa vkuhavamo ob previsoki toplini, se sadje razkuha.

Ko je pretekel predpisani čas za vkuhanje, pustimo kozarce v vodi toliko časa, da se z njo vred ohladijo. Seveda pa moramo lonec odkriti takoj, ko ga vzamemo z ognjišča. Ohlajene kozarce pobere iz vode, odstranimo vzmeti s pokrovom in pregledamo, če pokrovi trdno držijo. Če se da pokrov privzdigniti, je to znak, da ima zrak dostop v kozarec — in tak kozarec je treba pregledati ter zamenjati bodisi vzmet, bodisi pokrov ali pa gumijasti obroček, kar je pač pokvarjeno, — nato pa ponovno vkuhati. Pri vkuhanju se namreč segreje zrak razteza in ubaja med gumijastim obročkom in pokrovom iz kozarca. Ko pa se kozarec spet ohlaja, pritiska na pokrov in obroček ikele na vzmet tako, da zrak ne more nazaj v kozarec, zaradi česar nastane v notranjosti kozarca manjši zračni pritisk kot zunaj

(Nadaljevanje prihodnjic)

Kako čistimo steklenice

Mnogokrat se nabere doma kopica zamazanih steklenic, pa ne vemo, kako bi jih oprali, da bi bile zopet uporabne. Običajno koristi že dobro izpiranje z vročo vodo. Mnoge gospodinje namečejo v steklenico, v kateri je že vroča voda, še strgan papir, pepel itd., vendar pa papir ni primeren za čiščenje notranjih sten steklenic. V vodi se papir nabrekne in ga je dokaj zamudno odstranjevati, pepel pa opraska steklo in steklenica postane grda. Izpiranje z vročo vodo pa zelo pospešimo, če uporabljamo poleg vode še lesno žaganje.

Vino pušča v steklenicah madeže, ki jih lahko odstranimo s solno kislino. Madež bo izginil, čim ga namažemo; nato steklenico krepko izperemo, da odstranimo vso kislino.

Ce so steklenice zamazane od raznih smol, jih izperemo z raztopino lužnega kamna (kavstične sode) in potem z alkoholom.

Raznovrstne esence pustijo v steklenici zelo močan duh in tudi neprijeten okus, kar ne moremo odstraniti z običajnim izpiranjem. V ta namen čistimo z žvepleno kislino, nato pa krepko izperemo z vodo. Če se to ne zadostuje, nasujemo v malo množino koncentrirane žveplene kisline nekaj natrijevega kromata. To je rumen prašek, ki ga dobimo v drogeriji. S tako pripravljeno žvepleno kislino zopet temeljito čistimo. Ko preženemo duh po esenci, tedaj steklenico dobro izperemo s čistilo vodo. Ko uporabljamo žvepleno kislino, moramo biti izredno previdni, kajti koncentrirana žveplena kislina razjeda obleko, papir, usnje, kožo. Nikoli ne smemo viliti vode v žvepleno kislino, temveč le žvepleno kislino v vodo. Pri mešanju z vodo se pa ta kislina izredno segreje in obizga okoli. Preden izpiramo steklenico z vodo, moramo iz nje izliti vso kislino v lijak, a takoj zatem izprati lijak z vodo, da ne razje kislina kamna. Tudi solna kislina razjeda oblačila.

Ce je bilo v steklenici ribje olje, jo izperesh najprej s toplo raztopino lužnega kamna. Raztopino lužnega kamna pripravijo tako, da v četrt litru vode

raztopiš približno 15 gr lužnega kamna; tega prijemlji s papirjem, ker razjeda kožo in obleko. Najprej izperemo steklenico s to raztopino, nato z amonijakom in končno z vodo.

Steklenico, umazano od petroleja, očistiš takole: Najprej pazi, da se izteče skoraj ves petrolej ter da ga ostane v steklenici le malo.

Zatem napolniš steklenico do vrha z vodo, nekoliko potreseš in zatem pustiš v miru 25 ur. Petrolej je lažji od vode, zato se bo nabral na vrhu. Po enem dnevu zamahneš sunkovito s steklenico, s čimer povzročiš, da se izteče petrolej, ki se je nabral na površini vode. Zatem izpereš steklenico z apnenim mlekom, ki vsebuje nekaj peska, napolniš steklenico z vodo raztopino klorovega apna in pustiš nekaj ur v miru. Končno nekolikokrat izpereš z vodo. Toda tudi sedaj moraš napolniti steklenico do vrha z vodo. Namesto apnenega mleka in klorovega apna lahko uporabljaš zelo gosto toplo raztopino mila v vodi.

Steklenice, zamazane od maščob, čistiš z bencinom in hipermanganom. Do-

bro je, če dodaš nekaj kapljic solne kisline. Ugodno je tudi izpiranje z vročo, gosto raztopino mila, kateri dodamo nekaj lužnega kamna.

Olja, ki so se v steklenici strčila, zasmolila, odstranimo z žvepleno kislino, ki jo pripravijo tako, da med mešanjem počasi vlivaš 2 dela koncentrirane žveplene kisline. Nato zmešaj 1 del razredčene žveplene kisline in 1 del koncentrirane solitne kisline. Z mešanico teh dveh kislin previdno izpiraj steklenico, tako da so vse stene z njo prekriti. Ne uporabljaš velike količine kislin! Z veliko previdnostjo vliješ iz malo posode malo alkohola in premešaš. Pri tem se te snovi močno segrejejo in strnjeno olje se kar stopi. Če dodaš preveč alkohola, steklenica zaradi velike vročine lahko poči. Steklenico z alkoholom imej daleč, da se alkohol ne vžge. Če je potrebno, tedaj ves postopek ponovi!

Močan duh eteričnih olj, kafe in drugih močno dišečih snovi odpraviš s tem, da v steklenico nasuješ nekoliko gorčične moke in vliješ mlačno vodo, močno stresiš in zatem izpereš. P.

Vkuhanje sadja

(nadaljevanje)

Ko imamo tako vse potrebno za vkuhanje pripravljeno, začnemo vlagati sadje v posamezne kozarce in to precej na tesno, kajti na rahlo vloženo sadje se pri vkuhanju rado vzdigne, to je dvigne se nad tekočino, zaradi česar v teku časa izgubi barvo in deloma tudi okus. Kozarec ne napolnimo čisto do vrha, temveč naj ostane še 4 do 5 cm prostora do roba kozarca. Nato zalijemo vloženo sadje s sladkorno raztopino (oz s prekuhanjo vodo) in sicer tako visoko, da sega tekočina za kak centimeter nad vloženo sadje, da pa je vedno še 3 do 4 cm pod gornjim robom kozar-

ca. Če napolnimo kozarce previsoko, lahko zaide tekočina med pokrov in obroček, zaradi česar se kozarec ne zapre neprodušno, kar ima za posledico, da se vkuhanje sadja pokvari. Pripominjam, da lahko povzroči pokvaro že kapljica raztopine, ki zaide med pokrov in obroček, česar navadno niti ne opazimo, posebno če uporabljamo močno sladkorno raztopino, ki je lepljiva in pokrov zato navidezno trdno zapira.

Napolnjenim kozarcem dobro obrišemo gornji rob, da je popolnoma čist in suh; prav tako čista in suha pa morata biti pokrov in obroček; tega vložimo med pokrov in gornji rob kozarca. Vzmemo

močno pritiskati pokrov na kozarec.

Tako zaprte in z vzmemo opremljene kozarce vlagamo v lonec, v katerem bomo vkuhali in v katerega nalijemo že prej nekaj čiste vode. Med posamezne kozarce vložimo nekoliko lesne volne ali pa snažnih krp, ker bi se sicer med vkuhanjem kozarci lahko zadevali drug ob drugega in pobili (ponekod imajo posebne vložke za v lonec za vkuhanje, ki držijo kozarce, da se ne morejo premikati).

Ko smo po celem dnu lonca razpostavili napolnjene patentne kozarce, dolijmo v lonec toliko vode, da sega do tri četrtine višine ko-

OBLJUBLJENA DEŽELA

Francis Preis

Molčec in skrivnosten je mariborski park v poletnih nočeh.

Iz teme se je izluščila visoka, krepka postava in pristopila h klopč:

»No, tako strogo službeno vama tudi ni treba ostajati pri tem delu. Lahko se bolj stisneta.«

»Bino, videti je, da si žene Toni tvoje večrajšnje besede preveč k srcu, odvrne porogljiv ženski glas.

»Tisto pridigo, da ima preveč ženskega poznanstva?«

»Odkar razdeljujeva te letake po parku, mi Majda nagaja, da sem ženskar, se oglasi Toni.

Njegovi obrisi so le za spoznanje višji Majdinih. Sedi pol metra oddaljen od nje, leseno se drži in ravno kot sveča, kot da jo hoče kaznovati s tem, da se toliko odmika od nje.

»Sediš kot posebljena užaljenost, se nasmeje Bino. »Razdelita se ta svečenj letakov po vsem parku, potem pa mi sledita na teraso pri »Treh ribnikih«. Imeli bomo kratek sestanek. Dati vama moram še nekaj navodil....«

Njegovi koraki zamro med sencami platan. Postaja hladno. Bujne trate in gredice cvetice se zdijo črne in mrzle — skoraj sovražne kot redke zvezde v črni oblaci neba.

»Si se že potolažil?« ga podraži Majda.

Tudi po drugih klopč sedijo parčki. Po stezi jima prihajajo naproti, počasi in tesno objeti. Če hočeta opraviti svojo nalogo, se morata tudi onadva objeti, sesti tako od časa do časa na kakšno klop, pustiti tam letak in spet oditi. Majda ve, da jo bo Toni s to pretvezo objemal kljub vsej jezi in zato se mu na tihem smeje.

Toni pritrdi skrbno dva letaka v razpoke klopč, da ju veter ne odnese. Potem objame Majdo z eno roko okrog pasu, jo dvigne in molče odide z njo v smeri bližnje prazne klopč.

»Toliko ljubezni.... Mislila sem, da si jezen name,« ga podraži Majda.

Toni je že na pol potolažen. Toda nalašč ne odgovori.

Mirna in gladka kot olje je gladina ribnika pod teraso. Krog vode skrivnostno šumijo drevesa. Od časa do časa pljusne val ob kak čoln, ali zapojejo žabe. Luna se prikaže izza oblakov in okoplje teraso, belo zgradbo in stopnice izpod nje, kjer so privezani čolni, s sivkasto-mlečno svetlobo. Nekje zajavka pes. — »Najbrže je zaljubljen, meni Toni, ko stopa za Majdo na teraso.

Bino sedi na ograji in kadi. Majda in Toni prisedeta vsak z ene strani. Poročata mu o stanju na njunih šolah. Toni predstavlja klasično gimnazijo, Majda realno. Revolucionarna mladina obeh šol je imela skupno z delavskimi mladinci sestanke, brali so referate o sodobnih vprašanjih razpečavali so napredni mladinski list »Mlada pota« ter razne brošure, zbirali za tiskovni sklad napredne mladinske organizacije....

Toni je organiziral pravcate študijske krožke. Ima velike težave, ker so v njegovi šoli večinoma kmečki sinovi, ki živijo v zavodu za bodoče duhovnike. Od tam, pripoveduje, izhaja divja kampanja klevet proti njemu in drugim »plačancem Moskve«, »rdečim demagogom« in kot so sicer se pravili Toniju in tovarišem. Zaradi številnih ovadb je bil posebno on v stalni nevarnosti, da ga izključijo iz šole.

»Glej, da se boš dobro učil, da boš tudi s svojimi učnimi uspehi prednjačil; potem boš imel lažje stališče pri političnem delu in pri profesorjih,« je dejal Bino. »Komunist mora biti prvi tudi pri učenju, ne samo pri športu.

To ni bil samo prijateljski nasvet. Bila je resna smernica. To sta videla Toni in Majda iz nadaljnjih Binovih izjav. Stvarna navodila so se prepletala s teoretičnim razlaganjem.

Toni je vpiljal vse to željno in z zanimanjem, naravnost z ljubeznijo. Zdelo se mu je vse tako znano in samo po sebi razumljivo, kot da bi vse že zdavnaj vedel — in vendar novo in zanimivo. To je bila teorija iz prakse borbe za boljšo bodočnost. In Toni je ljubil borbo, ljubil je revolucionarnost, ker je bil v dno duše sentimentalni, skoraj zanečenjaški romantik — zraven pa tako, prodorno brihten in že tako razgledan in načitan, da je bil daleč od slepega fantina in da je naravnost oboževal kritično razumsko hladnost. Vse pri njem je moralo biti »racionalno«, le v umetnosti je bil še dovzeten za razne dekadentne »izme«.

Pri tem značaju ni bilo čudno, da je Toni ljubil šport. Kot navdušen smučar in planinar je bil

znan po svojih divjih smukih in njegova drznost mu je že ponovno pripomogla do prvenstva v alpski smučski kombinaciji. Poleti je »treniral« tudi plavanje — seveda prosti slog — in pleziral po Kamniških in Julijskih pianinah. Bral je mnogo, šolo pa je sovražnil kot ječo in se za pouk skoro sploh ni pripravljaj. Imel je dober spomin, zato so mu v glavnem zadostovala šolska predavanja in bil je kljub svoji lenobi med najboljšimi učenci. V svoji romantičnosti se je ves predal zdaj temu, zdaj drugemu navdušenju; zdaj svoji želji po pustolovščinah, zdaj zopet zaljubljenosti ali prijateljstvu. Bil je občutljiv in hitro se je naveličal, kot se je hitro navduševal, bil je pa tudi vztrajen in borben. Če je opuščal, ni tudi popuščal in kar je opustil, tega se je hitro lotil znova. Trmasto je poskušal vsako stvar tako dolgo, dokler mu ni uspela. Bila je v njem čudna mešanica: na eni strani samoljubje in samozavest, da se je zaradi nje pogosto povzpela do skrajne drznosti in doslednega poguma tako pri športu kot pri revolucionarnem nastopanju v šoli — na drugi strani pa skromnost in včasih nenadna plašnost v nastopu, ki je skoraj dajala slutiti občutek manjvrednosti. Bil je pač majhen in drzen deček, ki je nakopičil kljub vsej svoji sentimentalni naivnosti že izredno mnogo znanja v svojih nemirnih možganih.

Po vsem tem ni bilo nič čudnega, da je družil Toni v svoji osebi odločnega organizatorja revolucionarne mladine z veseljakom in športnikom, ki je redko manjkal v družbi promenadnih in športnih »levov«.

Toni je ljubil življenje. Kot je iz najmanjšega razloga postal kmalu potrpeč, tako se je znal veseliti neštetih stvari — sončnega zatona, jutra vrh gora — in danes romantike skrivnega sestanka v lepi poletni noči.

Majda le malo prispeva k nocojšnjemu sestanku. Svojemu poročilu nima več kaj dodati in pri razpravljanju se zato več ne oglašja. Ponovno se zaloti, da sploh ne sledi razgovoru in pogled ji je zaspaval preko tvarišev v mesečno noč, v črno obrisov gozdnatih gričev za srebrikastim bleskom ribnika.

Siloma se iztrga iz sanjarjenja. Ujame kot iz daljave Binove besede, ki so zdaj veljale obema: »Sicer pa dovolj tega za danes. Čas je, da gremo«.

Zdrzne se, ko skoči poleg nje Bino pokonci.

»Pa gremo«, de sama, skoraj podzavestno.

Ko pridejo s stopnice na pot, se z levo oklene Tonija, z desno pa Bina.

»Bino, povej kaj o Trstu!« ji pade hipoma na misel.

»Vi niti ne veste, s kakšno ljubeznijo Slovenci tam deli gledamo na Jugoslavijo, odvrne Bino. Celotisti, ki se dobro zavedamo, da tukajšnji režim ni mnogo boljši od Mussolinijevega, imamo občutek, da je tu malo več svobode. Vsaj svoj jezik lahko tu govorimo.

Ko sem prišel iz zapora, sem vedel, da so me izpustili le, da me pokličejo k vojakom, v Afriko klat Abesince. Pa sem se s privoljenjem tovarišev odločil, da pobegnem v Jugoslavijo. Imel sem tudi vedno občutek, da bi se lahko v Trstu še mnogo naučili od jugoslovanskih komunistov. Tako sem se veselil Jugoslavije, da mi ni bilo niti hudo, zapustiti ljubljene Trste.

»Po kakšnem dekletu ti ni bilo hudo? vpraša Majda, ki se je spomnila, da bi z namigavanjem na to kočljivo vprašanje lahko s pomočjo Bina zopet podražila Tonija.

»Bilo, bilo... toda to nas ne sme smehčati,« se nasmehe Bino. »Ko sem vaju gledal prej v parku na klopč, sem se spomnil svojih sestankov z Lino, svojo majhno prijateljico z Vipavske.

Bila je preprosto kmečko deklet, pa se je sama izobrazila, da je postala celo upravna vaške zadrage. V Milanu je bila nekaj časa vzgojiteljica in končno je prišla v Trst za prodajalko. Kmalu mi je postala dobra tovarišica tudi po zrelosti svojih nazorov. Hodila sva skupaj na sestanke in tudi midva sva svoje osebne odnose izkoriščala kot krinko za svoje politično delo....«

»Ampak imela sta se tudi rada?« prekrine Toni malce brezobzirno in pri tem se pomenljivo ozre na Majdo.

Bino se zopet nasmehe, nato pa pripoveduje; najprej okorno in počasi; naka mu oživi v spominu njegov zadnji izlet z Lino; iz njegovih vse živahnejših in toplejših besed vstaja pred Tonijem in Majdo povest Binovega zadnjega nedeljskega izleta pred njegovim odhodom v Jugoslavijo.

Tudi tokrat nista šla na izlet samo za zabavo. Ko je dobila razglednico s tremi vrsticami, naj ga čaka na Opčinah pri Obelisku, kot običajno, je vedela Lina, da ima Bino zopet kje kakšne sestanke, da je izlet le krinka. Toda ni bila nikoli užaljena. Saj se je tudi ona živela v to borbo in vedela je tudi, kako rad bi šel Bino tudi brez sestankov z njo na izlet — ako sestanki ne bi bili tako koristni in potrebni.

Lina je vedela mnogo, razumela mnogo. Le govoriti ni marala. Vedno se je bala, da ne bi rekla kaj narobe, se osmešila pred Binom.

Prišla mu je naproti s svojimi žarečimi črnimi očmi in beli zobje so se ji bleščali v radostnem nasmešku.

»Si me dolgo čakal?«

»Ne. Saj si točna kot po navadi.«

Hodila sta po malce orumeneli kraški trati, roko v roki, on pa se je sklanjal k njej z neštetimi vprašanji. Od časa do časa ji je pobožal temne kodre, ali pa ji je položil roko okoli ramen, da bi s toplino svoje nežnosti pregnal njeno plašnost.

Pozneje sta ležala v trati in strmela v nebo. V njunih dušah je še odmevala pesem pojemačo če strasti. Od spodaj se je vila cesta ob obali in morje je bilo posejano z neštetimi svetlimi jadrli.

Sedel je, zaljubljen gledal skozi na pol prte oči v krasoto te obmorske pokrajine, nato pa položil glavo na njeno krilo in ji pričel pripovedovati.

Povedal ji je o pisatelju Louisu Adamiču, Slovencu, ki je pisal v Ameriki o delavskih problemih, o njegovi knjigi »Dinamit« in končno o njegovem obisku v Sloveniji. Bral ji je Adamičev opis, o vrnitvi v domovino, ki jo je zapustil kot otrok.

Lina je poslušala ta ljubljene glas, ki je znal brati tako lepo, z občutkom, da si je mogla vse prav živo predstavljati. Pisatelj je pisal, kako se mu je kot otroku zdela Ljubljana velika, silna in kako majhno in revno jo je videl po povratku iz Amerike. Pisal je o svojih vtisih in Bino je znal s svojim branjem poudariti vsako duhovnost, vsako čustvo, ki je navdajalo pisca. Ni bilo nič tako posebno ganljivega — in vendar je Lina kar na mah občutila, da ima solzne oči.

Bino je končal in se začudeno zastrmel vanjo. Hotel je vedeti njeno mišljenje — in začutil je brez besed, da je došla vse, prav vse. Ni vedel, ali naj s poljubi obriše te solzne oči nad smehljajočimi se ustnicami, ali naj vzame svoj veliki, beli robec. Odločil se je za oboje.

Potem, neke deževne noči, je Bino šel preko meje. Lina ga je spremljala do obmejne vasi in veselo pričakovanje, radovednost, kako bo v deželi, kamor so gledali on in njegovi rojaki s tolikim hrepenenjem, mu je lajšala otožnost slovesa. Stopil je v meglo in izginil svoji majhni prijateljici izpred oči.

Bino je šel študirat v Zagreb. Njegov oče bivši zidar, je bil naglo obogatel po svetovni vojni, ko je iz prihrankov, prigaranih v tujini, kupil gostilno v Trstu. Sedaj je Bina bogato zalagal s denarjem. Sicer pa je bil z njim bolj v napetih odnosih, ker je bil tako nadarjeni in mnogo obetajoči Binko trdoglav puntar, ki ga ne zlepa ne zgrda ni bilo mogoče več spraviti k pameti. Kot milijonarjevemu sinu mu je življenje toliko obetalo, lahko bi bil v pomanjšanju svojim staršem, pa je le venomer rini v pogubo....

Tudi v Zagrebu se je kmalu z vse večjo vnetostjo posvetil političnemu delu kot pa študiju. In kmalu je okusil batine jugoslovanskih policajev, ki niso bile nič drugačne od italijanskih. Moral se je umakniti iz mesta, ker ga je policija že preveč poznala in študija je bilo konec.

Organizacija ga je poslala v Maribor. Tu je vodil tudi delo mladine, spoznal se je s Tonijem in — pred tremi dnevi — tudi z Majdo.

Ko pridejo med pripovedovanjem že okrog parka, se Bino poslovi. Toni spremi Majdo. Pred njenimi težnimi vrati ji stisne roko:

»Nehajva zdaj ta bedasti prepirl!«

»Saj jaz se ne prepiram,« se smeje Majda.

Potegne jo k sebi in jo hoče poljubiti. Ona se mu prižme, v naslednjem hipu pa se mu izvije in odhiti po stopnicah:

»Tepček, lahko noč!«

Skozi temo se izgublja njen rahli smeh. Toni strmi še hip za njo. Potem se sunkoma obrne.

NADALJEVANJE PRIHODNJE

Najlepši svet

23

Hladikova si je oddahnila, ko so se zaprla vrata za njim. Bila je zares v mlinu, šla je tja, da bi kaj zvedela. V treh mesecih po Anini svatbi se je mladi gospodar zelo izpremenil. Zdelo se ji je, da vedno nekaj razmišlja, to pa je naredilo iz njega povsem drugačnega človeka, čeprav se ni odrekel svojih vihravih navad. Opazila je, da je bil nejevoljen brez vzroka in razdražljiv. Pri delu ni kazal nekdanjega vnetega zanimanja za delo in za vse, ki so z njim delali. Dekle so šušljale za njegovim hrbtom, da je zaljubljen. Ko pa je nekoč nekdo rekel to besedo na glas, je pogledal sovražno in tako zaničljivo, da so bile v zadregi, če je to res.

Hladikova je kajpak vedela, kaj se je zgodilo na plesu, ker je imela poročevalke povsod v občini. Ni verjela, da bi se bil Hladik zaljubil, ker se to ni ujemalo z značajem njenega sina. Bila pa je previdna ženska, zato je šla v mlin, da si ogleda Lenko.

Velikonočni teden je predramil vso vas; lahko je našla gospodinjki izgovor, ki ni mogel zbuditi nobene sumnje ali morda kakšne zahteve pri mlinarjevih. Bilo ji je za ugled; mlinarjevi si niso smeli domišljati, da se Hladikova česar koli boji.

Toda v mlinu so bili prezaposleni z lastnimi zadevami, zato so odpravili gospo mater Hladikovo v ljudno in ravnodušno. Čutila je, da tu ni nobene nevarnosti za kakšno javno govorico ali za poroko. Zato je menila, da gre za kakšno pustolovščino, ki si jo more njen sin, Jurij Hladik, hvala bogu, dovoliti. Naj stane nekaj stotakov, toda nobena takšna, to se pravi: revna, si ne sme domišljati, da bi se mogla omožiti na posestvo zavoljo svojih lepih oči.

Komaj je Hladikova odšla, je Marija vzela iz ličja spleteno torbo, postavila vanjo dva pokrita lonca, ju previdno zavila v volneno ruto in se izmuznila iz mlina, ko se je z materjo prestrašeno spogledala.

Mlinarica se je težko vlekla po kuhinji in tiho tarnala, tu pa tam zalomila z rokami gledajoč v strop.

Lenka je osuplo opazovala to skrivnostno početje in nejevoljno vprašala:

»Kaj se je zgodilo, mamica? Kam gre Marija s temi lonci?«

A mlinarica ni odgovorila, zamahnila je samo z roko.

»Če mi ne poveš, grem za njo!« je kričnila Lenka, da bi prisilila mater govoriti.

»Kam bi zdaj šla, pozno je že. Takoj bo tema.«

»Nekaj skrivate pred menoj!« se je jezila Lenka. »Tega si nisem zaslužila od vas!«

Vedela je, kako mora potrkati na materino srce, ki je bilo tako občutljivo zanjo.

»Otrok, otrok!« je jadikovala mati. »Še ti me mučil Premlada si še, da bi morala vse vedeti.«

»Dovolj sem velika!« se je odrezala Lenka. »Samo vi me vedno delate majcenol!«

Mlinarica jo je pogledala od strani. Rada bi se bila potožila, toda Lenka, najmlajši otrok, je bila v materinih očeh še vedno otrok. Matere se ne morejo nikoli sprijazniti s tem, da tudi ednčki

Vse hčerke so prerastle mlinarico. Sama je pravila da raste v grob. Marija in Lenka sta rasli v višino, kmalu je morala mlinarica pogledati nanjo od spodaj navzgor. Stara gospodinja je pojedela. Hujšala je a prazni kožni mešički so se ji napihovali pod očmi, podbradek se je spredaj poostiril, da se je na njem naredila neka pergamenasta kožica, meso na prednjem laktu, ki je bil vedno odkrit, je bilo ohlapno in se je majalo pod kostmi. Zobje so ji izpadali, in vsa ta znamenja

telesnega propadanja, združena s pojemanjem duševnih sil in zanimanjem reči tega sveta so zrahljala poslušnost otrok. Od nesmotrne in krute mlinarjeve vzgoje je ostal samo še živalski odnos med mladimi in starimi. Celo Lenka, ki se je tako dobrikala materi, je včasih divjala, ko je čutila, da so uzde popustile.

»Kaj ne, da ste nekaj poslali tej bogomolki?« je izpraševala mater.

»Na peč pojdi in ne delaj mi težke glave. Ko bi bila zares velika, ne bi tako govorila!«, je velela mlinarica z ohlapno strogostjo.

Po kratkem obotavljanju se je Lenka obrnila na peti in urno skočila na peč ter izginila v svoji skrivni čitalnici, trdnjavi pred očetom.

Toda bolj kakor knjiga jo je zanimalo, kar se je danes godilo v kuhinji.

S peči je opazovala mater, ki je bila še bolj sključena kakor sicer. Videla je, kako se mlinarica nemirno izprehaja po kuhinji in utrujena posedava; zdaj se je sključila pred gospodom očetom, ki je šel skozi kuhinjo ko veter. Naposled se je Marija vrnila tako skrivnostno, kakor je odšla. Obesila je prazno torbo, sedla k mizi in, ne da bi odložila ruto, si pokrila čelo z dlanko.

Mati se je zvrlekla k njej, šepetali sta in se kretali, kakor da se pripravljata na pogreb.

Lenka si je prizadevala, da bi kaj slišala, in v resnici se ji je zdelo, da je zaslišala: morda umre.

Potem se je mati zopet odplazila v svoj kot poleg štedilnika in tarnaje s pogledom na črni križ izpregovorila zdaj pa zgaj:

»Čemu me tako kaznuješ, usmiljeni bog!«

Tega Lenka ni več prenesla.

Zakaj vsi skrivajo pred njo življenje in svet, kakršen je zunaj, proč od mlina? Kaj more biti slabše, okrutneje in brezobzirneje? Je morda tam še manj lepote, ljubezni in zadovoljnosti ko v mlinškem peklju? Tako je sovražno imenovala dom v poslednjih dveh letih.

Izmuznila se je iz kuhinje, se mudila nekaj časa na dvorišču in ko je ni nihče iskal, izginila skozi vrt.

Na klancu za cesto so živeli v bajtah in kočah rokodelci, dajnarji in vsakršni podnajemniki. Imeli so koze in krave v hlevu, gosi in kure, toda ne sežnja lastne zemlje, vendar pa so vse to preredili. Semkaj so prišli orožniki, če je kmetom kaj izginilo s posestva ali s polja. Imeli so na piki nekatere hišice, kamor so hodili na gotovo, druge pa, kjer so brskali med kostmi okrog pasjic in v

pepelu ter raziskovali z večimi očmi. Tu je živel mizar Borek, Otikov oče, tu sta prebivala tudi čevljar in krojač, ki sta šivala za mlin, prebival kolar in babica Kaftanka.

Kaftanina kočja je bila najbolj oddaljena, skoraj na samoti in tik ob cesti. Vhod je bil sredi pročelja, k vratom sta držali dve stopnici, ki sta bili polcti vedno zasedeni z nedoraslimi pestunji. Posedovali so tu s svojimi živimi bremenii in z glasnimi otroki sosedov. Pogosto so se zbirale tu na kup tudi ženske ter klepetale in se pričale.

Iz male veže si prišel na levo v kravji hlev, na desno v stanovanje, v edino za prebivanje primerno sobo v koči. Otroci so obiskovali kravo, a dogajalo se je tudi, da je krava obiskala otroke. Brez težave se je odrgala, ker je bila tako privezana, da je vrv pričala o njeni prostovoljni ječi. Kadar se je torej odrgala in so bila po naključju oboja vrata odprta, je prišla v sobo; saj je bilo treba narediti samo dva, tri korake. Tu je podrta čebriček, si pomazala gobec v kavni gošči, tam v živinski piči, ki se je močila, včasih pa je zagospodarila tudi na mizi.

Ko je bila Lenka še otrok in so jo semkaj pripeljali starejši otroci, jo je tudi nekoč krava Kaftanovih prestrašila. Po poti v Hradčanke so je tega živo spominjala.

Tudi tega, da je bil pri Kaftanovih vedno vik in krik. Otroci so tulili, odrasli pa so vpili nanje. V tej hišici s poslikanim pločevinastim izveskom nad vrati, kjer je stolovala Marija z Jezuškom, in je bil objokan od slehernega dežja, ki je tekkel po njem, so neprestano vreščali dojenčki.

Stara mati Kaftanka je bila vdova od davnaj. Imela je hčerko edinko, ki je šla služiti v Prago, a v koči z Marijinim izveskom se je rodila Betina. Mlada mati se je po tej odpravi v mesto prostovoljno pokorila. Hodila je na dnino na polje, se ubijala v sladkorni tovarni in delala doma do onemoglosti. Zato se je prikupila krojaču vdovcu, ki je bil jetičen in je imel zadolženo hišico. Hišico so prodali, da so lahko popravili Kaftankino kočjo. Krojač se je vselil v edino sobo, šival tam moške obleke, večinoma pa je le krpal in prešival. Vsako leto so imeli otroka. Štiri leta nato je krojač umrl. Otroci so rasli v bedi, imeli so velike glave, napihnjene trebuhe in krive noge. Betina je vse odgojila, medtem ko je mati zanje služila. Vzlic temu so zrasti in preživeli mater.

(Nadaljevanje prihodnje)

Nove osebne izkaznice

(Nadaljevanje s 1. strani)

na poleg italijanščine uradni jezik v Trstu, a se tako važna javna listina, kakor je osebna izkaznica, izdaja samo v italijanščini, potem je to kršitev mirovne pogodbe, kršitev zakona. Vsaka beseda je odveč!

In že je tu vprašanje: Zakaj so naši sedanji upravitelji tako ukrenili? Ni drugega odgovora: Ali se bojijo, ali pa nočejo. Prepričan sem, da se ne bojijo. V svoji tisočletni slavni zgodovini so Angleži imeli opravka z vse drugačnimi nasprotniki kot so to tržaški šovinsti. Zaman iščeš v njihovi zgodovini besedo straha. Te besede ne poznajo. In zdaj da bi se kar na lepem bali?

Ne, bojijo pa se res ne. To je gotovo. Torej nočejo! Nočejo dati nam Slovencem tiste pravice, katera nam je po mirovni pogodbi zajamčena,

Jemljemo na znanje. Ampak naj nam oprostijo: Če prihaja človek z argumenti in dokazi, kakor so v navadi med kulturnimi ljudmi, a dobi za odgovor pest v obraz, potem je dobrohotna kritika prekleto težka stvar. Zal je osebna izkaznica danes za vsakega posameznika tako važna javna listina, da brez nje ne more prebiti. Ne moremo se torej odreči tej listini, ker hočemo, ker moramo živeti. V Trstu smo doma in tu hočemo ostati tudi tedaj, ko o Angležih in Američanih ne bo več duha ne sluha. — Seveda bomo posamezniki protestirali, a to bo le skromna gesta, ki bo povzročala nepotrebno izgubo časa.

Ali nimamo torej učinkovitega političnega orožja, da bi se branili proti temu pravnemu in kulturnemu nesi-lju? Ostaja nam tole: Pred vsem, da stvar mirno predložimo in aeciramo na zdrav čut pravčnosti naših upraviteljev, s poudarkom, da tu ne zado-

stuje obljuba: »Nikoli več se kaj takega ne bo zgodilo«. Ne, to je treba takoj popraviti! Kričljiva izkaznica mora izginiti, dajte nam dvojezično, kakor nam pritiče po mirovni pogodbi!

Mogoče bo položaj bolj razumljiv, če pokažemo na naziranje šovinstov. Oni tudi poznajo določila mirovne pogodbe in zato so pričakovali, da bodo izkaznice dvojezične kakor do sedaj. Ko so ugledali samo italijansko izkaznico, se jim je zareklo: »Per fortuna! so vzklili!«. Kaj to pomeni? Evo: Mirovna pogodba je jasna, ampak ona sreča se Anglo-američani poživljajo nanjo.

Mala neznačna osebna izkaznica postaja za nas dokument tragične veličine. Toda pazite! Skromni slovenski očanec je povzel tisočletno izkušnvo v kratki stavek: »Ankrat adn, ankrat adn«. Tržačani imajo nekaj sličenega: »Un drío una»

Jurist

film

Tudi rablji umirajo

V kinu ob morju bomo kmalu gledali film «Tudi rablji umirajo». Ta film je izredno dramatičen, predstavlja dramo domovinske, ljubezni češkega naroda v času terorja po uboju krvnika Heydricha. Bolj podrobno pa prikazuje film usodo nekega moža in žene, ki sta skupno s češkimi uporniki vodila neizprosno borbo proti nemškemu režimu. V želji po svobodi, ki trajno živi v človeških srcih, se ves narod bori proti krvoločnemu tlačitelju: film govori o strašnem junaškem trpljenju nešteti ljudi, ki se niso zbal nobene še tako velike nevarnosti, samo da bi dosegli najdražje — svobodo.

Film je režiral slavni režiser Fritz Lang; glavne vloge nosijo najboljši igralci Brian Donley, Anor Lee in Walter Brennan. Ta film je na mednarodnem filmskem festivalu v Benetkah 1.1946 dosegel velik uspeh pri ljudstvu in pri kritiki.

Predsedništvo vlade LR Hrvatske je nagradilo književnike in umetnike. Za filmsko umetnost so podelili dve nagradi:

1) Za režijo dokumentarnega filma «Nova mladost». F. Hanžekoviču 15.000 din,

2) za glasbo v filmu «Ta narod bo živel» Francu Lhotki 15.000 din.

Delovni kolektiv «Jadran» filma v Zagrebu snema v Vараždinu posamezne scene novega umetniškega filma «Zastava», za katerega je napisal scenarij Joža Horvat. Film obravnava

narodno-osvobodilno borbo na Kalniku v severni Hrvatski v 1.1942.

«Triglav film» v Sloveniji izdeluje propagandne filme o združnih domovih. Dva že vrtijo, kmalu bodo tudi tretjega, ki predstavlja otvoritev združnega doma v Predmeji na Primorskem, in četrtega, ki prikazuje otvoritev združnega doma v Komnu na Krasu obenem z odkritjem spomenika. V petem filmu bomo videli pripravljanje gradbenega materiala za združne domove.

Filmsko podjetje «Zvezda filma» je v zadnjih dneh julija končalo s snemanjem filma «Mladinska proga Nikšič-Tito-grada».

Šest umetnikov sovjetskega filma je prejelo naslov Ljudskega umetnika ZSSR. Prvikrat so prejeli to visoko odlikovanje tudi filmski umetniki.

Na Češkoslovaškem pripravljajo dva nova filma, in sicer: psihološki drami «Za eno življenje» po scenariju O. Kautskega in «Vesta» po scenariju Vladimira Valente.

Ameriške filmske družbe v Italiji so začele s filmom oživljati spomin na fašizem v tej zemlji. Na italijanskem otoku Ischia snemajo film o življenju in «slavi» fašističnega trinoga Mussolinija. Pri snemanju sodeluje vsa Mussolinijeva družina, ki biva na tem otoku. Ameriški režiser spominja italijansko ljudstvo na vse dobe Mussolinijevega življenja, na njegove črne srajce in zločine.

Radijski program

Nedelja: 9.30 Kmetijska oddaja; 13 Glasba po željah; 17.00 To kar vsakdo rad posluša; 18.15 Iz opernega sveta; 19.15 Pesmi jugoslovanskih narodov; 20.10 Beethoven: Kvartet v B-duru op. 130; 21.00 Vesela oddaja.

Ponedeljek: 12.10 Ruske narodne pesmi; 19.00 Slovensčina za Slovence; 20.10 Pevski koncert sopranistke Slavice Batišute; 21.00 Giacomo Puccini: «Bohème» opera v 4. dejanjih.

Torek: 13.00 arije iz slovenskih oper; 18.15 Male skladbe velikih skladateljev; 21.00 Pester večer; 22.00 Simfonična glasba.

Sreda: 12.10 Melodije slovenskih narodov; 13.00 Glasba po željah; 18.45 Češke pesmi; 20.10

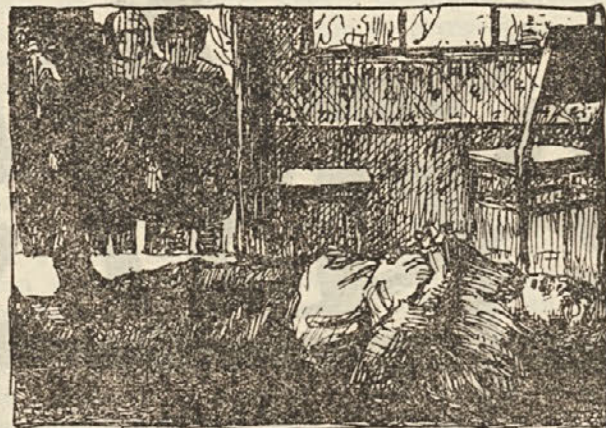
Pevski koncert sopranistke Otte Ondine; 20.45 Beethoven: Simfonijski št. 9 v d-molu.

Četrtek: 13.00 Češke melodije; 18.00 Zenska oddaja; 19.00 Slovensčina za Slovence; 19.15 Koncert Komornega zbora - dirigent Vrabec Ubald; 20.45 Vesele melodije na harmoniko; 21.00 Slušna igra.

Petek: 12.10 Pesmi slovenskih skladateljev; 13.00 Glasba po željah; 13.40 Dvorak: Slovenski plesi; 18.30 Koncert pianista Gabrijela Devetaka; 20.10 Iz komičnih oper; 21.00 Simfonična glasba.

Sobota: 13.00 Pesmi za najmlajše; 13.40 Partizanske pesmi; 18.15 Glasbena fantazija; 20.10 Operne arije; 20.45 Pojejo «Fante na vasi».

A. AVDEJENKO: LUBIM ilustrira Arzucik

(3. nadaljevanje)

1. Ostapu je privrela vsa mnogoletna jeza na dan, ko ga je mojster Butiločkin pri delu zopet psoval; pretepel je mojstra in skupno s tovariši tudi inženirja. Delavci so se odločili za stavko, toda ker so bili izdani, so polomili plavže — pri čemer je Ostap izgubil oko. Nedolgo zatem so otroci videli očeta Ostapa mrtvega na stekleni verandi debelega mojstra; tu sem ga je prignal srd, toda mojster ga je prehitel.

2. Po očetovi smrti so otroci še vedno stradali in zmrzovali. Spali so kar v peči. Nekega jutra so jih našli zmrzle v peči in jih odpeljali z mrljskim vozom. Sanj pa se je predramil in tako rešil. Vrnili so ga v bajto, toda on je zbežal, ker ni hotel ostati sam v njej.

3. Sanj si je kmalu našel delo. Pomagal je prodajati pi-roške «tetki Duri», ki je ponujala svoje blago na trgu v mestu.

4. Nekega dne se je nenadoma vrnil iz ječe Kozma. Prihitel je k svojemu bratu Sanju, ga prijel in odnesel na trg, kjer je Garbuz govoril množici: Carja ni več — nastopila je revolucija in s tem novo življenje. Pozival je k obračunavanju in kmalu je zagorela Aganesova krčma in marsikatero poslopje Pasje vasi.

5. Pridrveli so kozaki in Sanj je videl, kako je kot njih prva žrtev padel Kozma; Sanj ni imel zdaj nikogar več; ostal mu je samo še Garbuz.

6. Več mesecev se je potikal po postajah... Ko pa je nekoč kradel proso, ker je bil lačen, so ga špekulanti pretepli in vrgli na polje.

ŠAH

Vodstvo je prevzel Lilienthal

XIII. kolom se je končala druga tretjina mednarodnega šahovskega turnirja za svetovno prvenstvo. Zaradi mnogih prekinjenih partij še ni mogoče sklepati, kako se bodo kaj na koncu plasirali posamezni igralci, vendar so najresnejši pretendenti za prvo mesto ruski mojstri Lilienthal, Bronstein in Kotov, Madžar Szabo in Najdorf (Poljak iz Argentine). Ogrožajo pa jih še Stahlberg (Svedska), Flohr (ZSSR), ter vsi trije Jugoslovani: Pirc, Trifunović in Gligorič. Na najboljšem je Trifunović, ki ima v zadnji tretjini razmeroma manj močne nasprotnike.

V drugi tretjini Pirc ni igral s posebno srečo. Izmed sedmih partij ni nobene odločil v svojo korist, eno je izgubil in eno ima prekinjeno, ki pa se bo najbrž tudi končala z njegovim porazom. Z večjim uspehom je igral Trifunović, ki je trikrat remiziral, doživel en poraz, a slavil tudi dve zmagi in verjetno se mu bo v prekinjeni partiji nasmejala še tretja. Brez poraza je končal drugo tretjino Gligorič, ki se je v prvi tretjini z njimi precej «seznanil». Dosegel je pet remijev in dve zmagi.

V VII. kolu so vsi Jugoslovani remizirali, in sicer Pirc in Gligorič med seboj, Trifunović pa z Lundinom. VIII. kolo je prineslo zmago Trifunoviću, ki je premagal Pachmana. Pirc in Gligorič pa sta remizirala s Steinerjem in Ragozinom. Skoraj usodno je bilo za Jugoslovane IX. kolo. Gligorič je sicer premagal Boeka, toda Trifunović je izgubil s Szabom. Pirc pa z Ragozinom. Trifunoviću je X. kolo prineslo lepo zmago nad Stahlbergom, Gligorič in Pirc pa sta remizirala s Flohrom in Boekom. V XI. kolu sta se sestala Gligorič in Trifunović, ki sta si točko razdelila kakor Pirc s Flohrom. In končno sta se v XII. kolu sestala še Pirc in Trifunović, ki sta tudi remizirala, tako da v medsebojnih srečanjih nobeden od Jugoslovancev ni drugega premagal. XIII. kolo bo verjetno nesrečno za Pirc, ki bo prekinjeno partijo z Bronsteinom najbrž izgubil, a srečno je bilo za Gligoriča, ki je že dobil partijo s Tartakowerjem in najbrž bo tudi za Trifunoviča, ki ima v prekinjeni partiji z Ragozinom izglede na zmago.

Stanje po XIII. kolu je naslednje: Lilienthal 8 (1) točk, Boleslavski 8, Bronstein, Szabo 7 in pol (2), Kotov 7 in pol (1), Najdorf 7 (2), Stahlberg 7 (1), Flor 7 Trifunović Pirc, Gligorič 6 in pol (1), Ragozin 6 (1), Bondarevski 5 in pol (1), Janowski 5 (1), Stolz 4 in pol, Steiner 4 (1), Lundin 2 (1).

Turnir v Rogaški Slatni

V ponedeljek je bila v Rogaški Slatni otvoritev mednarodnega šahovskega turnirja, katerega se udeležujeta inozemska mojstra Opočensky (CSR) in Prins (Holandija). Pri otvoritvi ja šahovski mojster Bora Tot govoril o šahovskih prireditvah v Rogaški Slatni, ter zlasti omenil turnir 1.1929, ko se je uveljavil mladi Vasja Pirc, turnir 1. 1937, ko zmagal Najdorf itd.

Rezultati I. kola so bili naslednji: Puc—Fuderer 1:0, Janošević—Simonovič 1:0, Markovič—Ivkov 1:0, Rabar—Nedeljkovič 1:0, Tot—Šiška remi, Šubarič—Božič remi. Prekinjena je bila partija Lešnik—Germek v boljši poziciji za Germeka. Opočensky in Prins zaradi utrujenosti nista igrala, ker sta šele prispela v Rogaško Slatino.

V drugem kolu sta se odlikovala oba mladinska udeležnika Ivkov in Fuderer, ki sta partiji s svojima nasprotnikoma odločila v svojo korist. Rezultati so bili naslednji: Prins—Božič 0:1, Rabar—Šubarič 1:0, Fuderer—Janošević 1:0, Šiška—Nedeljkovič 1:0, Ivkov—Tot 1:0, Simonovič—kap. Markovič remi, Germek—Puc remi, Opočensky—Lešnik 0:1.

Po II. kolu je vodil Rabar z dvema točkama pred Pucem, Božičem, Šiško in Markovičem z eno točko in pol.

ZAPISKI S 14. OLIMPIADE V LONDONU

Pred dobrim tednom so pričele prihajati v London prve reprezentance pozameznih držav na olimpijske igre. Naselili so se v olimpijski kvartir.

To je prav za prav nekdanje vojaško vežbališče angleške pešadije v Richmond Parku. Na njem je približno 60 barak iz temnega lesa. Tam so nastanjeni atleti. Atletke pa gostujejo v neki wimbledonski šoli.

V četrtek ob 16. uri in pet minut se je pokazal na wimbledonskem stadionu tekač z olimpijsko plamenico, ki so jo prinesle štafete iz Grčije. Res da občinstvo ni preveč motilo dejstvo, da je olimpijska plamenica videla le malo grške zemlje, saj so jo po nekaj kilometrih potli prenesli na ladjo in prepeljali v Bari. Najbrže zaradi tega, da geslo olimpiade: mir in sodelovanje ne bi bila preveč v opreki z vojno in sovraštvom, ki ju goje imperialisti v Grčiji.

Prizgali so žaro, pevke so zapele znano «Non nobis domine», tekmovalci so zaprisegli, skavti so spustili 80.000 golobčkov, ki naj donesejo olimpijsko misel po vsemi

se je moral zato na dolgo opravičevati.

Bolgarija in Romunija nista poslali svojih reprezentanc na olimpiado, židovska delegacija se je pa morala vrniti domov, ker je olimpijski odbor ni pustil, da bi tekmovala, ker njihova «se ni priznana». Tako se olimpijskih iger udeležuje 59 držav s približno 5000 atleti in spremstvom.

Jugoslavija nastopa na olimpiadi v sedmih športnih panogah (vseh je sedemnajst). Prvič so se pokazali «pri delu» v petek, ko so njihovi waterpolisti igrali z Avstralijo. S hitro in odločno igro je uspelo Jugoslovanom premagati Avstralijo z rezultatom 12:3. V drugi igri je Jugoslavija igrala z Italijo, ki je svetovni prvak v tej panogi. Tekma se je končala z rezultatom 4:2 za Italijo. Ker so pa Jugoslovani vložili protest zaradi sodnika, ki je priznal en nepravilen gol, so tekmo z Italijo ponovili in v njej so Jugoslovani dosegli neodločen rezultat 4:4.

Prav isti dan je igralo tudi jugoslovansko nogometno moštvo z Luksemburgom in ga premagalo s 6:1.

Med najbolj zanimivimi točkami v petek je bil tek na 10.000 m. Nastopil je svetovni prvak Heino in znani Čehoslovak Zatopek.

Takoj po startu je prevzel vodstvo Heino in vodil devet krogov. Nato je Finca pretekel Zatopek, toda razdalja med njima do 16. kroga ni bila nikoli večja od dveh korakov. Tedaj je Zatopek povečal tempo, ki ga Heino ni mogel zdržati in je odstopil. Razdalja med Zatoptom in ostalimi tekmovalci se je vedno bolj večala, tako da je Zatopek tekel skozi cilj okoli 300 m pred drugo plasiranim tekačem. Postavil je nov olimpijski rekord s časom 29:59,6 minute. Drugo mesto je zasedel Alžirec Minon Okatsha s časom 30:47,6, tretje pa Sved Albertson s časom 30:53,5.

Finca Heino je drugi dan izjavil naslednje o tem teku: Ze lani sem videl Zatopeka v Helsinkih, toda nikdar si nisem mislil, da je v tem človeku toliko moči. S tem da je dosegel prvo mesto v tem teku, se je postavil na čelo najboljših, ki bodo tudi na tej olimpiadi prejeli zlato kolajno. «Končal pa je tako: »če te premaga Zatopek, ni sramota, ampak čast. Takega tekača, kot je on, danes nima svet».

Zatopek je po tem tekmovalju postal ljubljenelec občinstva. Ko so zaigrali čehoslovansko himno (to pot pravo), so ljudje Zatopeka še vedno pozdravljali.

Izmed ostalih rezultatov prvega dne naj omenimo dva nova olimpijska rekorda, in sicer je bil zrušen po Holandski Van Fleet stari rekord v plavanju na 200 m prsno, po Svedu Larsonu pa prejšnji rekord na 400 m z zaprekami. Novi rekord Van Fleetove znaša 2:57, Larsonov čas pa 51,9 sekund.

Precejšnjo senzacijo je vzbudil v predtekmovaljih na 100 m prosto poraz rekorderja Jannya, ki je prišel v svoji skupini drugi na cilj s časom 58,1 sekunde. V teku na 100

m za moške je bil v izločilnih tekmovaljih dosežen najboljši čas po Američanu Pattonu 10,4 sekunde.

V metanju diska za ženske si je priborila zlato kolajno Ostermayrjeva (Francija) z metom 41,92 m. V teku na 100 m je prvo mesto zadel Američan Dillard s časom 10,3 sekunde, s čimer je izenačil Owensov rekord. Drugo mesto si je priboril Youel (ZDA) 10,4, tretje po Labich (Panama).

V metu kopja je zmagala Avstrijka Baume in postavila nov olimpijski rekord 45,57 m. Drugo mesto je zasedla z metom 43,79 zastopnica Finske, tretje pa z metom 42,08 zastopnica Danske.

V plavanju na 100 m je zmagal Američan Riss v novem olimpijskem rekordu 57,3 sek. na drugem mestu je Američan Ford s časom 57,8, na tretjem Madžar Kadas s časom 58,1. Favorit Francoz Janny je zasedel šele peto mesto.

Nastopil je tudi jugoslovanski metalec kladiva Bubičan. Ze dopoldne, ko so bile izločilne tekme, se je Gubijan s prvim metom (50,44 m) takoj plasiral v finale.

Dopoldne pa je Gubijan presenetil vse občinstvo. Dosegel je razdaljo 54,27 m in definitivno premagal Amerikance, Sveda in Finca. Tudi njegov drugi met je bil siguren — 54,22 m. Vseh 80.000 gledalcev je pričelo Gubijana vzpodbujati. Ostali tekmeči so postali nervozni, ker ni nihče pričakoval, da bo Gubijan, ki je bil dopoldne še na 6. mestu ogrožal celo Nemetha. Tudi pri Nemethu se je jasno videlo in je pri četrtem in petem metu prestopil. Sele s šestim metom je dosegel 56,09 m.

Tek na 5000 m je bil spet senzacija za gledalce. Borba se je vodila med zmagovalcem Reifom in Emliom Zatoptom. Čehoslovak je vodil prvih šest krogov, nato pa so prevzeli vodstvo Sved Alden, Holandec Slekhus in Belgijec Reif. Slednji je v zadnjem krogu imel že okoli 50 m prednosti, nakar je Zatopek silovito povečal svoj tempo, tako da se je razdalja med njima vidno manjšala. Še 5 m pred ciljem je bilo nemogoče reči, kdo bo zmagoval. Končno je prvi pretrgal trak Reif v času 14:17,6, korak za njim pa je rezal cilj Zatopek v času 14:17,8. Oba sta pretekla progo v boljsem času kakor je bil stari olimpijski rekord.

Zatopek je bil kot kaže malo utrujen še s tekmovalja prejšnjega dne. Bil pa je tudi to pot ljubljenelec občinstva.

Sportno časopisje ga je takole označilo: »leteča lokomotiva, ki se lahko tudi spremeni v cestni valjar».

V metu diska si je priboril zlato kolajno Italijan Consolini z metom 52,79 m, na drugem mestu je njegov rojak Tosi z metom 51,78 m, na tretjem pa Američan Gardien z metom 50,77. Vsi trije so izboljšali stari olimpijski rekord. Naš tekmovallec Zerjal se ni plasiral v finale in je vrzel disk le 43,07.

V teku na 100 m za ženske je bila prva Holandska Blanken Skoen s časom 11,9 sekund, drugo mesto je

zasedla Angležinja Manley s časom 12,2 sekunde.

Ena najbolj zanimivih točk ponedeljkevega plavalnega sporeda na XIV. olimpijskih igrah so bila predtekmovalja v štafeti 4 krat 200 m prosto. V I. skupini sta se na prvi mesti plasirali Madžarska s časom 9:53,6 (2,1 sekunde slabše od svetovnega rekorda) in Amerika. Huda borba za plasman je bila v II. skupini, kjer so nastopile poleg zmagovalnih štafet Francije in Jugoslavije še Velika Britanija, Mehika in Svedska. Potek tekmovalja je bil izredno zanimiv. Jugoslovanski plavalci so vodili do četrte predaje, ko je Francoz Janny prehitel Vidoviča. Isto se uspelo tudi Svedu Olsenu, vendar ga je Vidovič v zadnjih metrih spet prehitel in drugi udaril ob cilj. V jugoslovanski štafeti so plavali Ilić, Pelhan, Fuhrar in Vidovič. Čas francoske štafete je bil 9:38,8, Jugoslovani pa so preplavali progo v času 9:12,4.

V torek se je tekmovalje na olimpijskih tekmah dosti bolj razvijalo kot v ponedeljek, ko je ves

stopnica Avstralije s časom 11,4 sekunde.

V skoku v daljavo je zmagala Madžarka Gyarmati s 5,69 m.

Nov olimpijski rekord je bil postavljen v plavanju 4 krat 100 m. Damska štafeta pa je rekord obdržala samo 10 minut, ker so ga že v naslednjem predteku izboljšale Holanke.

V waterpolu sta se srečali Jugoslavija in Madžarska. Jugoslavija je izgubila z rezultatom 3:1.

Istega dne zvečer je priredil angleški kralj sprejem na čast olimpijskim reprezentancam posameznih držav. Očividci in ljudje, ki poznajo zgodovino Buckinghamske palače zatrjujejo, da še nikoli niso videli takega sprejema, niti toliko vozil. Cestni promet je bil namreč zaprt s taksiji, avtobusi, vozovi s konjsko vprego itd. Nek Korejec pa je zamudil podzemeljsko železnico in je štiri kilometre kar pretekel, tako da je potem kar »padel« v dvorano.

V četrtek so bili atleti malo zaspali od sprejema. Dopoldne je bilo najbolj zanimivo tekmovalje na 110 m z zaprekami. Svetovni prvak Harrison Dillard ni nastopil in je tako zmagal Porter (ZDA) z 13,9 sek. V metanju kopja je zmagal Finca (kar je že v tradiciji),

STADON V WIMBLEDONU

dan dež namakal gledalce in tekmovalce. Doseženih je bilo zopet nekaj olimpijskih značk ter tudi svetovnih.

V teku na 3000 m čez zapreke sta v predtekmovalju sodelovala tudi Jugoslovana Segedin in Stefanović. Segedin je tekel v skupini s Francozom Fuzazonom, ki je prišel prvi na cilj v 19:20,8 minutah, in OHagstroemom (Svedska), ki je potreboval za progo 19:21 minute, Segedin je bil tretji s časom 19:25 in pojde v finale. V drugi skupini je tekel Stefanović, ki je dosegel približno enak čas kakor Segedin, vendar je dosegel šele peto mesto in se ni plasiral za finalno tekmovalje.

V štafeti 4 krat 200 m prosto so zmagali Američani v novem svetovnem rekordu 8:46 minut. Drugo mesto so zasedli Madžari, tretje pa Francozi. Jugoslavija se je v tej disciplini plasirala na peto mesto.

V sredo je bilo na 14. olimpijskih igrah v Londonu zopet polno zanimivih dogodkov. Atleti so zopet dosegli nekaj olimpijskih rezultatov, izboljšani pa je bil tudi svetovni rekord za ženske v teku na 80 m z zaprekami, ki ga je postavila holandska tekmovalka Blankers Koen s časom 11,2 sekunde. Veliko presenečenje je bila nadalje pripravičevalna zmaga švedskega kapetana Gruta v modernem petoboju. Postavil je nov olimpijski rekord s 16 točkami in zasedel prvo mesto v jahanju, sabljanju in plavanju.

Met kopja: 1. Rautavala (Finska) 69,77 m, 2. Scimora (ZDA) 67,76 m, 3. Varszeghi (Madžarska) 67,03. Jugoslovani Mirko Vujačić se je plasiral v finalno tekmovalje, toda med šestorico najboljših se ni ugnil kvalificirati.

V teku na 110 m z zaprekami je prvoslasiran Američan Porter s časom 13,9 postavil nov olimpijski rekord. Drugi in tretji sta bila z enakim časom 14,1 Američana Scott in Dickson.

Pri ženskah je bila najzanimivejša točka tek na 80 m z zaprekami. V tej disciplini je zmagala Holandska Blankers Koen, ki je za spoznanje prehitela Angležinjo Gardnerjevo. Čas obeh so izmerili 11,2 sekunde, kar je nov svetovni rekord. Tretje mesto je zasedla za-

Rautavara (69,77) v skoku v daljino je bila prva Madžarka Gyarmati (5,69), Jugoslovanka Rusell pa je bila na šestem mestu.

H koncu pa še nekaj zanimivosti z letošnje olimpiade.

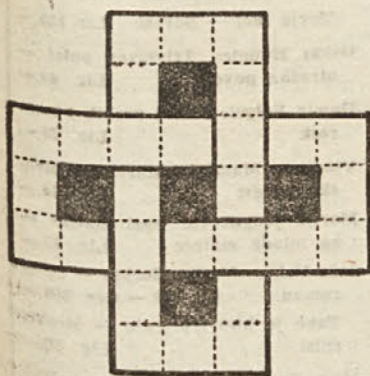
Vsak večer se stotine tehnikov preriva v temnicah, kjer razvijajo filme, ki jih snemajo vsak dan skupine operaterjev in režiserjev med olimpijskimi tekmami. Filme nosijo vsako jutro na londonska letališča, od koder jih pošiljajo z letali po vsem svetu. Tako v mnogih evropskih državah ljudje lahko pri- sostvujejo predvajanju filmov isti dan, ko berejo v časopisni kroniki o poteku tekem, ki jih filmi prikazujejo.

Amerikanci vedno skrbijo za želedec in za vse udobnosti. Kakor niso šli med vojno v ofenzivo, če niso bili opremljeni in preskrbljeni z vsem, celo s konzervirano salsamo, tako so si tudi do počitnice prikrbeli »mašilo« za svoje želede. Vsak dan dobe z letalom svež kruh iz New Yorka. V Londonu s seboj razpolagajo s 24 tonami govejega mesa, 6 tonami telatine, 6 tonami svinjine, 6 tonami jagnjetine, 33 krompirja, 36 sira, 12 tonami sladkorja, 18.000 jajci in 25.000 kosi čokolade.

In še za konec, kar je za kapitalistični svet najvažnejše: prireditelji so spravili v blagajno še enkrat več denarja, kot so predvidevali.

ZA BISTRE GLAVE

VOZEL

REŠITEV KRIŽANKE V ST. 125

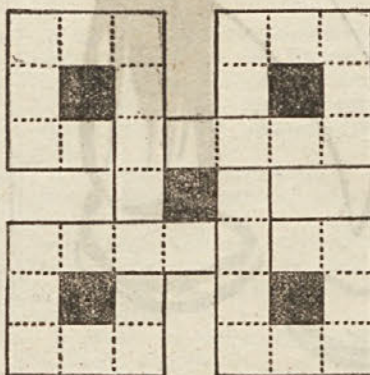
Vodoravno: 1. Ivo; 2. kos; 3. Ada; 4. ris, pet; 5. pokal; 6. stop, Rada; 7. sla, ojačati, Ida; 8. Rocol, Srb, romar; 9. dva, pritisk, ena; 10. Raul, Joan; 11. notar; 12. KLO, Ant; 13. Krk; 14. ror; 15. trn.

REŠEVALCEM IZID ŽREBANJA

Tovariša Lebana in druge iz Tolmina prosimo, naj se le nikar preveč ne razburjajo. Dogodi se pač, da uprava včasih spregleda ali pozabi, kaj so ji naročili iz uradništva in potem res lahko pride do stvari, ki se zde nekoliko neprijetne, — a ni tako hudo. Bomo že šli na upravo in jih bomo nekoliko za ušesa. Vsekakor pa morate računati nekoliko tudi s težavami, s katerimi se vedno borimo; če ni ena stvar, je pa druga, tako da je kaka raztresenost upravičena.

2. avgustom bodo pričeli prejemat

KVADRAT

Vodoravno: 1. živalski glas, ptica; 2. tuje moško ime; 5. naloga; 7. poklon, velika reka; Navpično: 1. divja žival, del hiše; 3. pastir; 5. slovenska pokrajina; 7. kraj na Krasu, potomec,

Kupon št. 79 za nagradno tekmovalje Ljudskega tednika

LJUDSKI TEDNIK

Odgovorni urednik

KOREN JOŽE

Tiska z dovoljenjem AIS-a Tržaški tiskovni zavod v Trstu, ulica Montecchi 6 Tel. uredništva 49-11

Rokopisi se ne vračajo

Živio italijanski Trst

Stopil sem v bar. Pri mizi je sedel čudež: lepa, mlada, elegantna deklica, brez rdečila, brez šminke in brez cigarete. Saj pravim: čudež. Ta hip bi se skoraj zlagal. Hotel sem namreč zapisati, da se je pri tej priči, kakor navadno, zbudila moja novinarska žilica. Ne, to ni res. Pač pa se je zbudila moja stara, kosmata duša. Seveda bom prisedel. Ampak ne z namenom, da slišim nekaj, kar je vredno povedati, temveč da doživim kaj takega, kar se ne da povedati.

V položaju, kakršen je bil moj, si od tisoč moških samo eden ne popravi kravate. Zakaj naj bi ne bil ravno jaz tisti eden? Popravil sem si torej kravato in se priklonil:

— Ali dovolite?

Srečal sem oster skoraj jezen pogled, ki nikakor ni bil v skladu z ljubeznivo prijaznim odgovorom:

— Kar izvolite. Izredno me vesel. Ko pa pri drugih mizah ni prostor.

Pri tem je ironično pogledala naokrog po čisto praznem lokalu. Bila je namreč zgodnja popoldanska ura. Vražje dekle! Ne vem,

če me pošilja, kjer še nisem bil, ali če me rada vidi, ali pa če me hoče zafrkovati. Ne loš me, draga! Znam se tudi umakniti. Dober strateški umik je dobljena bitka.

— Oprostite! Vidim, da nisem dobrodošel, nočem nadlegovati.

— Ampak, Dodo! Ne spoznam vas. Hočete se umakniti ravno v trenutku, ko bi lahko slišali nekaj zanimivega. Da se razumeva, stari grešnik: Kar ste pričakovali, tega ne boste doživeli; ampak vseeno se vam bo izplačalo.

— Polagam orožje. Nič več ne razumem. Vaš pogled je jezen, vaše besede so pa prijetne. In vidim, da me celo poznate.

— Moja jeza ne velja vam. Evo, tu, berite!

Ponudila mi je časopis in pokazala s prstom, kje naj čitam. Debelo tiskano: «Trst mora biti italijanski. New York 1. avgusta. Thomas Dewey, kandidat republikanske stranke za predsedniško mesto in sedanji guverner države New York, je laskavo poudarjal žrtve, ki jih je doprinesel italijanski narod v vojni, in zaključil, da mora biti Trst italijanski».

— In to vas ježi, gospodična?

Ce me oko ne vara, ste Italijanka. Take besede bi vas vendar morale veseliti.

— Sem Italijanka, toda pametna. Sramota je, kako se Trst izrablja kot volivna vaba. Sedaj naj bo dober celó za ameriške volitve! Gospodu Deweyu je znano, da v New Yorku živi več nego milijon Italijanov. Njihovi glasovi so dragoceni. Italijane so izrabljali že pred 18. aprilom. Tudi ko bodo volitve na Madagaskarju ali v Kaledoniji ali v Afganistanu, bodo Italiji obljubili Trst. In najlepše je to, da nas Tržačanov sploh ne vprašajo, če nam je to prav. No, ali ni moja jeza upravičena?

— Upravičena že, ampak tudi nenavadna za žensko.

— Rekla sem vam, da sem pametna Italijanka.

S hudomušnim nasmehom je dodala:

— In ker vem, da boste to napisali, vam v zahvalo razodenem, kako boste uspeli, če vas še kedaj popadejo tiste grešne misli, ki ste jih imeli prej napram meni.

— Manjka mi vera. Pri vas sem temeljito pogorel.

— Jaz sem izjema. Druge pa imajo volivno pravico in s tem patriotične dolžnosti. Kar zaključite: Viva Trieste italiana! Slo bo, videli boste.

Z zvonkim smehom je vstala in se napotila proti vratom:

— Ciao, Dodo!

Adijo, ljuba, simpatična neznanka! Ah, zakaj nimaš volivne pravice!

Juca

DODO

JUCA PIŠE PEPI

Draga Pepa!

Slišala sem, da priprave na veliko se vršijo, da osebne dokumente spet nam nove podelijo. Dvojezičnost pa v napotje merodajnim je hodila in je kar lepo na tpej vso veljavo izgubila. A za take dokumente pač Slovenec nič ne mara, v tem pogledu prav gotovo ljubša mu je karta stara. Če na vsak način gospodje nove bi hoteli dati, treba nanje bo naš jezik poleg tujega pisati. Kaj mirovna je pogodba mi Slovenci dobro znamo in za svoje pridobitve ukaniti se ne damo. Če pa rad kedo tretiral nas bi kot brezpravno čredo, ni po našem skromnem mnenju drugega kot sam — govedo. To ti na srce polagam in te prosim, draga Pepa, karti, ki ni dvojezična, vljudno reci: hvala lepa! Na Primorski dnevnik, slišim, pa Vidali stresa jezo, ker se Dnevnik je poživljal na njegovo čudno tezo. In tako zgodi se včasih, da naš Dnevnik ne izide in da kar za tri dni skupaj potlej k naročnikom pride. Te metode prav gotovo niso tisti grupi v slavo, ki nam bratsko je sožitje zdaj sprevergla v zmešnjavo. Pred sodnijo pa so znašli se zdaj taki pustolovci, ki avtomobilski bili kar brez avtov so trgovci. A trgovska jim bilanca silno slab zaključek: kaže nekaj let prejel bo vsakdo koronevske menaže. Tam v Berlinu pa še vedno ni se skoraj nič zjasnilo, a baje sovjetsko žito Nemcem bo zelo teknilo. Zapadnjaki pa iz zraka pričakujejo pilote, ki v odrezane objekte jim prevažajo dobrote. Upam, da berlinska kriza

bo svoj konec doživela, da na Dunaju lahko se nova bo potem začela. Te pozdravlja tvoja

HOCEM, DA BREZ VSAKEGA PRITISKA SPOZNAS, DA JE PRAVI INTERNATIONALIZEM DOMA SAMO PRI NAS.

Mihec in Jakec

Mihec: Smola! Ko je dospela baklja z olimpijskim plamenom v Dover na angleška tla in je angleški tekac prižgal svojo bakljo ob tem plamenu, da ga ponese v London, je potegnil veter in mu bakljo upihnil. Olimpijski plamen je znak miru in sprave med narodi. In v dejstvu, da je ta plamen ugasnil, vidim slabo znamenje.

Jakec: Mihec, ti si pravi vojno-hujskaški propagandist. Ne manjka drugo, kakor da še rečeš, da je veter potegnil z vzhoda.

Mihec: Da, tako mislim.

Jakec: Pamet, Mihec! Mogoča bi bila tudi nasprotna razlaga. Poslušaj! Leta 1936 je prišel olimpijski plamen neokrnjen v Berlin. In vendar se je ta plamen miru in sprave čez tri leta ravno v Berlinu razvil v svetovni požar. Vidiš, to so tvoja znamenja. Babje čenče! Razlaga je mnogo enostavnejša in čisto prozaična.

Mihec: In sicer?

Jakec: Olimpijski plamen je na poti London še dvakrat ugasnil. Edina razlaga je ta, da so angleške baklje za nič.

Valikan in kolesarske tekme

Tajnik vatikanske pisarne: Eminenca, naš pobožni Bartoli ima pol ure naskoka pred vsemi sotekmovalci. Zmagal bo.

Eminenca: Je to gotovo?

Tajnik: Strokovnjaki pravijo, da mu nihče več ne more iztrgati zmage.

Eminenca: Dobro. Potem je treba, da se požurimo s papeškim blagoslovom.

Nove izkaznice

HOTELSKI VRATAR: PROSIM IZKAZNICO, GOSPOD. GOST: ALI STE SLEPI? SAJ VIDITE!

Med otroki

Tinček: Kako se reče po ameriškansko: jaz te ljubim?

Tonček: Kje pa naj jaz vem za to?

Tinček: Saj je vendar tvoja sestra že dolgo zaročena s tistim ameriškim vojakom!

Tonček: To že, a da jo ljubi, ji pa menda res še nikoli ni rekel.

Nove osebne izkaznice

Stare izkaznice so bile dvojezične in vsem je bilo prav. Zdaj dobimo nove izkaznice, sestavljene samo v italijanskem jeziku, in nikomur ni prav. Mi Slovenci upravičeno kričimo, Italijani pa so dobili korajžo in zahtevajo mnogo več. «Kraška burja» v tem pogledu zavzema strogo objektivno stališče: Zakaj ne bi vsak Tržačan imel tako izkaznico, ki odgovarja njegovemu resničnemu bistvu? Zato naj se vse izkaznice ukinejo in izdajo nove v tem smislu: Za fašiste seveda samo italijanske, ki naj poleg potrebnih osebnih podatkov vsebujejo odgovore na sledeča vprašanja:

Ali si bil škvadrist? Sansepolkrist? Sciarpa littoria? Marcia su Roma? Miličnik?

Koliko očenašev na dan moliš za dučejevo zveličanje?

Koliko očenašev na dan moliš na svojem domu?

Pri antifašistih pa se jezikovno vprašanje lahko reši na ta način, da se jim namesto izkaznice da rinka v nos kakor Afrikancem.

Mala pošta

Tovariš Rudi. Za tvojo zbirko slovenskih slovarjev, abecednikov in slovnice ti lahko imenujemo sigurnega kupca: Obrni se na uredništvo lista «Lavoratore». Tam bi se morali zelo pridno učiti slovenščine.

Nov časopis v Trstu

A: Si že videl nov časopis v Trstu?

B: Se ne. Kakšen pa je?

A: Dvojezičen.

B: Kako se pa imenuje?

A: Il Lavoratore.

B: Kaj pa piše v njem o Slovencih?

A: Proti Slovincem.

B: In v italijanščini?

A: Prav tako.

B: Pa je zelo razširjen?

A: Verjetno. Poznam nekoga, ki ga vsak dan kupi.

B: Kdo pa je to?

A: Neki Vidali.

Rodbinska zadeva

Bila sta mož in žena. Z njima je stanovala še ženina sestra. Pa sta se nekoč mož in žena nekaj sporekla. Sestra pa, ki se je vse

Gregorčičeva založba v Trstu

ima v zalogi sledeče knjige:

France Bevk: Kaplan Martin Cermac — roman	Lir 80.—
Med dvema vojnama — novele	Lir 100.— vez. 130.—
Crni bratje in sestre	Lir 40.—
Umirajoči bog Triglav	Lir 50.—
Vedomec	Lir 50.—
Pesterna	Lir 40.—
Dedič	Lir 30.—
Dan se je nagibal	Lir 30.—
Morje luči — povest	Lir 150.—
Oskar Hudales: Triglavov polet — otroška povest	Lir 40.—
Damir Feigel: Nekaj ruskih humorov	Lir 30.—
Vladimir Mazalek: Murek — otroška povest	Lir 130.—
Marija Megličeva: Naši malčki — za mlade matere	Lir 90.—
Jože Pahor: Matija Gorjan — zgod. roman	Lir 250.— vez. 280.—
Tako je bilo trpljenje — otroški spisi	Lir 55.—
Mira Pucova: Svet brez sovraštva — drama	Lir 30.—
Venčeslav Vinkler: Mladec Dragožit — otroška povest	Lir 45.— vez. 280.—
Koledar za leto 1946	Lir 80.—
Koledar za leto 1947	Lir 100.—
Koledar za leto 1948	Lir 190.—